

РАДОСТ

А

НАДЕИ

цѣ

мѣ

3

1988

„Pravá ekuména
- to je citlivá
hovnováňa“

(Ratzinger)

SLOVO NA CESTU

Zo srdca pozdravujeme trezrlivých čitateľov, prispievateľov, vylepšovateľov, dobrodincov, radcov a kritikov. Hneď na začiatku treba priklincovať, že úsilie všetko vylepšiť nám nechýba. V stojatých vodách našej spoločnosti a pri dúchaní do pahrieb nič prekvapivého, svižného a rúzneho ako cvengot spiešovca nečakáme. Je jasné, že naraz nemôže vyakočiť v novom rúchu kvalita, ale iba pomalé brnenie v nástrojoch myslenia, pomalý nárast nového, čitateľného a zaužívaného slova do našich dní, nášho života. Iste nejednému príde na um otázka: kto ste vlastne, ako ste starí, ako ste vzdelaní, v ktorom meste ste medzi Moravou a Tisou? Otázka namieste! A odpoveď až ošumelá: "Sme tí, čo spolu s ostatnými VATRY NIETIA ...

Pri štvrtročienke ťažko sa profilovať. Skúsime, čo sa dá: do šírky a hĺbky. Toto číslo, po zrelej úvahe: ČO VYSUPLOVAŤ Z MEDENÍKOV V CIRKVI A V NÁRODE, venujeme oslave nášho zakorenenia sa v kresťanstve: SV. CYRILovi A METODOVI. Tisícsto rokov od ich príchodu sme tu doza nemohli osláviť; napokon vieme, kam vrchnosť chcela skanalizovať VELEHRAD. Aby sme roznieťili vatru, venujeme pri tohoročnom 1125. výročí tri okruhy príspevkov:

I. VÝBER Z VEĽKOCRAVSKÝCH LEGIEND

II. OSLAVY PRI 1100 ROČNICI SV. CYRILA A METODA V RÍME, V EURÓPE, V AMERIKÁCH, KANADE A V AUSTRÁLIÍ

III. KYTICU Z BÁSNÍ SLOVENSKÝCH BÁSNIKOV V ZAHRANIČÍ

Sme si vedomí toho, že pokresťančené slovienske obyvateľstvo v spojených kniežatstvách na strednom Dunaji urobilo v náboženskej a kultúrnej sfére veľký skok dopredu najmä po príchode Konštantína a Metoda na územie Veľkej Moravy. O tom mlčia nemeckí historici a analisti západu. Trňom v oku im boli predovšetkým politické dôsledky účinkovania Cyrila a Metoda /vlastný episkopát, odovzdanie krajiny pod ochranu sv. Petra, domáca liturgická reč, svetský zákonník pre krajinu, literatúra v domácej reči, rozvoj umenia, kultúry/. Byzantskí /grécki/ historici neuvažujú nič, lebo Cyril a Metod pracovali a umre-

li na území rímskej juristikcie. A to bolo až priveľa pre Grékov po rozkole v roku 1050. Preto títo slávni Gréci z macedónskeho Solúna neboli celé storočia v gréckom kánone svätých. Do zoznamu svätcov ich grécka cirkev uviedla až po vzájomnom zrušení exkomunikácie 7. 12. 1965. V Solúne im postavili skvelý chrám.

Preto sú pre poznanie našich najstarších dejín tak dôležité aj pôvodne preložené písomné pamiatky z týchto čias, dôkazy rozsiahlej a vyspelej slovesnosti, ktorá sa mohla rozvinúť a dosiahnúť taký stupeň dokonalosti vďaka novej abecede - glagolike. Literárne pamiatky nie sú svedectvom len o misionárskej činnosti Cyrila a Metoda a ich učeníkov, ale aj o spoločenskom zriadení, o vyspelom štátnom a správnom usporiadaní, o domácej i zahraničnej politike Veľkej Moravy.

Liturgická i oslavná literatúra staroslovienaka nie je výslovne náboženského charakteru. V legendách niet zveličených vymyslených zázrakov. V dišputách sa zachováva vecne podložené konštatovanie a replika, ale pritom vynikajú bohatosťou vyjadrovania, prekvapujúcou štylistickou uhladenosťou a dokonalosťou jazyka - dovtedy literárne nepoužívaného.

Tieto pamiatky vynikli na základe hodnoverných tradícií a tak sú skutočne spoľahlivým prameňom poznania historických skutočností, čo vyplýva z historickej komparatistiky.

Po tisícstodvadsiatichpiatich rokoch riadením božím vyšli v peknej slovenčine Konštantínove skvosty: LITURGIKON pre slovenských grékokatolíkov, PERIKOFY na nedele a sviatky, RITUÁL - Vysluhovanie sviatostí a svätenín /Euchológia - Trebník/, Liturgia a Modlitebník. To sú naozaj prekrásne dary k tohoročnému jubileu. Bodať by nás čo nepotešilo!

Zo srdca Vám žičíme duchovný aj intelektuálny zážitok, hlboké dojmy, upevnenie i rozšírenie vedomostí o našich vrstevných koreňoch vo všeobecnej Cirkvi. Naozaj: UBI PETRUS - IBI ECCLESIA - KDE JE PETER, TAM JE CIRKEV. Obaja apoštoli Slovienov a Slovanov to dobre vedeli. Metod jasne odsekol na cisárskom súde: APŮSTOLUJEM NIE NA VAŠOM ÚZEMÍ - JE TO ÚZEMIE SVATÉHO PETRA!

APOŠTOLI SLOVIENOV

Dnes je až neuveriteľné, akú údernú silu mala u Slovákov v sedemnástom, ale hlavne v osemnástom a v prvej polovici devätnásteho storočia myšlienka cyrilometodejská a spomienka na Veľkú Moravu. Veď vlastne slovenské národnostné a národné uvedomenie sa v ideologickej oblasti opieralo iba o nostalgické vzdychy nad zánikom dávnej slovenskej slávy v časoch Veľkej Moravy. Napr. pre Štúrovcov bol Ján Hollý znamenitým básnikom hlavne preto, lebo ospieval dávny vek Slovákov. Keď Ľudovít Štúr hovorí o tom, ako uvažovali o kodifikácii spisovnej slovenčiny, uvádza ako veľmi dôležitú vec: "V pohnutí našom nad drahým k-meňom a ľudom slovenským navštívili sme toho spevca tam, čo sa i duchom i postavou svojou pochodiť zdá tam, z tých starých našich veľkých časov, bo tek je s nimi obcznámený, ako keby sám v nich bol žil a so synmi i správca mi ich obcovel, tak ich rád vidí, ako keby sám bol veľkosť a slávu ich zažil a blesk ich i jeho osvietil." A musíme si uvedomiť, že vtedy nemali Slováci v rukách nič iba niekoľko skúpych historických údajov, zaviaztych prachom zabudnutia mnohých storočí.

Ale ešte aj dnes, keď si svoju národnú existenciu musíme zdôvodňovať oduševnenými rečami o starej sláve, má pre nás Veľká Morava a všetko to, čo s ňou súvisí, osobitné čaro. Dnes, pravdaže, o Veľkej Morave vieme podstatne viac ako naši predkovia.

Archeológia nám odkrýva pevnosti, päláce, chrámy, obydlia, hroby bohatých i chudobných, dielne, výrobky. Rekonštruuje nám život veľkomoravských Slovákov, ich boje a budovanie, ich hmotnú kultúru, ich spoločenské zriadenie. Doplnia a vysvetľuje skúpe a niekedy nejasné historické pramene. Pravdaže, i sama história získala od tých čias podstatne bohatšie pramene zdrojov pre svoje výklady.

Ale ani veľkomoravská literatúra neostáva už veľkou neznámcu. Minuli sa už časy, keď sa úloha solúnskych bratov videla iba v tom, že chodili po slovenskej vlasti a hlásali

slovo božie. Minuli sa už časy, keď veľkomoravská literatúra patrila len do oblasti fantázie, keď pokladať niečo za literárnu pamiatku z čias 9. storočia rovnalo sa neserióznemu táranu.

Veď keď roku 1900 uverejnil ruský vedec A.I.Sobolevskij prvú zo svojich štúdií o veľkomoravských literárnych pamiatkach /Cerkovno-slavianskije teksty moravskago proischoždenija/, nevzbudil ani veľkú pozornosť, hoci šlo v tejto disciplíne o preveratnú vec. O jeho názoroch sa vážne neuvažovalo. Treba pritom zdôrazniť, že metódu, ktorú Sobolevskij použil na rozpoznanie vzácných pamiatok veľkomoravského pôvodu od záplavy cirkevno-slovenskej literatúry inej proveniencie, treba ako správnu uznať aj dnes. Išlo v podstate o jednoduchú vec: Sobolevskij, ktorý intímne poznal cirkevnú slovančinu ruskej redakcie - najmä jej slovnú zásobu - si všimol, že v niektorých textoch sa vyskytujú slová, ktoré pre cirkevnú slovančinu ruskej redakcie nie sú charakteristické, ale ktoré sú zrejme alebo západoslovenské alebo latinské či nemecké /alebo doslovné preklady z latinčiny alebo nemčiny/. Do filozofických výkladov sa tu púšťať nebudeme, lebo konkrétna filozofická analýza nie je zase až natoľko jednoduchá, ale namiesto desiatok a desiatok príkladov uvedieme aspoň jeden. Na Veľkej Morave sa ako stopa po starších talianskych alebo nemeckých misiách ujalo slovo Cmša /čes.mše/, z latinského missa, kým u južných a východných Slovanov je tu slovo Liturgia / z gréckeho leiturgia/. Konštantín a Metod pri svojej pastoračnej a učiteľskej práci na Veľkej Morave prevzali kresťanskú terminológiu, ba i kresťanské texty /základné modlitby, krstnú formulu, spovednú formulu/, ktoré tam už boli zo staršej misiónárskej činnosti talianskej a nemeckej.

Takéto fakty donútili Sobolevského pozrieť sa na viaceré cirkevno-slovenské texty podrobnejšie. Sám určil trinásť textov veľkomoravskej proveniencie. Jeho určenie ostáva v podstate v platnosti, ibaže pri novšom výskume pribudli ďalšie texty. Pravdaže, nešlo to ani naraz ani chytro. Akýsi pohyb sa tu naznačil v tridsiatych rokoch. Mnoho sa učilo cez druhú svetovú vojnu, ale hlavne po nej. Dnes sa nám slovenská litera-

túra na Veľkej Morave predstavuje ako úctyhodný útvar, na ktorý môžeme byť právom hrdí, lebo sa zrodila zo dňa na deň a za niekoľko málo rokov svojej existencie sa začala stavať po bok vtedajších dvoch európskych literatúr, gréckej a latinskej. Zakladateľmi a hlavnými tvorcami tejto literatúry boli Konštantín a Metod. Keď si mních Chrebr /usudzuje sa, že to bol pseudonym Nauma, jedného zo spolupracovníkov Konštantína a Metoda na Veľkej Morave/ po rokoch pri Ochridskom jazere vo svojej Obrane slovanského písma spomínal na tie časy, hrdo zaznačil: "Taký rozum, bratia, Boh daroval Slovienom."

Veľkomoravské texty sú písané pôvodne po starosloviensky, v menšej miere po grécky a latinsky, z ktorých veľké väčšina charakterizuje solúnskych bratov. Z textov môžeme vyčítať nielen hlavné dáta toku ich života. Odráža sa v nich aj povaha, temperament, citové a rozumové založenie. Dozvieme sa z nich o veľkej úcte a láske, ktorú k nim ich spolupracovníci a žiaci cítili, ba trochu sa nám podhali závoj aj z ich vlastných pocitov, ktoré prežívali medzi našimi predkami.

Vedúcou osobnosťou tejto dvojice bol zrejme Konštantín, hoci bol vekom podstatne mladší. "... neodťahoval sa, ale šiel a svojmu mladšiemu bratovi slúžil ako sluha a podriadený sa mu", píše sa v Metodovom Živote. Metod bol pekného chlapeckého vzhľadu, ale Konštantín, telesne slabší a choršvý, ho prevyšoval intelektom. "On /t.j. Metod/ modlitbou a Filozof však slovami ich premohol a zahanbil ich," hovorí sa v Metodovom Živote a ich dišputách u Kozarov. V Živote Konštantínovom sa dosť obsérne spomínajú viaceré učené Konštantínove dišputy. Ve všetkých sa prejavuje jeho bystrý um, pohotovosť, vysoké vzdelanie a rétorická obratnosť. Nie náhodou ho všetky slovanské pramene spontánne nazývajú Filozofom. Pre celé veľkomoravské účinkovanie oboch bratov je najdôležitejšia Konštantínova dišputa v Benátkach, kde "zišli sa proti nemu biskupi a kňazi i mnísi ako havrany na sokola a pozdvihli trojazyčný blud", ale on "ich lži rozboril jasnými podobenstvami. Obhájal právo každého národa na to, aby sa mu kresťanské učenie hlásalo vo vlastnom jazyku, k značilo v podmienkach raného stredoveku vlastne hlásanie demokratickej požiadavky, že každý

bez rozdielu má právo na vzdelanie. "Či neďýchame na vzduchu rovnako všetci? To ako vy sa nehanbíte len tri jazyky spomínať a nariadiť, aby ostatné národy a kmene boli slepé a hluché?" Myšlienku apoštola Pavla: "Radšej poviez päť ^{slov} zrozumiteľných pre poučenie iných, než tisíc slov jazykom neznámym" potom rozviedol aj vo svojej básni Predslov k svätému Evanjeliu.

Ale medzi oboma bratmi boli rozdiely aj v spôsobe styku s ľuďmi. Konštantín i pri všetkej svojej nekompromisnosti mal, ako sa zdá, srdečnejší, vládnejší prístup k ľuďom. Preto ho jeho žiaci spomínajú s mimoriadnou láskou a vrelým citovým zánietením. Pre zachovávanie kresťanských príkazní získaval ľudí vládňosťou, láskeým napomínaním, prosbou a uvádzaním vhodných príkladov. Porov. napr. v kap. XII. jeho presvedčanie a tom, že nie je vhodné klaňať sa stromu. Aj v diskusiách a polemikách sa usiloval byť neurážlivý vo vyjadrovaní, hoci vždy pevne bránil svoje stanovisko. Metod naproti tomu vždy vystupoval ako prísny právnik. Stroho vyžadoval dodržiavanie kresťanských noriem a príkazní, pričom nedbal na to, že v takom mladom kresťanstve, ako bolo na Veľkej Morave, nemožno neraz zavádzať noray, aké boli bežné v Byzancii. Nepr. v jeho živote sa medzi proroctvami uvádza zákaz manželstva medzi ľuďmi spriaznenými kmotrovstvom. Tá istá vec sa opakuje aj v Zákone súdnom a v jeho Napomenutí k vládarom. Pre byzantského kresťana bolo manželstvo medzi ľuďmi spriaznenými kmotrovstvom ťažkým hriechom, ale pre vtedajšieho moravského kresťana, najmä keď tu konkrétne šlo o vysokého vládneho hodnostára, nebolo pochopiteľné, prečo sa nemôžu zosobášiť ľudia, medzi ktorými nie je pokrvné príbuzenstvo. Ani Metodova dišputa s bavorskými biskupmi nie je práve vzorom diplomatického vyjadrovania /Život Metodov, kap. IX./. Ale Metod bol prísny aj voči sebe. Keď bol ešte mníchom, podľa Chválorечи "bol poddaným všetkým a pokorou a poníženosťou pri bedlení aj modlitbe, v oddychu i v robote... telesného pokoja vôbec nepoznala... usiloval sa žiť ako svätí otcovia. Jedným z nich prekonal tichosťou a mlčaním, iných pôstom a bdením..."

Konštantín si dobre uvedomoval svoje vodcovské postavenie a svoju úlohu zakladateľa európskej vzdelanosti na Veľkej

Morave. Badal to zo všetkých jeho vystúpení. Brata Metoda zaprisahal na smrteľnej posteli, aby neopustil začaté dielo. Povedal mu: "Hľa, brat, boli sme obeja záprahom, čo ťahal jednu brázdú; ja na ornici padám, deň svoj som dokončil. Ale ty miluješ veľmi Horu, jednako neopúšťaj pre Horu svoje učiteľstvo, lebo čím môžeš byť skorej spasený?" A Metod, ktorý väčšmi túžil po kontemplatívnom kláštornom živote než po vzrušenom zhone a politických zápasoch, ho poslúchol. /Cyril tu obrazne nazýva Horou kláštor, v ktorom Metod už bol pred odchodom na Veľkú Moravu./. Niesol trpezlivo "všetok zhone a starostlivosť" /kap. XV/ až do svojej smrti.

Ale i keď obaja veľmi horlivo vykonávali svoje poslanie, jednako spomínali neustále na svoju domovinu. Ťažko niesli svoj život v cudzom kraji. Aj v ich Chváloreči sa spomína, že "steli sa presídlencami do krajiny cudzej. Zákon však dostali od Boha nie pre svoje plemeno ako Abrahám, ale pre ľud, ktorý nepoznal pravicu ani ľavicu..."

Be v Kánonne ne počesť sv. Demetra, patróna svojho rodného mesta Solúna, vyslovujú svoje pocity otvorene. Príslušný text sa totiž pokladá za ich dielo. Tam sa vyznávajú otvorene z túžby po domove. To je jediné miesto, na ktorom sa prejavujú ako krehkí ľudia, žijúci v chladnej a nežičlivej cudzine a túžiaci po teplote, domove, bezpečnosti a láske.

Môžeme zakončiť slovami Chváloreči:

"Knohí budú velebiť ich rozum; a nevyjde nezmar na veky. Pamiatka ich nezanikne a ich meno bude žiť od pokolenia do pokolenia. Múdrost' ich budú hlásať národy."

Tak sa i stalo a tak sa i deje.

E.P.

ŽIVOT KONŠTANTÍNA - CYRILA

- - - - -

Kapitola XIV

Keď sa Filozof veselil v Bohu, vynorila sa iná vec a úloha nemenšia od prvých. Lebo Rastislav, moravské knieže, keď dostal vnuknutie od Boha, poradil sa s kniežatami svojimi a s Moravanmi a vyslal posolstvo k cisárovi Michalovi, ktoré hovorilo: Keďže náš ľud pohanstvo odvrhol a kresťanského zákona sa drží a nemáme učiteľa takého, čo by nám v našej reči pravú vieru kresťanskú vysvetlil, aby aj iné kraje, keď to uvidia, nás napodobnili. Pošli nám biskupa a učiteľa takého. Lebo od vás na všetky strany vždy dobrý zákon vychádza.

Cisár zvolal synodu, pozval našu Konštantína Filozofa a dal mu počuť túto reč. I riekol: Viem, Filozof, že si ustatý, ale treba ti tam ísť, lebo túto vec nemôže nikto iný vykonať iba ty. Odpovedal Filozof: I ustatý som i chorý telom, ale s radostou pôjdem ta, ak majú písmeňá pre jazyk svoj. A povedal mu cisár: Ded mój i otec mój i mnohí iní to hľadali, ale nenašli, ako to teda je môžem nájsť? Filozof odpovedal: Kto môže na vodu reč napísať a meno bludára si získať?

Odpovedal mu zasa cisár aj s Bardom, ujom svojím: Ak ty chceš, tak to Boh môže tebe dať, lebo on aj dáva všetkým prosiacim bez pochybovanie a otvára klopejúcim. Odišiel teda Filozof a podľa starej obyčaje oddal sa modlitbe aj s inými pomocníkmi. Čoskoro potom zjavil sa mu Boh, ktorý vyslyšievá modlitby svojich sluhov, a ihneď zložil písmeňá a začal písať slová evanjelia: Na počiatku bôd slovo a slovo bolo u Boha a Boh bolo slovo a ďalšie. Zaračoval sa cisár a velebil Boha aj so svojimi radcami i poslal ho s mnohými darmi a napísal Rastislavovi takéto písmo: Boh, ktorý prikazuje každému dospieť k poznaniu pravdy a dosiahnuť väčšiu hodnotu, videl tvoju vieru a horlivosť, učinil aj terež, za našich čias to, čo odprvu nebývalo, ale iba v prvé roky, a zjavil písmeňá pre

jazyk váš, aby ste sa aj vy pripočítali k národom veľkya, ktorí Boha slávia svojím rodným jazykom. A tak sme ti poslali toho, komu ich zjavil, muža vzácneho a pravoverného, učeného veľmi a filozofa. A hľa, prijmi dar väčší a hodnotnejší než všetko zlato i striebro a kamenie drahé a pominuteľné bohatstvo. Pousiluj sa s ním smelo upevniť dielo a z celého srdca hľadať Boha, ani spásu pospolitosti nezavrhni, ale všetkých povzbud, aby melenošili a nastúpili cestu pravdy, aby si aj ty, ak ich svojím usilovaním privedieš k poznaniu Boha, prijal svoju mzdu za to v tomto i budúcom živote, za všetky duše, čo uveria v Krista, Boha nášho, odteraz i na veky zanecháš pazistku svojmu budúcnému rodom podobne ako veľký cisár Konštantín.

Kapitola XV

Keď prišiel na Moravu, s veľkou úctou prijal ho Rastislav a keď zhromaždil učeníkov, oddal mu ich na učenie. A onedlho preložil celý cirkevný poriadok, naučil ich raňajšej službe božej, hodinkám, večerni, povečernici i tajnej službe /omši/ a tam nechal učiť aj iné náuky, gramatiku a muziku. I otvorili sa, podľa slov prorokových, uši hluchých a počuli slová Písma a jazyk jachtavých jasným sa stal. Boh sa však tomu radoval a diabol zahanbil.

Keď rástlo Božie učenie, odprvu zlý závistník, prekliaty diabol, nezniesol toto dobro, ale vošiel do svojich nádob, začel mnohých popudzovať a hovoril im: Neoslovuje sa Boh takto. Lebo keby mu to bolo milé, či by nebol mohol učiniť, aby aj títo odprvu písali svoje reči písmenami a slávil Boha? Ale iba tri jazyky vybral: hebrejský, grécky a latinský, ktorými sa patrí Bohu chválu vzdávať. Boli to však, čo tak hovorili, latinskí a franskí duchovní, archipresbyteri /japrišti/ a kňazmi a učeníkmi. Bojoval s nimi ako Dávid s cudzozemcami, slovom Písma ich premohol a nazval ich trojjazyčníkmi a pilátnikmi, lebo Pilát tak písal v nápise na kríži Pánovom.

Ale nielen toto jediné hovorili. lež učili aj iné bezbožné veci a hovorili, že pod zemou bývajú veľkohlaví Juďia a každý plaz, že je diablovým stvorením; a kto zabije raižu, porbaví sa za to deväť hriechov, ak človeka zabije niekto, necha

za to deväť hriechov, ak človeka zabije niekto, nech za tri mesiace pije z drevenej čaše a sklenej nech sa nedotýka. A nebránili obeť konáť podľa dávnej obyčaje, ani nezákonné manželstvá uzavierať nebránili.

Všetko toto ako trninu vysekal, ohňom slova spálil a povedal s prorokom, ktorý o tom povedal: Obetuj Bohu chválu za obeť a oddaj Najvyššiemu modlitby svojej. Ženu však mladosti svojej neprepusť, lebo ak ju znenávidenú prepustiš, nečesť pokryje žiadostivosti tvojej, hovorí Pán všemohúci. A chráňte sa v duchu svojom, aby nikto z vás neopustil manželku mladosti svojej. A to, čo som nenávidel, ste robili takže Boh svedčil medzi tebou a ženou mladosti tvojej, ktorú si opustil, hoci bola spoločnica tvoja a manželka podľa zmluvy. A v evanjeliu hovorí Pán: Počuli ste, že starým sa povedalo: nescudzoložiť, ale ja vám hovorím, že každý, kto by pozrel na ženu s hriešnou túžbou, už scudzoložil s nou v srdci svojom. A zasa: Hovorím vám, že kto prepustí ženu svoju, okrem príčiny cudzoložstva, dovoľuje jej cudzoložiť, a kto prepustenú od muža pojme, cudzoloží. Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje.

Keď pobudol na Morave štyridsať mesiacov, vybral sa svätiť svojich učeníkov. Prijal ho cestou panósky knieža Kocel i obľúbil si slovianske knihy veľmi a naučil sa im a dal mu do päťdesiat učeníkov, aby sa im tiež naučili. Preukázal mu veľkú úctu a vyprevadil ho. A nevezal ani od Rastislava, ani od Kocela ani zlata, ani striebra, ani iné veci a predniesol slovo evanjelia bez pláče. Vyprosil si len deväťsto zajatcov od oboch a prepustil ich.

- - - - -

Kapitola XVII

Keď sa dozvedel o ňom rímsky pápež, poslal poňho. A keď došiel do Ríma, vyšiel mu oproti sám apoštolský Hadrián so všetkými mešťanmi, so sviecami, lebo prinášal ostatky svätého Klimenta, mučeníka a pápeža rímskeho. A Boh hneď zázraky preslávne tu urobil. Lebo sa tu človek porazený vyliečil, aj iní mních rozličných neduhov sa pozbevali, ako aj zajatci

na vzývanie Krista a svätého Klimenta pozbevili sa tých, čo ich zajali.

Keď pápež prijal slovienske knihy, posvätil ich a položil v chráme Svätej Márie, ktoré sa volá Fatné /Pri jasličkách/, a spievali nad nimi svätú liturgiu. Potom kázal pápež dvom biskupom, Formosovi a Gauderichovi, vysvätiť slovienskych učeníkov. A ako ich vysvätili, hneď spievali liturgiu v chráme svätého Petra apoštola slovienskym jazykom. A v druhý deň spievali v chráme svätej Petronily. A v tretí deň spievali v chráme svätého Andreja a potom zas v chráme veľkého učiteľa sveta, Pavla apoštola, a celú noc spievali chválospevy po sloviensky, a ráno zas liturgiu nad jeho svätým hrobom a mali na pomoc biskupa Arzénia, jedného zo siedmich biskupov, a Anastázia bibliotekára.

A Filozof neprestával vzdávať za to so svojimi učeníkmi dôstojnú chválu Bohu. Rimania však neprestajne chodili k nemu a pypytovali sa ho o všetkom a prijímali od neho dvojnásobné i trojnásobné vysvetlenie. Aj Žid ekýsi chodil k nemu a škriepil sa s ním. Raz mu povedal: Neprišiel ešte Kristus podľa počtu rokov, o ktorom hovoria proroci, že sa z Panny má narodiť. Filozof mu porátal všetky roky od Adama podľa rodov a presne mu dokázal, že prišiel a že od toho času do terajšie je toľkoto rokov. Poučil a prepustil ho.

ŽIVOT METODA

- - - - -

Kapitola IV

Keď sa udiala taká príhoda, že cisár poslal Filozofa, brata jeho, ku Kozárom, on pojal ho do sebou na pomoc. Lebo boli tam Židia, čo sa kresťanskej viere veľmi rúhali. On však riekol: Hotový som za kresťanskú vieru umrieť, a neodťahoval sa, ale šiel a svojmu mladšiemu bratovi slúžil a poriadovel se mu.

On modlitbou a Filozof však slovami ich premohol a zahabil ich. Keď cisár a patriarcha videli jeho dobré usilovanie na božej ceste, nútili ho, aby sa dal vysvätiť za arcibiskupa na dôstojné miesto, kde treba takého muža. Keď nechcel ustúpiť, nútili ho a postavili ho za igumena /opáta/ do kláštora, ktorý sa nazýval Polychron, a jeho príjem je na dvadsaťštyri spudov zlata a otcov je v ňom viac ako sedemdesiat.

- - - - -

Kapitola V

I stalo sa v tieto dni, že Rastislav, knieža slovianske, so Svätoplukom poslal ^{poslať} Moravy k cisárovi Michalovi a hovorili takto: Z milosrdenstva božieho sme zdraví. A prišli k nám kresťanskí učitelia mnohí z Vlách i Grécka a z Nemiec a učia nás rozličné, ale my Slovieni sme prostý ľud a nezáme, kto by nás naučil pravdu a vysvetlil nám zmysel. A tak dobrý vladáru, pošli nám takého muža, ktorý by nás upravil k všetkej spravodlivosti.

Vtedy cisár Michal hovoril k Filozofovi, Konštantínovi: Či počuješ, Filozof, táto reč? Okrem teba toto iný nezle vykonať. Tu, hľa máš dary mnohé, pojmi brata svojho, bráta Metoda, a choď. Lebo vy ste Solúňania a Solúňania všetci

čisto sloviensky rozprávajú. Teraz se neopovážili protiviť ani Bohu, ani cisárovi, podľa slov apoštola Petra: Boha sa bojte, cisára ctíte. Ale keď počuli veľkú reč, pohrúžili sa do modlitby aj s inými, čo boli toho samého ducha ako aj oni. A tu vnukol boh Filozofovi slovienske písmo, takže hneď zostrojil písmená, zostavil reč a vydal sa na moravskú cestu; aj Metoda vzal. I začal znova pokorne poslušný slúžiť Filozofovi a učiť sa s ním. A keď prešli tri roky, vrátili sa z Moravy, keď už boli vyučili učeníkov.

Kapitola IX

Po tomto starý nepriateľ, závistlivec dobra a protivník pravdy, podráždil srdce nepriateľa moravského kráľa so všetkými biskupmi proti nemu, ktorí hovorili: V našej obľasti učíš! On však odpovedal: Ja veru, keby som vedel, že je vaša, vyhol by som sa jej, lenže ona je svätého Petra. A naozaj, ak vy pre nevraživosť a lakomstvo prestupujete dávne hranice v protive s kánonmi a zabráňujete ustanovenia božie, avšak verujte sa, žeby ste si, ak chcete prebiť horu železnú kosteným temenom, nevyliali mozgy svoje. Povedali mu a nehnevaní hovorili: Zle obídeš. Odpovedal on: Pravdu hovorím pred cisármi a nehambím sa, ale vy si počínate oproti mne svojvoľne. Lebo nie som lepší ako tí, čo pravdu hovoria a v mnohých mukách aj život utratili.

Po mnohých škriepkach, keď mu nemohli protirečiť, povedal kráľ s účasťou: Netrápte môjho Metoda, lebo sa už ako pripeci spotil. On povedal: Hej, vládáru, Filozofa spoteného raz stretli ľudia a hovorili mu: Čo sa potíš? On povedal: S nerozumnými ľuďmi som sa prel. Pre toto slovo sa pohádali a rozšli sa; jeho však poslali do Švábska a pol treťu roka ho držali uväzneného.

Kapitola X

Prišiel posol k Apoštolskému a keď tento poznal vec, poslal klistbu na nich, aby nespievali omšu, to jes službu, všetci kráľovi biskupi, kým ho držia vo väzení. A tak ho pustili a Koceľovi povedali: Ak tohto budeš mať u seba, nezabavíš sa nás tak ľahko. Ale oni neušli súdu svätého Petra, lebo štyria z tých biskupov zomreli.

Stalo sa vtedy, že Moravania, keď poznali nemeckých kňazov, čo žili u nich že im neprajú, ale nástrahy stroja proti nim, všetkých vyhнали a Apoštolskému poslali: Pretože prvej naši otcovia od svätého Petra prijali krst, to daj nám Metoda za arcibiskupa a učiteľa. A hneď ho poslal Apoštolský.

Keď ho prijal knieža Svätopluk so všetkými Moravanmi, odovzdal mu všetky chrámy a duchovných vo všetkých mestách. Od toho dňa veľmi začalo učenie božie rásť a duchovní množiť sa po všetkých hradoch a pohania veriť v opravdivého Boha a od svojich bludov sa odvracať. Tým viacej aj moravská oblasť rozrastať sa začala na všetky strany a nepriateľov bez váhivosti premáhať, ako aj sami vždy hovorili.

- - - - -

Kapitola XVII

Takto všetky obvinenia odvrátil na všetkých stranách a ústa mnohovravným zavrel, beh zavrášil, vieru zachoval a očakával veniec spravodlivosti. A pretože sa zaľúbil Bohu, stal sa jeho miláčikom. Približovať sa začal čas prijať pokoj od strastí a mzdu za mnohé roboty. I opýtali sa ho a hovorili: Koho čuješ, otče a učiteľ ctihodný, z učeníkov svojich, aby v učiteľstve tebe nástupcom bol? I ukázal im na jedného zo známych učeníkov svojich, nazývaného Gorazdom, a povedal: Tento je vašej zeme slobodný muž, učený dobre v latinských knihách, pravoverný. To buď vôľa božia, i vaše láska, ako i moje.

A keď sa zišiel v Kvetnú nedeľu všetok ľud, vošiel do chrámu, hoci zoslabnutý, kázal požehnať cisára i knieža i duchovenstvo i všetok ľud. A hovoril: Opatrujte ma deti, do tretieho dňa; ako sa aj stalo. Keď svitol tretí deň, povedal potom: Do rúk tvojich, Pane, dušu svoju odovzdávam. Na rukách kňazských spočinul šiesteho dňa mesiaca apríla, v tretej indikcii, roku 6393 oĎ stvorenia sveta /6. apríla 885/.

Keď ho učenici jeho opatřili, vzdali mu dôstojné počty, službu cirkevnú vykonali po latinsky i grécky a po sloviensky a uložili ho do hlavného chrámu. A bol priradený k otcom svojim i patriarchom i prorokom, apoštolom, učiteľom, mučeníkom. Ľudia však, nesčíselný národ, čo sa poschádzal, odprevádzali ho so sviecami, oplakávali dobrého učiteľa a pastiera, žiadali muži i ženy, malí aj veľkí, bohatí aj chudobní, slobodní i nevoľníci, vdovy aj siroty, cudzinci aj tuzemci, neďuživí aj zdraví, všetci, lebo všetkým bol všetko, aby získal všetkých.

Ty však z výše, svätá a ctihodná hlava, hľad modlitbami svojími na nás, túžiacich po tebe, zbenuj od všetjakého nebezpečenstva učenikov svojich a nauku rozširuj i bludy prenasleduj, aby sme si, keď budeme žiť tu dôstojne podľa povolania svojho, stali s tebou, tvoje stádo, po pravej strane Krista Boha nášho a prijali oĎ neho večný život. Lebo jeho je sláva i česť na veky vekov. Amen.

LITERATÚRA, VYTVCRENÁ NA VEĽKEJ MORAVE

Literárnu tvorbu veľkomoravského učilišťa môžeme deliť podľa pôvodu na prekladovú a pôvodnú spisbu, rozdelenie podľa obsahu je členitejšie. Sú to:

A. Preklady:

1. Biblické texty:

a/ výňatky evanjeliiových čítaní na neделе a sviatky /evanjelistáre, ako je hlaholský evanjelistár Assemaniho, odpis z jedenásteho storočia/;

b/ žaltár /žalmy/, ktorý sa používal pri každodenných povinných spoločných službách /officiách/, ako je žaltár Sinajský /hlaholský odpis z jedenásteho storočia, resp. i Pražské zlozky z jedenásteho storočia/;

c/ celé evanjeliá, ako je Štvorevanjelium Zografské a Merianské /hlaholské odpisy z jedenásteho storočia/;

d/ celé biblia okrem kníh Makedbejských.

Treba pripomenúť, že Konštantín a Metod pri preklade starozákonnej časti používali grécky preklad Akvilu z prvého storočia, ktorý je doslovným prekladom tejto časti biblie.

2. Preložené texty bohoslužobné:

a/ omšové knihy východného obradu, ktorého jedinou starou pamiatkou sú hlaholské Sinajské zlozky;

b/ podľa západného obradu, ktorého jedinou pamiatkou sú hlaholikou písané Kijevské zlozky /listy z desiateho storočia/;

3. legendy, Služby, Pochvalné slová a reči potrebné pre "časoslov" /breviár/ sú väčšinou prekladové texty. Pôvodnými textami, ktoré vznikli na Veľkej Morave, sa budeme zaoberať zvlášť. Tieto texty sa nachádzajú v menológii Služieb, ako je staroruský cyrilský text /vyd. V. Jagičom/ ako i hlaholský zlozok /Glegolita Clozianus z jedenásteho storočia/;

4. náboženské úvahy a kázne /väčšinou prekladové texty/. Pôvodnou veľkomoravskou homíliou je Nepomenutie vladárom, zachované v Gleg. Clozianus, ďalej latinkou zapísaný text

Frizinských pamiatok II. z desiateho storočia, ktorý môže pochádzať aj spríed r. 863. Iné kázne premiešané čítaniami sú zachované v cyrilskom Supraslskom kodexe z jedenásteho storočia a majú zeda pôvod veľkomoravský;

5. obradné texty: príležitostné modlitby, rozehnávacie a svedné formuly - "trebnik" sú zachované v hlaholskom Euchologiu sinajskom z jedenásteho storočia. Sem patria aj predcyrilometodovské svedné formule I. a III Frizinských pamiatok /odpis latinkou z desiateho storočia/.

6. Právne texty, a to:

a/ Zákon súdny pre laikov, zachovaný v Ustjužskej Kormčej knihe - cyrilský rukopis z dvanásteho storočia;

b/ Nomokanon /výňatok z byzantského práva, preložený Metodom/;

c/ Zapovedi svätých otcov /penitenciál/ predcyrilometodovského pôvodu, ktorého hlaholský text je v Euchologiu sinejskom, a cyrilský text v Ustjužskej Kormčej knihe.

7. Texty zv. "paternik", t.j. Životy svätých otcov spomína Život Metodov, kap. XVI, ale dodnes nie je jasné, o aké texty ide, hoci by mohlo ísť o menologium čítaní /pozri skupu 4/.

B. Pôvodné literárne texty:

1. Predhovor Konštantína k evanjelistáru /zachovaný ako zlomok zvaný Hilferdingov makedonský cyrilský list z 11. stor./, ktorý predtým sa pripisoval Jánovi Exarchovi Bulharskému.

2. Proglas k štvoroevanjeliu - Báseň Konštantína v dvanástslabičných veršoch cenzúrou v strede /zachovaná v cyrilských odpisoch z 13. - 16. storočia; najstarší pochádza z kláštora Chilandar na Athose/, predtým pripisovaná Konštantínovi Bulharskému, Metodovmu žiakovi, ktorý zložil báseň zv. Abecedná modlitba.

3. Deviata báseň v kánone k úcte Demetra /zachovaná v rukopisoch z 11. - 13. storočia/.

4. Z príležitosti nájdenia ostatkov Klimenta Konštantín po grécky napísal a/ históriu nájdenia, ktorej odrez môže reprezentovať časť Rímskej legendy v latinských preklede, b/ reč /Sermo declamatoria/ zachovanú v cirkevneslovanskej re-

dekcií až zo 16. stor. a známu ako Chersonská legenda a c/ hyanus, ktorého text je zatiaľ neznámy.

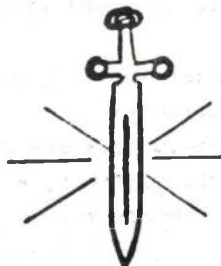
5. Napísa ie o pravej viere /traktát zachovaný v dvoch rukopisoch zo 14. - 16. stor./.

6. Väčšinu teologických polemických diel Konštantína-Cyrila, a to polemiku s patriarchom Jannesom o uctievaní obrázov, dišputu s arabakými učencami, dišputu s islamskými a najmä židovskými učencami /Napísanie o pravej viere, Žk, X/, polemiku s benátskym duchovenstvom o slovenskom liturgickom jazyku a menšie záznamy o stretnutí s Uhrami, o nápise na tzv. Salamúnovom pohári, o obrátení Fulov a i. Život Konštantína-Cyrila je zachovaný v tridsiatich dvoch rukopisoch pochádzajúcich z 15-17. storočia.

7. Metodovým pôvodným dielom je kázeň Napomenutie vladárom /zachované v zlomkoch zborníka minejí - čítaní o živote svätých, ktorý sa nazýva Glegolita Clozianus z 11. stor./.

8. Metodovi žiaci zostavili za života Metodovho a/ Pochvalu k úcte Konštantína-Cyrila. Jej autorom bol pravdepodobne Konštantínov žiak Kliment, b/ po Metodovej smrti Pochvalu k úcte Konštantína-Cyrila a Metoda /v skutočnosti Metoda/, ktorej tvorcom bol pravdepodobne žiak Sáva, a c/ Službe Metodovi, ktorú zostavil Metodov žiak Konštantín zv. Bulharský /za svojej cesty do Carihradu ho Metod prepustil pre bulharské učilište v Preslavi/. Zachované sú v rozličných mladších rukopisoch z 12. - 17. storočia.

P.R.

SLOVENSKÉ CYRILOMETODSKÉ OSLAVY V JUBILEJNOM ROKU 1963 - 64

VÝBER Z APOŠTOLSKÉHO LISTU PÁPEŽA PAVLA VI.

Úvodné slová

Pripomínať si s nadšením staroslávne vznešené činy vlastných národov a s pozornosťou oživovať deje minulosti i významné udalosti zaznačené v dejinách, je posvätným záväzkom, ktorý vy, ctihodní bratia a milovaní synovia, plníte s chválibtebnou ochotou. V r. 1963 sa iba zjavnejšie zvýraznilo, čo ste v minulosti už častejšie konali. Vtedy totiž bolo 1100 rokov, čo slovanskí apoštolí sv. Cyril a Metod prišli na Veľkú Moravu ohlasovať evanjelium. Najmä vo vašej vlasti, ale aj v zahraničí, kde bývajú vaši krajanovia, konali sa oslavy, usporiadali sa veľké zhromaždenia, zrodili sa a dozreli podujatia, ktoré zanechali milú nehymécú spomienku a trvalo prinášajú nemalý úžitok. Medzi iným pri tej príležitosti prišli do Večného mesta zástupy nábožných pútnikov, akoby nasledovali príklad oboch svätých bratov. Potešili sme sa, keď sme ich mohli s otcovskou láskavosťou prijať, najprv Čechov, potom Slovákov, ktorí vo veľkom počte z tej istej pohnútky sa vydali na cestu do Ríma. To výročie sme akoby korunovali, keď sme počas slávnostnej bohoslužby a za účasti veľa Otcov II. Vatikánskeho koncilu odovzdali bazilike sv. Klementa vtedy objavené telesné pozostatky sv. Cyrila. K tejto príležitosti náš predchodca slávnej pamäti Ján XXIII. bol poslal slovanským národom apoštolaký list začínajúci sa slovami Magnifici eventus, v ktorom jasne vyložil aj dnes časovú náuku a ponúčenia sv. Cyrila a Metoda a vrúcne povzbudzoval k práci za zjednotenie kresťanov. Potom prijal zástupcov viacerých slovanských národov a rožehnal základný kameň Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda, určeného pre kandidátov na kňazstvo a za stredisko náboženskej a kultúrnej činnosti.

Dobre vieme, že tí, ktorí chcú žiť zbožne v Kristu Ježišovi, nevyhnú sa úzkostiam a nástrahám.

Nikdy však nestrácajte odvahu. Konať mužne, trpieť ako silní, zachovať si bezpečný pokoj, očakávať pod záštitou čistého svedomia, že rozvírené búrky sa premenia v ľalivý vánok: všetko toto nie je azda zdedeným odznakom čnosti, ktorá je vám vlastná? Táto čnosť sa stane znovu prameňom zásluhy a prebohatšej odmeny, pod záštitou a ochranou Panny Márie, Matky, Kráľovnej, prepodivnej, vždy nápomocnej Ochrankyne. Vaše národy, sledujúce tradície otcov, v jej uctievaní nikdy nebudú chcieť zaostávať za nikým; a vy zakúsite milostivý pohľad jej tváre, ktorej úsmev rozjasňuje búrky.

Vyslovujúc, ctihodní bratia, tieto priania, vyprosujeme vám plnosť nebeskej milosti, nevýalovný pokoj, neklamnú posilu bezpečnej nádeje, ktorá sa opiera o trvalú ochramu Všemohúceho.

EURÓPA

V Európe vyvrcholili cyrilometodské oslavy v dňoch 11. až 15. septembra 1963 v Ríme za hojnej účasti slovenských skupín z viacerých európskych i zámorských krajín. Ale spomienkové cyrilometodské slávnosti usporiadali slovenské skupiny aj v iných krajinách, takmer všade, kde žijú Slováci vo väčšom počte.

V ANGLICKU - LONDÝN 7. júla 1963, po bohoslužbách zišli sa Slováci na slávnostnú cyrilometodskú akadémiu v kláštore Milosrdných sestier. O cyrilometodskej misii u našich predkov hovoril Peter Prídavok. Na programe boli aj príležitostné recitácie. Rev. Strečanský premietal tu svetelné obrázky, ku ktorým podal aj príslušný výklad. Slávnosť vyznela ako úprimný hold sv. bratom.

V BELGICKU - WATERLOO 16. augusta 1963 zišlo sa tu asi 30 slovenských sestier z rádu kanoničiek sv. Augustína z Belgicka, Francúzska a Holandska a po zakončení duchovných cvičení oslávili pamiatku slovenských vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda. Kazateľom pri tejto príležitosti bol Rev. Strečanský.

BRUSEL 20. októbra 1963 usporiadali v Bruseli všetky slovanaké národnosti spoločné cyrilometodaké oslavy. V Národnej bazilike Božského Srdca v Koekeltergu bola slávnostná omša v byzantackom obrade. Pri bohoslužbách účinkoval byzantský spevokol z Utrechtu /Holandsko/. Na slávnostnej akadémii o diele sv. Cyrila a Metoda hovoril prof. Janecký. Na programe sa podieľali viaceré slovanaké skupiny. Slovenaké krojovaná skupina, ktorú viedol Rev. Strečanský, vystúpila so zborovou recitáciou.

VO FRANCÚZSKU - PARÍŽ 3. novembra 1963 boli v Paríži dôstojné slovanaké cyrilometodaké oslavy za účasti biskupov Andreja Grutku a riaditeľa Ústavu svätého Cyrila a Metoda v Rime, Magr. Štefana Nahálku. V kostole sestier Panny Márie bola pontifikálna glagolaká omša, ktorú za účasti parížskeho generálneho vikára, Magr. De Provenchèresa, zástupcu kardinála Foltina, celeburoval biskup A. Grutka. Biskup Grutka povedal aj dojímavú slovanakú kázeň, v ktorej hodnotil význam cyrilometodakého roku. Pri bohoslužbách miešaný spevokol Jacques Grimbert spieval štvorhlasnú glagolakú omšu, ktorú zložil Rev. M. Gašparík. Pri obede sa biskup Grutka potretal s rodinami mnohých slovanakých usadlíkov vo Francúzsku a každému daroval obraz sv. Cyrila a Metoda s vlastnoručným podpisom.

V NEMECKU - MNÍCHOV 5. júla 1963 uctili miestni Slováci v Mníchove pamiatku sv. Cyrila a Metoda pri bohoslužbách v kaplnke Kolpinghausu. Omšu slúžil Rev. Dr. V. Bucko, ktorý povedal aj príležitostnú kázeň. Počas bohoslužieb spievali V. Magdolen a Dr. J. Šramek.

V RAKÚSKU - VIENĚ - 8. decembra 1963 zišli sa videnskí Slováci na dobre pripravenú slávnosť, ktorá mala imponantný ráz. Slávnosť otvoril známy národný pracovník Jozef Janotka. O diele sv. bratov a ich význame pre Slovákov hovoril Rev. Vojtech Daniš. Ján Mikesek recitoval básne Rudolfa Bilonga Sv. Cyril a Metod a Ján Drinka kresietal dokumentárny film o slovanakéj púti a slovanakých cyrilometodakých oslavách v Míne. Viedenskí Slováci prišli na slávnosť vo veľkom počte, aby dokumentovali

svoju vernosť cyrilometodskému dedičstvu a v blízkej slovenskej vlasti.

AMERIKA A KANADA

V Amerike a Kanade boli to zvlášť slovenskí katolícki hodnostári, menovite biskup A. Grutka, opát Teodor J. Kojiš, Magr. Miloš K. Mlynarovič, ale aj iní, ďalej predstavitelia slovenských organizácií a tiež niektorí jednotlivci, ako vzácný Štefan Roman z Kanady, ktorí sa mimoriadne pričínili o úspech slovenských cyrilometodských osláv na pôde Spojených štátov a Kanady. Veľký záujem o tieto oslavy prejavili však aj jednoduchí ľudia, katolíci i grécko-katolíci, ktorí sa na nich zúčastňovali v obdivuhodnom počte. Dokumentovali tak vernosť cyrilometodskej tradícii a vernosť viere svojich otcov.

Niektoré pozoruhodné cyrilometodské slávnosti v Amerike spomenul som už v prvej časti svojej štúdie. Žiada sa však doplniť tieto údaje a zaznačiť, pokiaľ možno, všetky väčšie cyrilometodské oslavy, na ktorých v jubilejnom roku 1963 vzdávali Slováci úctu svojim apoštolom; jedno, v ktorej krajine na našej zemi. Treba poznamenať, že tieto oslavy na niektorých miestach začali už roku 1962 a ich dozvuky prejavili sa zas až v roku 1964.

BEDFORD, OHIO 8. júla 1962 boli tu pri svätyni Panny Márie Levotskej prvé slovenské cyrilometodské oslavy na pôde Ameriky. Biskup A. Grutka a opát Teodor J. Kojiš otvorili pri tejto príležitosti cyrilometodský rok v Amerike. Súčasne vykonali tu verejnú zbierku na Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

WINNIPEG, MAN /Kanada/ 23. februára 1963 boli v tomto kanadacomeste dôstojné cyrilometodské slávnosti za účasti zástupcov aj iných národností. Magr. Ján Bekeš využil túto príležitosť, aby pomocou tlače /Sunday Herald, Feb. 17, 1963/ zoznámil aj kanadskú verejnosť s významom cyrilometodskej idey v slovenských dejinách.

Slávnosti usporiadali miestne slovenské katolícke spolky. Prítomný bol aj generálny vikár diecézy. Msgr. C.J. McInerney, ktorý slúžil sv. omšu. Kazateľom bol rektor univerzitného kolégia H. Kierans S.J. Na bankete slávnostným rečníkom bol poslanec provincie L.L.Despardins, ktorý poukázal na pohnuté dejiny Slovákov. Redaktor miestneho katolíckeho týždenníka Sunday Herald prečítal tu pozdravný list metropolitu ukrajinských katolíkov v Kanade, arcibiskupa Maxima Hermaninka, ktorý dojímavými slovami pozdravoval túto slávnosť a oceňoval zásluhu Slovákov na udržaní cyrilometodskej tradície.

BRIDGEPORT 10. marca 1963 usporiadali tu veľké cyrilometodské slávnosti Slováci zo štátu Connecticut za účasti miestneho biskupa Waltera W. Curtisa a biskupa A. Grutku. Oslavy mali nadšený priebeh hlavne zásluhou duchovného slovenskej osady sv. Cyrila a Metoda, Jána Kurcku. Slávnosť telegraficky pozdravil aj pápež Ján XXIII. Tieto oslavy našli zaslúžený ohlas aj v americkej tlači. Pri zbierke na Ústav sv. Cyrila a Metoda miestny biskup vyhlásil, že sám dá toľko, koľko na slávnosti nazbierajú Slováci. Keďže Slováci dali \$ 11,000, ďalších \$ 11,000 dal potom biskup Curtis, takže z bridgeportskej slávnosti poslali na Ústav do Ríma \$ 22,000.

Na mnohých miestach v Spojených štátoch i v Kanade spomínali Slováci významné cyrilometodské jubileum i pri oslavách 24. výročia vyhlásenia Katicy slovenskej. Kanadský Slovenský podporný spolok spomínal tisícsté výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na Velkú Moravu a sté výročie založenia Katicy slovenskej na svojej konvencii v dňoch 16. a 17. marca 1963 v Toronte, Ont. 14. marca 1963, v Dome reprezentantov vo Washingtone, D.C., Msgr. Jozef Baran predriekal slovenskú modlitbu, pričom spomínal aj tisícsté výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda k slovenským predkom. V dňoch 5. a 6. apríla 1963 zvolala Slovenská Liga v Amerike národnú konferenciu do Washingtonu, D.C., na ktorej oslávila veľké cyrilometodské a matičné jubileum. Bola to manifestácia za jednotu amerických Slovákov a prejav vernosti tradícii cyrilometodskej a matičnej.

DANVILLE V dňoch 27. a 28. apríla a 5. mája 1963 uctili tu sestry sv. Cyrila a Metoda pamiatku svojich patrónov na slávnostnej akadémii. Študentky Akadémie sv. Cyrila, oblečené v slovenských krojoch, predviedli pritom umelecký program s obrazmi z dejov Velkej Moravy a zo života sv. apoštolov. Program doprevádzaný spevmi a tancami mal nielen symbolický význam, ale aj umeleckú hodnotu. Text programu pripravila sestra Serafína z Wilkes-Barre, Pa., ktorá bola i režisérkou predstavenia. Zásluha za to patrí aj predstavenej Akadémii, matke Krescencii. Bol to jeden z najoriginálnejších programov na cyrilometodských oslavách v Amerike.

PORT WILLIAM 28. apríla 1963 oslavovali tu slovenské spolky a združenia spoločne veľké výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie slovenských predkov. Na oslavách vo Fort William, kde je najstaršia slovenská farnosť v Kanade, zúčastnili sa aj miestny biskup J. Jennings, D.D., mayor mesta E. Reed, poslanec Hubert Badanaii, opát T.J. Kojiš, Magr. Mlynarovič a iní. Slávnosť mala bohatý program a našla značný ohlas aj v kanadskej tlači.

PITTSBURGH 28. apríla 1963 oslávila cyrilometodské jubileum aj slovenská farnosť sv. Gabriela v Pittsburghu., Pa., a to za účasti miestneho biskupa J.J. Wrighta, početného slovenského duchovenstva a veriacich.

WILKES-BARRE V dňoch 14. a 15. mája usporiadalo tu Združenie Slovenských Katolíkov v Amerike svoju 42. konvenciu, ktorej program sa úplne niesol v duchu veľkého cyrilometodského jubilea. Bola to vlastne cyrilometodská slávnosť celejScrantonскеj diecézy. Pontifikálnu omšu celebroidal scrantonký biskup Jerome Hannan a príležitostnú kázeň povedal biskup A. Grutka.

HAMILTON 26. mája 1963 boli v tomto meste mohutné cirkevné slávnosti Marian Day, na ktorých sa zúčastnil aj miestny biskup P. Ryan, biskup Harrington, torontský ukrajinský gréckokatolícky biskup Borecký, opát T.J. Kojiš, Magr. Šuta, predsta-

vitelia Kanadskej Slovenskej ligy Ján Lukáč a Dr. J. Kirschbaum, ako aj asi 30 000 veriacich rozličných národností z celého hamiltonského biskupstva. Slovenakú účasť na týchto slávnostiach, ktorá mala jasný cyrilometodský charakter, pripravil duchovný slovenskej farnosti Rev. I. Púzy. Na slávnosti vystúpil aj slovenský alegorický voz s krojovými skupinami a sochami sv. Cyrila a Metoda.

WELLAND 26. mája 1963 usporiadali tu pekne pripravenú cyrilometodskú oslavu, ktorá mala spontánny slovenský charakter.

SUDBURY 2. júna 1963 mali tu miestni Slováci dôstojnú cyrilometodskú oslavu. Po gréckokatolíckych bohoslužbách, ktoré slúžil Andrej Krafcík CSSR z Toronta, Ong., zišli sa účastníci na bankete, kde o dejinách a význame cyrilometodskej misie pre Slovákov hovorili predseda Slovenského národného domu Juraj Tomša a po ňom Pavol Zamiška., A. Krafcík CSSR a iní. Na programe boli i slovenské recitácie a spevy.

DANVILLE 3. júna 1963 graduantky Akadémie sv. Cyrila pripravili graduačnú slávnosť, ktorá mala cyrilometodský charakter nielen svojím zovňajškom, ale i obsahom a precítením.

NEW YORK 22. júna 1963 bola v katedrále sv. Patrika veľkolepá cyrilometodská slávnosť slovenských osád newyorakej diecézy. Organizátorom slávnosti bol farár slovenskej osady sv. Jána Nepomuckého v New Yorku, Magr. Štefan Krasula. Na slávnosti zúčastnilo sa mnoho veriacich a vyše 100 dievčat v študentských uniformách, ktoré pod vedením sestry z rehole sv. Cyrila a Metoda spievali pri bohoslužbách. Celebroval biskup J. McGuire, kázal biskup A. Grutka. Prítomný bol aj veľký priateľ Slovákov, biskup Joseph P. Flannelly. Newyoraká cyrilometodská oslava slovenských osád našla značný ohlas aj v americkej tlači, ktorá pri tejto príležitosti poukazovala na kultúrnu a náboženársku starobylosť Slovákov.

OXFORD 23. júna 1963 bola v tomto meste spoločná cyrilometodská slávnosť Slovákov zo štátu Michigan. Na majetku slovenských sestier dominikánok, ktoré už 40 rokov udržujú slovenského ducha v Amerike, zhromaždilo sa asi 2 000 Slovákov, aby uctili pamiatku slovenských apoštolov, sv. Cyrila a Metoda. Sv. omšu celebroval detroitský arcibiskup Deardon, kázal biskup Grutka. Prítomný bol aj výpomocný biskup Green z Lansingu. Sestry dominikánky vydali k tejto príležitosti spomienkové pohľadnice a medajlu. Slávnosť mala folkloristický charakter a povzbudila národného ducha účastníkov.

MONTREAL 24. júna 1963 bol tu slávnostný pochod na počesť patróna quebeckej provincie sv. Jána Krstiteľa. V sprievode kráčala aj slovenská krojovaná skupina s alegorickým vozom, znázorňujúca postavy slovenských vierozvestcov, sv. Cyrila a Metoda. Slávnosť usporiadali Francúzi, ktorí si priali, aby Slováci v jubilejnom cyrilometodskom roku vystúpili s pripomienkou svojich národných apoštolov.

TORONTO V dňoch 29. a 30. júna 1963 boli tu veľkolepé celokanadské slovenské cyrilometodské slávnošti. Tieto slávnošti, na ktoré prišlo okolo 10 000 ľudí, boli zaiste najväčšou slovenskou cyrilometodskou manifestáciou v zahraničí. Usporiadali ich spoločne slovenskí katolíci a gréckokatolíci na čele so slovenským priemyselníkom a rodolubom Štefanom Romanom. Zúčastnilo sa na nich 17 arcibiskupov a biskupov na čele s apoštoláckym delegátom arcibiskupom Šebastiánom Baggiom z Ottawy. Oslavy boli pod protektorátom hlavného guvernéra Kanady G.P. Vaniera. Prítomní boli guvernér provincie Ontaria, E. Rowe, ako zástupca hlavného guvernéra a kráľovny Alžbety II., minister zahraničia federálnej vlády P. Martin, ministerký predseda provinciálnej vlády Ontaria, J. Roberts, minister občianstva v provinciálnej vláde J. Yarenko, predstavitelia mesta Toronto, zástupci slovenských spolkov a združení v Kanade, zástupci rozličných národností a početní kňazi a veriaci zo Spojených Štátov a Kanady na čele s čestným predsedom osláv ukrajinským biskupom J. Boreckým a predsedom osláv bis-

kupoz A. Grutkom. Slávnosti trvali dva dni a dlho ich starostlivo pripravovali národný výbor na čele s Rev. M. Rusnákem, kultúrny výbor na čele s Dr. J. Kirschbaumom a sekretár J. Puhký.

Bohoslužby v katedrále celeburoval 29. júna arcibiskup P. Pocock, kázeň povedal biskup A. Grutka. Po bohoslužbách bol veľkolepý banket, na ktorom sa zúčastnilo 1 280 hostí. Tu odzneli cenné prejavy pri príležitosti veľkého slovenského náboženského a kultúrneho jubilea, ktoré povedali Štefan B. Rozan, ktorý mal hlavnú zásluhu na usporiadaní týchto veľkých slávností, a hlavný rečník dňa, kanadský minister zahraničia P. Martin, ktorý vyslovil obdiv slovenskému národu a vyzval jeho príslušníkov, aby zostali verní dedičstvu, ktoré im zanechali sv. Cyril a Metod. Apoštolský delegát odovzdal pri tejto príležitosti Štefanovi Romanovi rád sv. Gregora Veľkého, ktorý mu udelil pápež Ján XXIII. V prestávkach vystúpili slovenskí umelci, husliový virtuóz Karol Dobiáš a operný spevák Ladislav Pudis z Ríca.

30. júna, v druhý deň slávnosti, boli na torontskom výstavisku slávnostné byzantsko-slovanské bohoslužby, ktoré celeburoval arcibiskup Bukatko v cyrilometodskom staroslovenskom jazyku za asistencie viacerých biskupov. Kázeň povedali apoštolský delegát arcibiskup Baggio, ako aj biskupi Borecký a Grutka.

Popoludní bol slávnostný festival slovanických spevov a tancov, na ktorom účinkovali tanečné, spevácke a hudobné skupiny skoro všetkých slovanických národov.

Torontské cyrilometodské slávnosti, i so záverečnou Garden Party u Št. Romana, boli priam historickou udalosťou zahraničných Slovákov. Našli veľký ohlas v kanadskej tlači, rozhlase a televízii. Kanadský Slovák /orgán Kanadskej Slovenskej Ligy/ z 13. júla 1963 je celý venovaný torontským slávnostiam. Treba tiež roznamenať, že usporiadatelia týchto slávností vydali pamätné programy s cyrilometodskou ornamentikou, s anglickým prekladom básne Karola Kuzmányho "Kto za pravdu horí", so stručným zhodnotením cyrilometodskej misie u Slovákov a s krátkymi pozdravmi, prejavmi ako i s fotogra-

fiami predsedov slávností a účinkujúcich umelcov. Správy o torontských cyrilometodských oslavách priniesli všetky významnejšie slovenské časopisy v zahraničí. Nezaznamenali ich len tie, ktoré nepochopili národný a kultúrny význam tohto veľkého jubilea v živote Slovákov.

WASHINGTON 30. júna 1963 zhromažďilo sa vyše 1 200 členov Východnej oblasti Združenia Slovenkých Katolíkov v Amerike na jubilarnej cyrilometodskej púti v Národnej svätyni vo Washingtone, D.C. Bol to jeden z najkrajších cyrilometodských podnikov, aké usporiadalo SSK v Amerike. Bohoslužby v Národnej svätyni Nepoškvrneného počatia Panny Márie celebroval výpomocný washingtonský biskup Philip M. Hannan, kázeň mal Rev. Pavol Pekárik. Slovenakí katolíci v Amerike každoročne putujú do Národnej svätyně, kde sú tiež veľké sochy sv. Cyrila a Metoda, ktoré sami zakúpili, a kde postavili aj krásnu kaplnku Sedembolestnej Panny Márie za vyše \$ 125 000. Na druhý deň účastník púte Rev. Michal Churak otvoril zasadnutie Domu reprezentantov modlitbou na oslavu cyrilometodského jubilea.

LORAIN, 30. júna 1963 usporiadali miestne slovenské spolky spoločné cyrilometodské oslavy pod vedením svojho duchovného otca, Rev. Jozefa Ungvárskeho. Slávnostným rečníkom bol Magr. František Duboš.

V období 1. až 14. júla 1963 viacerí americkí guvernéri, na požiadanie Slovenskej Ligy v Amerike, vyhlásili cyrilometodské týždne alebo cyrilometodské dni, aby aj týmto spôsobom uctili pamiatku svätcov, ktorí pred 1 100 rokmi priniesli kresťanstvo Slovákom, z ktorých veľké percento našlo v Amerike svoju druhú vlasť. Guvernér štátu Pennsylvánia, William W. Scranton, vydal pri tejto príležitosti zvláštnu proklamáciu, v ktorej medzi iným oceňuje aj príspevok Slovákov k americkému pokroku. /Guvernér William W. Scranton vo svojej proklamácii zo 6. júna 1963 hovorí: "Pretože štát Pennsylvánia má medzi svojimi obyvateľmi veľký počet Pennsylvánčanov slovenského pôvodu, ktorí v hojnej miere prispeli k nášmu pokroku krajným výsledkom na všetkých poliach; pretože mnohé spolky, kostoly, školy a iné ustanovizne sa založili v Pennsylvánii za posledné storočie na počesť Sv. Cyrila

a Metoda, apoštolov slovenského národa, ktorých 1 100. vďaka príchodu na Slovensko sa spomína tohto roku; a pretože sviatok sv. Cyrila a Metoda sa oslavuje na Slovensku 5. a v Spojených štátoch 7. júla; teda ja, William W. Scranton, guvernér štátu Pensylvánia, vyhlasujem týždeň od 1. do 7. júla 1963 za týždeň sv. Cyrila a Metoda v Pensylvánii..." /Slovák v Amerike, 19. júna 1963, str. 1/.

CLEVELAND 4. júla 1963 bola tu spoločná cyrilometodská oslava slovenských osád z Clevelandu a okolia za účasti vyše 5 000 Slovákov. Oslavy mali dve časti, a to v Bedforde a v Clevelande. V Bedforde, O. bola slávnosť na pozemkoch sestier sv. Vincenta pri svätyni Levočskej Panny Márie. Bohoslužby odbavil opát T.J. Kojiš, kázeň povedal Magr. Mlynarovič. Byzantsko-slovenské bohoslužby odbavili Rev. Nikolaj Ivan a K. Lacko S.J. z Ríma, ktorý povedal aj kázeň. Dojímavo pôsobili tiež spevy chóru sv. Benedikta pod vedením J. Ďuriša.

Na kultúrnej akadémii v Clevelande vystúpili traja prítomní slovenskí básnici E.K. Mlynarovič, K. Šprinc, a K. Strmeň. Aj táto slávnosť našla pozoruhodný ohlas v americkej tlači a televízii. Zúčastnili sa na nej aj zástupci iných slovenských národných skupín v Amerike.

WHITING 6. a 7. júla 1963 boli tu diecézne cyrilometodské slávnosti s bohatým náboženským a kultúrnym programom. Glagolákú omšu celebroidal tamojší biskup Andrej Grutka za staroslovenských liturgických spevov katedrálneho zboru pod vedením Rev. J. Gašparíka. Ďakateľom bol Michal Lacko S.J. Na kultúrnej slávnosti katedrálneho zboru predviedol Ruppeltov Staroslovenský Otčenáš a slovenské ľudové spevy. Vystúpili tu tiež operný spevák Ladislav Pudiš z Ríma, americko-slovenský spevák Roman Nižník so svojou tanečnou a speváckou skupinou z Pittsburghu, Pa., a sl. Furiaková. Prehovorili biskup Grutka po anglicky a Magr. Mlynarovič po slovensky.

Na uchovanie pamiatky na cyrilometodské oslavy v diecéze Gary vydali cennú Pamätnicu s príležitostnými anglickými a slovenskými textom. Rev. M. Gašparík pre túto príležitosť zložil glagolákú omšu v staroslovenčine.

Osadná škola Najsvätejšej Trojice v Gary, Ind., usrc-

riadala cyrilometodské oslavy už v júni 1963, kedy predviedla tiež hru zo života sv. vierozvestcov, nazvanú "Volil som múdrosť."

Početné slovenské osady, farnosti a spolky oslávili veľké cyrilometodské jubileum 7. júla 1963, kedy sa v Amerike svätí sviatok sv. Cyrila a Metoda.

CHICAGO 7. júla 1963 zaplnilo asi 2 500 Slovákov z Chicaga a okolia veľké Brother Rice Auditorium, aby sa zúčastnili na oslave cyrilometodského jubilea. Bola to spoločná oslava slovenských osád v Chicagu. Pri bohoslužbách, ktoré celebroval biskup Alojz Wycislo, ako zástupca kardinála Mayera, spievali spojené spevokoly slovenských osád pod vedením Rev. F. Škribu. Kázeň povedal biskup A. Grutka. Po bohoslužbách prehovoril tiež Michal Lacko S.J., ktorý oboznámil prítomných aj s Ústavom sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

DANVILLE 7. júla 1963 usporiadali dojímavé cyrilometodské oslavy aj sestry sv. Cyrila a Metoda v Danville. Na slávnosti sa zúčastnili tiež sestry z okolitých kláštorov a škôl. Slávnosť mala viac interný ráz, preto ju nazvali "slávnosťou cyrilometodskej rodiny." Bola spojená so zlatým jubileom obliečky štyroch sestier a so strieborným jubileom obliečky ôsmich sestier. Bohoslužby celebroval miestny biskup George Leech a kázeň povedal biskup G. B. Flahiff, ktorý na príklade sestier cyriliek demonštroval význam dedičstva sv. Cyrila a Metoda. Kláštorňý zbor spieval cyrilometodskú gregoriánaku omšu a na konci slavianske Magnificat a cyrilometodskú hymnu Duša kresťanská.

LAKEWOOD 7. júla 1963 bola cyrilometodská oslava aj v osade sv. Cyrila a Metoda v Lakewoode. Slávnosť bola spojená s oslavou 60. výročia založenia osady. Miestny farár Msgr. Fr. Duboš, ktorý tu pôsobí už dlhé roky, spojil túto slávnosť s cyrilometodským jubileom a dal jej tým slávnostný cyrilometodský charakter. Na slávnosti sa zúčastnil aj biskup Ján Whealon, ktorý celebroval slávnostnú omšu. Anglickým kazateľom bol Msgr. Michal Ivanko. Predtým slúžil pontifikálnu omšu Msgr. Duboš, pri ktorej po slovensky kázal Rev. E. Sprinc. Na slávnosti sa zúčastni-

lo vyše 660 Slovákov na čele s predstaviteľmi slovenských spol-
kov a početných kňazov. Lakewoodské oslavy vyzneli ako krásny
hold slovenským apoštolom a ako vďaka pestovateľovi ich kultu
kagr. Fr. Dubošovi, ktorého zásluhou stojí tu najväčší a naj-
krajší slovenský cyrilometodský kostol na svete.

SHAMOKIN 7. júla 1963 oslávila tunajšia slovenská osada Na-
nebevzatia Panny Márie cyrilometodské jubileum za peknej účasti
veriacich a za prítomnosti zástupcov iných slovenských národ-
ností. Bohoslužby odbavil miestny farár Karol Petrášek. Spevo-
kol viedla sestra Paschala z rádu sestier sv. Cyrila a Metoda.
Slovenský kázal mladý diecézny kňaz Tomáš J. Kujovský. Na
bankete mala hlavný prejav prvá graduantka na Akadémii sv. Cy-
rila a Metoda v Danville, Pa., Alžbeta Lipovská. Jej výzva,
aby Slováci zostali verní svojmu rodu, reči a cyrilometodské-
mu dedičstvu, hlboko zapôsobila na prítomných. Po nej preho-
vorili aj zástupci slovenských národnostných skupín žijúcich
v meste. Slávnosť sa skončila zaspievaním cyrilometodskej
hymny Duša kresťanská.

PERTH ABERCY 7. júla 1963 usporiadala tu cyrilometodskú sláv-
nosť slovenská osada Najsvätejšej Trojice. Mayor mesta James
J. Flynn vydal pri tejto príležitosti proklamáciu, v ktorej
vyhlásil deň 7. júla za cyrilometodský deň.

KANSAS CITY 7. júla 1963 na slávnosti s pekným náboženským
a folkloristickým programom oslávila cyrilometodské jubileum
aj kansaská slovenská osada.

JOHNSTOWN 7. júla 1963 bola tu dojemná cyrilometodská sláv-
nosť za peknej účasti miestnych Slovákov.

COALDALE 7. júla 1963 oslávili veľké cyrilometodské jubileum
aj Slováci v Coaldale. Ich slávnosť mala pekný rámeč.

MONTREAL 7. júla 1963 boli tu pozoruhodné cyrilometodské
slávnosti, na ktoré prišli aj početné slovenské krojované
skupiny so zástavami slovenských spolkov. Pontifikálnu omšu
v chráme sv. Jozefa celebroval montreálsky arcibiskup

kardínal Paul E. Leger. Slovenskú a francúzsku kázeň povedal Magr. J. Vavrovič, profesor vo veľkom seminári v Ottawe. Na bankete prehovorili zástupci spolkov a slovenských osád ako L. Lukáč za Kanadskú Slovenskú Ligu, Rev. C. Orendáč, Rev. Ferdinand Mondok a iní. Slávnostným rečníkom bol prof. J. Vavrovič, ktorý hovoril o misii sv. Cyrila a Metoda a o cyrilometodskej tradícii u Slovákov. Na montreálskych oslavách zúčastnili sa aj Slováci z Ottawy. 15. septembra 1963, na spoločnej púti do známeho pútnického miesta de Rigaud, Que., zaključili kanadskí Slováci z Montreálu, Ottawy a Gatineau jubilejný cyrilometodský rok.

NEW WESTMINSTER, BRITSKÁ KOLUMBIA 7. júla 1963 oslávila veľké jubileum svojich patrónov i westminsteraká slovenská osada sv. Cyrila a Metoda, ktorá leží na pobreží Pacifického oceánu. Je to najzápadnejšia slovenská osada v Kanade a patria do nej katolíci i gréckokatolíci, čo sa výrazne prejavilo aj pri spoločných cyrilometodských slávnostiach.

7. júla mali tu náboženské cyrilometodské oslavy v rámci Katolíckeho dňa. Katolícku omšu slúžil Ján Žarka S.J. a grécko-katolícke bohoslužby odbovil Rev. Michal Bednár.

Druhý raz si pripomenuli cyrilometodské jubileum na Slovenskom dni 28. júla, ktorý usporiadali spoločne miestne slovenské spolky. Glagolickú omšu slúžil Michal Lacko S.J. z Rima, ktorý povedal aj príležitostnú kázeň.

Obe slávnosti zakončili prílehlavým kultúrnym programom s recitáciami a spevnými číslami.

WASHINGTON 9. júla 1963 otvoril zasadanie amerického senátu Rev. J. Papin modlitbou s pripomienkou cyrilometodského jubilea.

PITTSBURGH 11. júla 1963 bol v miestnom Kenywood Parku slovenský katolícky deň, na ktorom oslávili aj 1100. výročie príchodu apoštolov sv. Cyrila a Metoda na Slovensko. Slávnostnú omšu slúžil miestny biskup Ján Wright, ktorý mal aj anglickú kázeň. Slovenským kazateľom bol Michal Lacko S.J. z Rima. Slávnostným civilným rečníkom bol Ján Seiranku. Predseda

pittsburghských slávností bol kanonik Jozef A. Altány. V máji roku 1964 mali byť v Pittsburghu celoamerické slovenské cyrilometodské oslavy, ktoré sa bohužiaľ neuskutočnili.

YOUNGSTOWN V dňoch 12. - 19. júla 1963 bol tu 21. slet a 19. zjazd Slovenského Katolíckeho Sokola, ktorý bol tiež poznačený veľkým cyrilometodským jubileom. 12. a 13. júla boli atletické preteky a gymnastické cvičenia a 14. júla bola veľká sokoláka slávnosť. Po bohoslužbách v miestnom kostole sv. Cyrila a Metoda, ktoré celebroidval youngstownský biskup Walsh za prítomnosti početného obecnstva, biskup A. Grutka povedal anglickú a slovenskú kázeň, v ktorej rozviedol cyrilometodskú myšlienku a jej význam v slovenských dejinách. Na slávnosti sa zúčastnil aj Robert Kennedy, minister justície vo federálnej vláde vo Washingtonu, kongresník Kirwan, opát Kojiš, početní miestni činitelia, predstavitelia slovenských spolkov na čele s Dr. P. Hletkom a iní.

Na bankete prehovoril aj Robert Kennedy, ktorý po vojne navštívil tiež Slovenako. V prejave vyhlásil, že jeho brat, prezident Spojených štátov, ho poveril, aby povedal, že "Spojené štáty budú pokračovať v podporovaní spravodlivých nárokov všetkých národov na svete na samostatnosť a slobodu, nárokov, ktorých sa domáhajú i Slováci s mnohými inými ujarmenými národmi." Zjazd pozdravili tiež biskup Grutka, opát Kojiš a Magr. Klynarovič.

15. júla začal potom 19. zjazd Slovenského Katolíckeho Sokola so slávnostnými bohoslužbami, ktoré celebroidval opát Kojiš v miestnom kostole sv. Cyrila a Metoda. Slet i zjazd Slovenského Katolíckeho Sokola našiel veľký ohlas v americkej tlači, na televízii i v rozhlase. Zaslúženú pozornosť venovala mu tiež americká slovenská tlač.

WINDSOR 14. júla 1963 oslávila cyrilometodské jubileum aj miestna slovenská gréckokatolícka osada sv. Michala. Zásluha tu patrí menovite miestnemu duchovnému osady Rev. Antonovi Zouzalovi. Na byzantsko-slovanských bohoslužbách, ktoré odštavil Michal Lacko S.J., zúčastnil sa aj biskup Ján Langlois a viacerí gréckokatolícki duchovní na čele s dekanom

slovenských gréckokatolíckych osád z Toronta, Michalom Rusnákom. Spieval miešaný gréckokatolícky zbor z Allen Parku, Mich., pod vedením Štefana Dergu, a to v staroslovenčine. Kázeň o slovenských apoštoloch povedal biskup Ján Langlois a slovensky kázal Michal Lacko S.J. Krásne prejavy o význame cyrilometodského jubilea odzneli aj na bankete. Na oslavách sa zúčastnilo okolo 500 Slovákov.

MILWAUKEE 21. júla 1963 bol tu 33. Slovenský deň, ktorý postavili pod ochranu sv. Cyrila a Metoda. Program dňa bol zameraný na cyrilometodské jubileum. Divadelný krúžok Slovakia predstavil tu slovenský ľud, ako víta sv. Cyrila a Metoda. Na význam cyrilometodského diela u Slovákov poukázali viacerí rečníci. Zásľuhu za túto slávnosť si získali najmä Martin Cigán, predseda miestneho zboru Slovenskej Ligy a Rev. Florián C. Billy O.P.M. Conv.

ALVINGSTON 11. augusta 1963 usporiadala tu cyrilometodskú oslavu slovenská katolícka osada za spolupráce II. okresného zboru Kanadskej Slovenskej Ligy. Aj v tejto malej osade zišlo sa na cyrilometodskú slávnosť okolo 500 Slovákov. Glagolskú omšu slúžil M. Lacko, S.J. Kázeň povedal biskup C.L. Nelligan z Windsoru. Po ňom prehovoril po slovensky Michal Lacko S.J., ktorý osvetlil význam cyrilometodského dedičstva pre Slovákov. Na bankete bol slávnostným rečníkom predseda vlády provincie Ontario, John P. Robats. Prítomný bol aj minister dopravy J. Cathart a štyria poslanci. Hlavným slovenským rečníkom bol Rev. Karol Moravčík. Pekný program predviedli slovenské spevácke a tanečné skupiny. O úspech týchto slávností sa mimoriadne zaslúžil miestny duchovný N. Lefaive, ktorý je francúzskej národnosti.

PHILADELPHIA 25. augusta 1963 bola tu veľká cyrilometodská púť, ktorú pripravila Prvá Katolícka Slovenská Jednota za účasti asi 2 500 pútnikov. Púť sa konala v rámci zjazdu pracovníkov IKSJ. Pontifikálnu omšu v katedrále sv. Petra a Pavla celebroidal philadelphický arcibiskup Ján J. Krol. Slovenskú kázeň povedal Mgr. A. Bíroš. Počas bohoslužieb katedrálny

zbor spieval latinské piesne. Po cži arcibiskup Krol rozhodnil pšobenie sv. Cyrila a Metoda. Medzi iných povedal: "Dnes je najlepšia príležitosť šíriť správy o Slovenaku. Je tu veľké cyrilometodské jubileum, ktoré vás na to zaväzuje, ale i smutné postavenie vášho národa za Železnou oponou ... Nuž neorúšajte tento svoj bohobojný, hlboko veriaci národ, ale buďte v strehu, aby sa mu viac nekrivdilo..."

Zjazd pozdravili aj mayor mesta Tate a biskup McDevitt, ktorý medzi iných povedal: "Modlime sa, aby sv. Cyril a Metod vyprosili Slovákom deň, aby tak alobodne rohli aj na Slovensku vyznávať svoju vieru, ako to robíte my." Na zjazde prehovoril aj Jozef C. Krajša, ktorý pozdravil dlhoročného hlavného tajomníka IKSJ, Jána Sabola, ktorý sa dožil 70 rokov. O význame cyrilometodského jubilea pre prácu v Katolíckej Jednote hovoril Rev. Ján Šenglár. Prehovorili tiež hlavný tajomník IKSJ Ján Sabol, kanonik Jozef Altány, Michal Lacko S.J. a iní.

MILWAUKEE V dňoch 15. až 19. septembra 1963 bola tu 28. konvencia Prvej Katolíckej Slovenskej Ženskej Jednoty, ktorá je najväčšou slovenskou ženskou organizáciou na svete. Na konvenciu priletel z cyrilometodských slávností v Ríme aj biskup A. Grutka, ktorý priniesol so sebou dekrét pápeža Pavla VI., ktorým hlavnej predsedkyňi, pani Helene Kočanovej, udelil vyznamenanie "Pro Ecclesia et Pontificio". Aj konvencia IKSŽJ sa niesla v duchu cyrilometodského jubilea. Konvencia mala bohatý cirkevný program. Pontifikálnu omšu celebraval biskup Roman Atkielski, kázal hlavný duchovný organizácie, Msgr. Michal Tondra. Miestny konvencionálny výbor vydal cennú pamiatku s históriou Slovákov. Medzi hosťami bolo mnoho slovenských kňazov, na čele s opátom T. Kojišom, zástupci slovenských organizácií a zástupci rozličných úradov. Konvenciu písomne pozdravil aj prezident John F. Kennedy a početní americkí politickí činitelia. IKSŽJ venovala na Ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme \$ 100,000 a \$ 100,000 na štipendiá mládeži.

VALPARAISO 13. októbra 1963 bola cyrilometodská slávnosť u slovenských otcov františkánov, ktorou chicagský ckes K biskupa Štefana Loyzesa zakončil jubilejný rok.

Bohoslužby celebroidval Msgr. Klynarovič, ktorý povedal aj príležitostnú kázeň o cyrilometodskom roku. Spieval osadný spevokol z Whitingu, Ind. Na bankete prehovoril predseda okresu, advokát Eduard Kerpec, predseda Slovenskej Ligy Dr. F. Kletko, o činnosti oslavovaných apoštolov Cyrila a Metoda hovoril Rev. Gress a za hlavný úrad KJ hovoril Ed. Kinarčák, Št. Karkoška v anglickom prejave zhrnul zas dojmy z Ríma a zo Slovenska, ktoré navštívil ako kolísku svojich rodičov. Oslavy vo Valparaiso boli dôstojným završením cyrilometodského jubilea v chicagskej oblasti.

WESTMORELAND COUNTY 3. novembra 1963 oslávili pamiatku slovenských apoštolov aj Slováci vo Westmoreland County. Okres KJ Juraj Onda pripravil oslavy s pontifikálnou omšou, ktorú pri osade sv. Bruna v South Greensburg, Pa., slúžil arcipát Rembert G. Weakland OSB. Kázeň o cyrilometodskej misi povedal Msgr. Biroš. Pri omši cyrilometodské piesne speivali mužský spevokol z osady sv. Bruna a školaké deti z osady sv. Floriána. Na bankete v Mountain View prehovorili predseda okresu Jozef Sass, hlavný predseda KJ Ján A. Sabol, arcipát Weakland OSB, sekretár obchodu v štáte Pennsylvania Ján K. Taber, ktorý tiež tmočil pozdrav guvernéra W. Scrantona a iní. Program spestril orchester Romana Nižníka. Slávnosť vyznela ako dojímavý prejav úcty Slovákov apoštolom sv. Cyrilovi a Metodovi.

To sú však ani zďaleka nie všetky oslavy, ktoré usporiadali Slováci v Spojených štátoch a v Kanade na počesť cyrilometodského jubilea. Na mnohých miestach boli tieto oslavy v rámci tradičných slovenských osadných a spolkových dní, na ročných schôdzkach, púťach, výletoch a pod. Niekde odbavili cyrilometodské oslavy pri schôdzkach na počesť spolkových funkcionárov, miestnych duchovných a pod. Takmer všade pri cyrilometodských oslavách spievali americkú hymnu. The Star Spangled Banner a slovenskú hymnu Hej, Slováci! ako aj cyrilometodské hymnické piesne Oslavujme hviezdy jasné Cyrila a Metoda a Duša kresťanská.

Ešte nikdy slovenské jubileum nevyvolalo taký ohlas vo svetovej tlači, ako jubileum cyrilometodského roku 1963. A ešte nikdy neprejavili slovenskí katolíci, gréckokatolíci a miestani aj

evanjelici tak spontánne svoju oddanosť a úctu národnej tradícii a odkazu sv. Cyrila a Metoda ako v jubilejnom roku 1963. Tieto oslavy ukázali mnohým politickým a cirkevným činiteľom slávnú stránku slovenských dejín. Zoznámili svet so slovenským národom, jeho minulosťou a jeho problémami. Škoda, že do osláv tohto jubilea nezapojili sa dostatočným spôsobom aj slovenskí evanjelici v slobodnom svete a ich organizácie, lebo to nebolo jubileum jednej konfesie, ale celého národa.

JUŽNÁ AMERIKA

BUENOS AIRES 28. júla 1963 usporiadali Slováci v Buenos Aires najväčšie cyrilometodaké slávnosti na argentínskej pôde. Slávnosti boli pod protektorátom prímasa, kardinála Dr. Antona Caggiana. V metropolitnej katedrále boli slávnostné bohoalužby, ktoré celebroidal apoštolský nuncius Humberto Mozzoni, ktorý po omši poukázal na význam cyrilometodského diela v minulosti i v súčasnej dobe. Slávnostnú kázeň o diele vierozvestcov Cyrila a Metoda na pôde slovenských predkov povedal Rev. Rudolf Dilong OFM. Na oslavách zúčastnili sa aj početné skupiny niektorých slovanských národností žijúcich v Argentíne.

18. augusta 1963 pripomenuli si Slováci v Buenos Aires za spolupráce a spoluúčasti aj iných slovanských skupín, menovite Ukrajincov, znovu veľké cyrilometodaké jubileum. O diele sv. Cyrila a Metoda hovorili tu Alojz Kacek a Jozef Javorka, S.J. ako aj zástupci jednotlivých zúčastnených národov. Miestny Cyrilometodský výbor vydal španielaku brožúru "San Cirilo y San Metodio" o živote a diele svätých bratov.

Na cyrilometodakú tradíciu spomínali Slováci aj na oslave storočnice založenia Matice slovenskej. O matičnú spomienku sa pričínili menovite Dr. Stanislav Kečiar, horlivý matičný pracovník v zahraničí.

LUJAN 15. septembra 1963, na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, usporiadal Slovenský katolícky spolok v Buenos Aires, v zastúpení všetkých slovenských spolokov, národnú púť do Lujan-

mu. Bolo to v rámci cyrilometodských slávností argentínských Slovákov. Pri tejto príležitosti posvätili tiež obraz Se-derbolestnej Panny Márie Patrónky Slovenaka, ktorý namaľoval Juraj Čiger Hronský. Tento obraz Slováci potom darovali Národnej bazilike v Lujane. O darovanom akte vyhotovili pamätnú listinu "Pro memoria aeterna", ktorú podpísali predstavitelia slovenských organizácií a ktorú uložili do archívu Národnej baziliky. Kázeň pri tejto príležitosti povedal Rev. Rudolf Dilong OFM.

SAN PAOLO 21. apríla 1963 zišla sa skupina brazílskych Slovákov spolu s inými slovanskými národnosťami v poslednú júlovú nedeľu. Pre túto príležitosť slovenská skupina pripravila tiež cyrilometodskú zástavu, ktorú na slávnosti posvätili.

AUSTRÁLIA

ADSLAIDE 30. júna 1963 zišli sa miestni slovenskí usadlíci, aby si pripomenuli dielo svojich vierozvestcov Cyrila a Metoda a poklonili sa ich pamiatke. Slávnosť mala pekný priebeh a pozoruhodnú účasť.

MELBOURNE 7. júla 1963 oslávili cyrilometodské jubileum Slováci v Melbourne. Slávnosť mala dojímavý program a bola na nej pekná účasť miestnych i okolitých Slovákov.

SIDNEY 21. júla 1963 bola tu veľká cyrilometodská slávnosť s bohatým programom. Slávnostná omša bola v kostole sv. Františka Xaverského v Lavender Day. Omšu slúžil a príležitostnú kázeň povedal Rev. Tibor Strniako. Účinkoval tiež ukrajinský chór z kostola sv. Andreja z Lindcombe. Po bohoslužbách bola cyrilometodská akadémia s bohatým programom. Predniesli tu zborovú recitáciu básne P. Hrtúša Jurinu "Slovenské poslanstvo" a sólovú recitáciu Hrtúsovej básne "Hold bratom". Miestni divadelníci predviedli potom Hrtúsovú divadelnú hru "Perúnov súmrak." Na programe boli aj spevácke čísla. Slávnostný prejav povedal Jozef Kolmajer, ktorý poukázal najmä na kultúrny význam cyrilometodského diela a tradície u Slovákov. O slávnosti sa

veľmi zaslužil predseda Združenia austrálskych Slovákov Ing. Schwarz.

DŮSLEDKY CYRILOMETODSKÉHO JUBILEJNÉHO ROKA V ŽIVOTE SLOVÁKOV

Veľké cyrilometodské jubileum roku 1963 nemohlo ostať bez vplyvu a ohlasu v slovenskom živote, a to tak na Slovensku ako aj v zahraničí. Kňohí Slováci, najmä starí usadlíci v Spojených štátoch, Kanade, Francúzsku a Belgicku navštívili Slovensko a stali sa akými si z v e s t o v a t e ľ m i cyrilometodského ducha, ktorý v jubilejnom roku do veľkej miery ovládol všetkých zahraničných Slovákov. Štefan Náhalka v bilancii tohto jubilejného roku zaznamenal, že cyrilometodské jubileum prinieslo "silný impulz k jednote, veľké oživenie slovenskej obetavosti a uznanie početných príslušníkov iných národov i mednárodných ustanovizní". Duch cyrilometodského roku ukázal sa aj v nasledujúcich rokoch, a to nielen v prejavoch náboženských organizácií, ale aj v činnosti národných a kultúrnych spolkov a dokonca aj v súkromnom živote jednotlivcov.

Cyrilometodský jubilejný rok 1963 zanechal hlboké stopy aj v literárnej a umeleckej tvorbe, a to jak na Slovensku - hoci tu v menšej miere - tak aj v zahraničí. Známy americký spevák Andrej Peňák so svojim spevokoloz naspieval k tomuto jubileu dve cyrilometodské piesne /Oslavujme hviezdy jasné a Duša kresťanská/ na gramofónovú platňu. Gorazd Zvonický upravil roku 1964 do modernej slovenčiny Konštantínov Proglas k Evanjeliám. Dozvuky tohto veľkého jubilea nachádzame aj v tvorbe niektorých zahraničných básnikov /Maruša Jusková "Mojej Kitre", Gorazd Zvonický "Záznam", "Mozaika" a iní/.

Literárny a historický profil cyrilometodských čias nachádzame zas v štúdiách dr. J. M. Kirschbauma "Literature of the Cyrilo-Methodian Period and Slovakia", dr. Henricha Bartka "Strachota, Metodovo slovenské meno", Michala Lacku S.J. "Slovensko-macedónske vzťahy v cyrilometodskom období", dr. Arvéda Gréberta "Die Slowaken und das grossmährische Reich"

a v iných prácach. Pri uzávierke našich riadkov sa dozvedáme, že do tlače pre revue "Most" bola daná dlho pripravovaná práca umelecko-historického a archeologického významu o biskupskej berle zachovanej z čias cyrilometodských v lokalite s chrámami cyrilometodskými - ktorých steny ešte stoja !/ v oblasti pohoria Matry na starom južnom Slovensku. Ide o prácu Dr. J. G. Cincíka "The Early Medieval Crosier of Feldebrö-Debrev" - A Stylocritical and Morphological Re-evaluation of a Cyrillo-Methodian Monument s kritickým aparátom /najmä maďarkej umeleckej a archeologickej vedy "milénárnej"/.

Dozvukom cyrilometodského jubilejného roku bolo i oznámenie vatikánskeho denníka Osservatore Romano /18. júna 1964/, že Slováci majú nového biskupa v osobe Msgr. Pavla Hnilicu, S.J., ktorý je titulárnym biskupom rusadenským. Msgr. Hnilica žil už predtým niekoľko rokov v Ríme. Radosť z tohto oznámenia bola medzi zahraničnými Slovákmi mimoriadne veľká. Nového slovenského biskupa pozdravili takmer všetky slovenské časopisy v zahraničí. Veršom ho pozdravil Marián Žiar. Msgr. Pavol Hnilica bol za biskupa vysvätený už dávno predtým, ale správa na verejnosť sa o tom dostala až roku 1964.

Ďalšou ozvenou cyrilometodského jubilea roku 1963 bolo oznámenie, že pápež Pavol VI. vymenoval Rev. Michala Rusnaka, CSSR, dekana slovenských gréckokatolíckych osád v biskupstve Toronto, Ont., Kanada za gréckokatolíckeho biskupa. Z obežníka pre slovenských gréckokatolíkov /č. 4 zo 7. okt. 1964/, ktorý vydáva Slovenské katolícke ústredie v Ríme, sa dozvedáme, že biskup Michal Rusnák sa súčasne stal apoštolským vizitátorom pre slovenských gréckokatolíkov v celej Kanade. Aj menovanie tohto biskupa vyvolalo radostný ohlas v slovenskej zahraničnej tlači.

Bezpochyby ako dôsledok cyrilometodského jubilejného roku 1963 treba zaznačiť aj menovanie Štefana Romana pápežom Pavlom VI. za pozorovateľa na II. vatikánskom koncile. Štefan Roman je známy ako širitel' cyrilometodského kultu medzi slovenskými gréckokatolíckymi v Kanade. Roku 1963, počas cyrilometodských osláv, dostal pápežské vyznamenanie radu veliteľa rytierov sv. Gregora Veľkého. Štefan Roman stal sa jedným

z ôsmich laikov, ktorých menoval pápež zaporovateľa koncilu.

Cyriľometodského ducha medzi Slovámi v zahraničí bude trvale udržiavať najmä Ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme, ktorý sa zrodil z lásky a obetavosti Slovákov roztratených po celom svete. Kímoriadne veľkými darmi prispeli na Ústav menovite Slováci v Spojených štátoch. Na 43. konvencii Združenia Slovenských Katolíkov v New-Yorku, v máji 1965, oznámil riaditeľ Ústavu Mggr. Št. Nahálka, že americkí Slováci darovali Ústavu \$ 500,000. To je najpresvedčujúcejší dôkaz, aká hlboká a živá je náboženská i národná tradícia sv. Cyrila a Metoda u amerických Slovákov.

Cyriľometodské jubileum roku 1963 zapísalo sa trvale nielen do pamäti súčasných slovenských generácií, ale aj do slovenskej histórie ako živý a nezmazateľný odkaz minulosti a ako prameň všestrannej duchovnej sily národa.

K. I.

DUCHOVNÉ STREDISKO SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V CUDZINE - ÚSM, RÍM

UMELECKÝ VZHĽAD KAPLKY ÚSTAVU SV. CYRILA A METODA V RÍME

Pri stavbe kaplnky a celého Ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme bolo treba rozhodnúť, či stavba má byť len zopakovaním niektorého z doteraz obvyklých stavitel'ských štýlov, alebo novým originálnym výrazom nášho poňatia úcty našich apoštolov a nášho vzťahu k Bohu. Bez veľkého úvahania, hoc aj napriek niektorým opačným návrhom, správa Ústavu so stavitel'sky orientovali sa na nové riešenie. Každá doba totiž má hovoriť aj v náboženskom ohľade svojou rečou, ktorá je jej vlastná a najprimeranejšia. Dnes, keď je kaplnka hotová hodno si všimnúť, čo hovorí jej architektonický tvar a jej výzdoba.

Architektonika našej kaplnky vyjadruje, že ide o miestnosť

ktorá má byť obetným priestorom seminárskej komunity, a o priestor, kde sa budú konať adorácie sviatostného Krista Pána, meditácie, duchovné čítania a duchovná formácia seminaristov vôbec. Pravda, kaplnka je prístupná aj širšej verejnosti, a to tiež prichádza do úvahy pri jej stavbe.

Ústredným bodom celej kaplnky je hlavný oltár. Tento fakt je veľmi dôrazne vyjadrený. Celá štruktúra kaplnky je v službe hlavného oltára. Povala kaplnky od vchodu až po líniu oltára stúpa a nad oltárom dosahuje vrcholnej výšky, v ktorej sa aj končí. No práve nad oltárom sa stretáva s oblúkom, ktorý je predĺžením steny, uzatvárajúcej priestor za oltárom. Tento oblúk má však vyššiu polohu ako sama povala. Tak vzniká medzi povalou a nadoltárnou klenbou priestor pre široké okno, ktoré má dôležitú funkciu pre oltár a pre hlavnú mozaiku. Osvetľuje ich širokým prúdom svetla z výšky, čím sa dosahuje veľmi silného efektu. Svetelný účinok tohto horizontálneho okna sa zvyšuje z oboch strán oltára dvoma vertikálnymi oknami, ktoré sú však tak isto ako horné okno z priestranstva kaplnky neviditeľné. Ide teda o nepriame osvetlenie veľkej intenzity. Po každej strane kaplnky sú okrem toho štyri okná. Kúr, v ktorom sú okná, je zvnútra tak stavaný, aby okná vrhali svetlo tiež smerom k oltáru; dosahuje sa to tým, že otvor pre okno zo strany oltára má šikmý rez.

Sama kaplnka je nižšia ako ostatná časť budovy Ústavu. Aby sa jej význam zdôraznil - ide totiž o najhlavnejšiu časť celej stavby - zo severnej strany, čiže zo strany hlavného vchodu do budovy, pridružuje sa ku kaplnke veža moderného tvaru. Dva piliere ako dva prsty čnejú do výšky ako najvyšší útvar celej stavby. Nad piliere sa vypína križ, umiestený v priestore medzi dvoma piliermi. Dolné rameno križa je zasadené do kovovej mrežovej súpravy na konci nižšieho piliera, ktorá bude niesť zvon. Veža a križ umocňujú kaplnku veľmi účinným spôsobom na najmarkantnejšiu časť celej budovy.

Motív kovovej ohrady okolo vrcholca nižšieho vežového piliera sa opakuje v kovovej ochrannej súprave vedľa hlavného vchodu do Ústavu na tej istej strane ako je veža. Vchod vedie do átria, ktoré v prípade potreby môže predĺžiť priestor kaplnky, lebo brána kaplnky je široká na celú stenu a dá sa

celkom odsunúť.

Okrem hlavného vchodu cez átrium dá sa do kaplnky vojsť aj priamo bočným vchodom, ktorý je určený pre vonkajších veriacich, čo budú prichádzať na bohoslužby do Ústavu. Vedľa tohto vchodu je vzurovaný pamätný základný kameň budovy, posvätený Svätým Otcom Jánom XXIII. dňa 13. mája 1963.

Vnútorné zariadenie kaplnky pozostáva z viacerých cenných umeleckých prvkov.

Hlavný oltár je svojím tvarom a svojou polohou výrazný centrom v priestore kaplnky. Už pódium, ktoré je z travého mramoru, sa markantne odráža od svetlého mramoru podlahy kňazišťa. Z pódia sa dvíhajú dva nosné stĺpy, na ktorých spočíva oltárna menza z bieloskviečeho mramoru. Keďže nosné stĺpy sú z toho istého travého mramoru ako pódium a vyrastajú z plochy pódia znenáhla v miernej krivke, oltár je zrejme stvárnený len z dvoch prvkov: z travého podstavca a z bieleného obetného stola. Tým nadobúda tento stred kaplnky zreteľnú symboliku: predstavuje spojenie prírody /travé pódium a nosné stĺpy/ s nadprirodzenými darmi /biela menza/, ktoré sa z oltára budú rozdávať. Oltár je v strede kňazišťa umiestený tak, že celebrant bude obrátený tvárou k veriacim. Pri požehnaní Svätosťou Oltárnou bude však kňaz zo strany veriacich, ako je to doteraz zvykom. Oltár je taký veľký a pódium také rozsiahle, že bude ľahko možná pri istých príležitostiach koncelebrácia viacerých kňazov, ako to predvidajú rozhodnutia Druhého vatikánskeho cirkevného anemu. Svätostánok je umeleckým dielom, vyzdobeným originálnym spôsobom liturgickými symbolmi podľa návrhu skupiny umelcov z Hnutia za jednotu v Ríme. Svätostánok sa otvára jednak zo strany celebrujúceho kňaza kvôli rozdávaniu sv. prijímania, jednak zo strany veriacich kvôli pobožnostiam, spojeným so svätostným požehnaním.

Kimoriadnej ceny dodávajú kaplnke umelecké mozaiky, ktorých ideovým autorom je Dr. Jozef Cincik. Ide o tri mozaikové obrazy: za hlavným oltárom obraz sv. Cyrila a Metoda s výjavmi z ich života, na pravej strane celebranta, obráteného k ľudu, obraz Božského Srdca a na ľavej strane obraz Sedembolestnej Patrónky Slovenska. Každý obraz si zaslúži osobitnú pozornosť. /Vyše 1 000 000 kúpkov mozaikových kamienkov/.

Hlavná mozaika za hlavným oltárom priliehavo vyjadzuje dielo našich apoštolov: sv. Cyril a Metod, naši apoštolovia a zakladatelia našej písomnosti, privádzajú do stredú kresťanstva, do Ríma, svojich učeníkov a s nimi náš národ i ostatné slovanské národy. Rím, sídlo sv. Petra a jeho nástupcov, je symbolizovaný svätopeterskými kľúčami a kostolom, vystaveným na skale, ako aj nápisom UBI PETERUS, IBI ECCLESIA - KDE JE PETER, TAM JE CIRKEV. /Biskup. hoslo protektara ústavu, o.b. Andreja Grutku - pôvodcom zo Spišskej Starej Vsi/.

Kľúče a prvá časť tohto nápisu sú nad hlavami našich apoštolov. Kostol na skale a druhá časť uvedeného nápisu sú pod postavami sv. Cyrila a Metoda. Na celej mozaike ústrednými postavami sú sv. Cyril a Metod; prvý znázornený v mníšskom rúchu s knihou v rukách a s pútnickou palicou; druhý je v biskupskom šate a má v rukách biskupskú berlu. Štíhly dvojkríž vyčnieva nad obe postavy a dodáva im dôstojného hieratického rázu. Pod nohami našich apoštolov pohanská modla v ležiacej polohe vyjadruje víťazstvo kresťanstva nad pohanstvom, ku ktorému došlo u našich predkov hlavne pričinením sv. Cyrila a Metoda. Po bokoch hlavných postáv je po šesť učeníkov so sviecami v rukách a vystrojených na knažskú vysviacku. Ide o sprievod, ako naznačuje kríž v rukách prvého z učeníkov na ľavej strane /vzhladom ku pozorovateľovi mozaiky/. Učeníci sú znázornení v menších postavách ako ich učítelia, čím sa dodáva obrazu sv. Cyrila a Metoda veľkého dôrazu. Učítelia a ich žiaci sú zobrazení na jasnejšom pozadí ako je ostatná časť mozaiky, následkom čoho vzniká veľký kríž, členiaci hlavnú mozaiku na štyri polia. Polia, ktoré vznikajú medzi ramenami kríža, sú vyplnené štyrmi obrazmi zo života našich apoštolov. V ľavom hornom poli je obraz, ktorý predstavuje uvítanie sv. Cyrila a Metoda s relikviari sv. Klementa, prinesenými našimi apoštolmi, pápežom Hadriánom II. pri bránach Ríma. Pravé horné pole vyplňuje obraz, ktorý znázorňuje schválenie slovienskeho prekladu Písma sv. a liturgických kníh v prítomnosti našich apoštolov, ako prijímajú knažskú vysviacku. Pravý dolný obraz predstavuje sv. Metoda ako zapomína slovienske kniežatá ku vernosti Rímu pri vyhlásení buly Industriæ Tunc. Celý komplex hlavnej

mozaiky sa jedinečne hodí do seminárskej kaplnky, v ktorej sa pripravujú na kňazstvo mladíci, čo majú pokračovať v diele sv. Cyrila a Metoda. Dr. Jozef Cincík vytvoril tučo mozaikou nádherné dielo v slovenskom posvätnom uzení.

Bočný oltár na pravej strane celebranta, obráteného tvárou k ľudu, je zasvätený Božskému srdcu Krista Pána. Oltárna menza z bieleho mramoru stojí na dvoch stĺpoch, z ktorých každý je ozdobený dvoma silnými pruhmi z tmavého mramoru. Mozaika predstavuje Krista Pána s vyloženým srdcom v úlohe dobrého pastiera. Utieka sa k nemu ovečka z hrubého trnía a z pozadia prichádzajú k nemu ďalšie ovečky. Autor mozaiky, Dr. Jozef Cincík, chcel zvýrazniť Krista Pána ako záchrancu Slovákov roztratených po svete. Námet sa veľmi dobre hodí do Ústavu, ktorý Svätý Otec Pavol VI. označil za duchovné stredisko Slovákov.

Druhý bočný oltár je zasvätený Sedembolestnej Panne Márii, patrónke Slovenaka. Oltárna menza je taká istá ako pri prvom bočnom oltári. Mozaikový obraz predstavuje Panu Máriu, ako drží v náručí mŕtve telo svojho Syna. Pri nohách Madony sú nástroje umučenia Krista Pána a v trňovej korune slovenský znak, ktorý zvlášť vyzdvihuje myšlienku, že ide o Patrónku Slovenska.

Farebné predvedenie mozaikových obrazov je veľmi vkusné. Farby sú jemné a priliehavo zvolené pre všetky podrobnosti obrazov i pre ich celkové poňatie.

Dôležitým umeleckým prvkom v kaplnke Ústavu sv. Cyrila a Metoda sú ďalej farebné okná, vyhotovené tiež podľa ideových návrhov Dr. Jozefa Cincíka firmou Barillet v Paríži. Na oknách sú zobrazení títo svätci: sv. Kliment, pápež a mučeník, ktorého relikvie našiel sv. Cyril na Kryme a priniesol do Ríma; sv. Gorazd, žiak našich apoštolov slovenského pôvodu, ktorý bol určený za nástupcu sv. Metoda, sv. Bystrík, biskup a mučeník; sv. Andrej-Svorad; sv. Beňdik; tri postavy blahoslavených košických mučeníkov; svätý Tomáš Akvinský, patrón katolíckych škôl a zvlášť seminárov; sv. Ján Vianney, farár araský. Nad postavami svätcov sú ich symboly s nápismi ich mien. Pod obrazmi svätých sú znázornené symbolickým spôsobom sviatosti a zvlášť kňazské účinkovanie.

Vďaka a uznanie za hodnotné umelecké prvky, ktoré sme v tomto článku len stručne vypočítali, patria hlavne ideovému ná-

vodcovi mozaikových obrazov a farebných oblokov, Dr. Jozefovi Cincíkovi, ako aj iných umelcov, ktorí sa o jednotlivé časti umeleckej výzdoby zaslúžili. No nie menšie uznanie a vďaka patria aj dobrodincom a priaznivcom Ústavu sv. Cyrila a Metoda, ktorí svojím porozumením a svojou obetavosťou umožnili toto die- lo utvoriť.

Kaplnka ešte čaká na umeleckú križovú cestu a prípadne na ďalšiu výzdobu, ktorá bude závisieť hlavne od toho, či sa nájdu podporovatelia slovenského cirkevného umenia.

Správa Ústavu sa rozhodla umelecky vyzdobiť aj veľkú predsieň kaplnky. Hlavnú stenu - 8 m dlhú a vyše 3 m vysokú - špeciálne upravili pre umiestnenie rozmernej dekorácie tým, že zrušili pôvodne plánovaný oblok proti hlavnému vchodu do budovy.

Po inštalovaní mozaik a farebných oblokov v kaplnke Cincík v lete 1964 vypracoval aj plány na výzdobu veľkej predsieňe Ústavu. Za hlavnú dekoratívnu tému použil tu 1100 - ročnú cyrilometoďskú tradíciu Slovákov. Jadrom je tu arcidiecéza sv. Metoda na Veľkej Morave, ktorú Cincík predstavuje ako symbol slovenskej štátnosti, založenej a rozšírenej dynastiami Pribinovcov a Mojmirovcov. Na veľkej ploche steny /od povaly až po dlažbu/, pokrytej panelmi zo svetlejšieho talianskeho orechového dreva, bola navrhnutá a vyrezaná silueta Veľkej Moravy za kráľa Svätopluka /v dobe jej najväčšieho rozsahu/ a za arcibiskupa Metoda. Do tejto kompozície pojal Cincík aj územia misijnej činnosti sv. Metoda, a to v Poválsí nad Karpatami a v oblasti Hornej Tisy. Tým naznačil poslanie sv. Metoda ako pápežského legáta, ktorý mal šíriť kresťanskú vieru aj susedným slovanským národom.

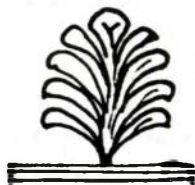
V strede obrazu Veľkomoravskej ríše umiestnil zas obrys dnešného Slovenska. Na tejto ploche, akoby zo srdca Veľkej Moravy, vyčnievajú bronzové reliéfy katedrál na dnešnom Slovensku, a to v Trnave, Nitre, Banskej Bystrici, Rožňave, Spišskej Kapituli, Košiciach a gréckokatolíckej katedrály v Prešove. Po celej dĺžke stery, nad štylizovaným útvarom, akvie sa náris z liatych veľkých bronzových písmen: SLOVACCHIA
COR ANCIENISOPATUC SOCI METHODII.

Po oboch stranách dekoratívnej maľby Veľkej Moravy sú, podľa Cincíkovho návrhu, umiestené dve veľké mramorové tabule pastelovej hnedej farby /ondagata/. Na jednej, s pamätnými citátmi z prejavov pápežov Jána XXIII. a Pavla VI., ktoré povedali pri zakladaní Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme, je pripevnený bronzový reliéf tváre Jána XXIII. a Pavla VI. Na druhej tabuli je bronzový reliéf sv. Cyrila a Metoda a pod ním text, ktorý vysvetľuje okolnosti vzniku Ústavu sv. Cyrila a Metoda a jeho zasvätenie kresťanstvu a slovenskej kultúre.

Mestá, osady, hrady a sídliská známe z histórie na území arcibiskupstva sv. Metoda sú tiež vykladané plastickými, z bronzu liatyimi písmenami, ako aj dôležité archeologicky objavené lokality až do roku 1965. Vysvetlivky sú tiež vyložené bronzovými písmenami v latinskom, slovenskom a anglickom jazyku.

V októbri 1964 dal Cincík za svojho pobytu v Ríme odliat bronzový reliéf protektora Ústavu, biskupa A. Grutku. Reliéf má podobu medajlonu, o priemere 30 cm, a je pripevnený na tablicu z orechového dreva. Pod ním je nápis, ktorý vyzdvihuje zásluhy vyobrazeného biskupa Andreja G. Grutku.

N. Š.

NA CESTU

Táto slobodná slovenská poézia, ktorú inšpirovalo tisícstoročné jubileum príchodu svätých vierozvestcov na územie našich slovenských predkov, je svedectvom ľudakým a básnickým. Ak je pravdou, že slovenskí básnici /hodní tohto prídavného mena so všetkým/, čo ono znamená v zdravom a neprekrútenom zmysle nášho národa/, spievali vždy o najhlbších a najbytostnejších túžbach svojho národa, je to mimoriadne pravdou práve dnes, keď slovenskí básnici doma musia ospevovať kadejakých lapajov, cudzincov a surovcov, kadejakých donášačov a rozsievačov pliv, kadejakých trávičov slovenských studní. No nezšiu a nesmú spievať o svätých vierozvestcoch našich otcov, ktorí svojou činnosťou navždy poznačili dušu národa a včlenili ho do veľkej rodiny kultúrnych a kresťanských národov.

DEDIČSTVO OTCCV

Tu prichodí nám zastať, kde bol našej zeme sen,
kde Boh cez zory roztrhnuté Tatry budoval
a dal im svitania, dal právo a dal voľný dych,

Tento kút otčiny,
zdvihnutý v klasoch, v pozdvihnutí zbožných rúk,
je naše tisícročie,
tento hlas procesie života a procesie dlaní robotných,
ktorý sa z každého dňa vylúpne, je naša slyva predrahá,
je našich tvrdých grúňov modlitba,
my nepoznáme plaču, ani stráni kamenných,
trň chudoby nás neporaní smrteľne,
z hrnčúška kvetovaného nás láska uživí,
i púpava, i hrášok na poli, i v hore jahody,
i chodník s margarétkami, i kryštál vody v prameni,
tam, kde má gazda záhon svoj a vieru v Boha pokornú,
tam oči k nebu povznáša a prosí, aby roľa rodila,
tento kút otčiny, tie ruky pracujúce, táto zaludnenosť,
tie pokropené kostolíkmi dolinky,
tá k vieskam usadená sladká nálož včiel,
i ten hlas svätých nediel - to sme my,
my, pokrstení v tisícročí!

Dajte nám, bratia, krizmu vašich rán,
tie svoje kňátske šípy lásky,

dajte nám Rastislava,
čo v úseku tých časov tmy vám znova dvere otvorí!

Rudolf Dilong

SVÄTÝ CYRIL, SVÄTÝ METOD!

Buďte nám pozdravení,
poslovia vekov svitu,
žiar svätých pokrstení,
jas tatránakého štítu,
ó, plameň rodných polí,
dni božích prisľúbení!
Poslovia - apoštoli,
buďte nám pozdravení!

Dávno je, čo ste siali
v nás večnej pravdy semä,
z ďalekých dialnych dialí
ste zrnom tejto zeme,
čo do dní božích rastie
a nehynie ni za tmy,
storočí jedenásť je,
čo ste nám v Bohu bratmi.

Milosť vás ku nám viedla,
jej anjelov ste mali,
otvoril Tvorca žriedla,
na púšti zo skaly,
stekala potokami
pre silu zeme živnú,
začínal stebielkami,
kto zbieral k hrivne hrivnu.

Volám vás, otcov, predkov,
vás, poslov jasných zrakov,
a volám dávnych svedkov
dnes v dobe pekla ďakov:
strážte nám chrámu dvere
a dajte mocných ďriekov,
nech v našej svätej viere
je viera vašich vekov!

BALADA

Keby tak prišli... Bájka. Pravdu máte.
No keby predsa prišli medzi nás
tí posli Boží v liturgickom šate
/poznáte ich, sú rodu nášho stráž/
a keby prišli, čo i na príťaž -
nie k tým, čo veria vo svrab svojho tela
a nepriateľa, pred červené teľa
padajúc na tvár smiešni, zúfali, -
k nám keby prišli sami, bez anjela,
k nám by sa oni priznali?

Nemusí človek hlupnúť v dia-mate,
vodkou ho zapíjať a tisíc ráz
meniť svoj názor, zaprieť otca-mater
zo strachu síce, ale v mene nás
a verne nadchýňať sa /na príkaz/,
vlastných sa detí báť, veď vedia veľa,
veď čo bys čo dal strane, viacej chcela,
pačátnik si len, teda bývalý.
Nás, priatelia, tá hrôza obletela...
No či k nám by sa priznali?

Cyril a Metod, vy nás nepoznáte;
máme byť svätí, svätí týchto čias,
ale čo zlé je, nadost neprekliate,
to je náš tichý, stály zlatoklas.
Správiveli sme, splesnili až až,
no sväté roky Pán Boh neposiela
stále, len keď už prezenu si želá
a znudil ho svet nedokonalý.
Ste svätí, zrobte zázrak. Nech zez celá
časne, že k nám vy ste sa priznali.

Karel Štveň

MŇ CYRIL

Je svätý Cyril dobrý mních,
hodinky koná, žije ako anjel,
ja som len laik, jeden z najhorších
ale ma chráni tajný Boží anjel,

aty som vedel, čo je Boží anjel,
a le- si trúbim čnosť a stále neviem,
ako by žiť mal anjel,
lebo ja nesiem

svedectvo svojho tela, svojej mysle
a svojej pýchy; ja som divný anjel.
Regula učí. To je slovo prísne,
ja nie som anjel,

preto ja hľadám, lebo som sa mýlil
- a v nebi si to píše jeden anjel.
Ty sa ma ujmi, dobrý svätý Cyril,
ty si môj biely anjel.

Karol Strmeň

Pri cestách kríže postavili.
Ľudia sa ťehnajú pri nich.
Po domoch kríže vyvesili.
Ľudia sa modlia pri nich

A dielo rástlo, veľké, vznešené,
kostoly, kňazi, školy, vzdelanosť.
I ríša rástla, obdiv jej a sláva.
I pápež v Ríme o nej už rozpráva.

ŽALM CYRILLO-METODSKÝ

Iakoňi bĕ Slovo i Slovo tĕ u Boga bĕ Slovo,
zvelebujeme ťa dedičstvo Cyrilovo, dedičstvo Metodovo.

Bože náš, Otče národov, aká je tvoja opatera podivná
a tvoja pravda čistá.

Aké sú krásne kroky tých, čo prinášajú pokoj
a vieru v Ježiša Krista.

Cyril a Metod prešli Dunaj - riekou a šliapu hlavu
pekelného hada.

Tisíc ráz Satan hlavu dvíha, tisíc ráz ho zažehnali a
tisíc ráz padá.

Prekvitá Nitra slovenská ako strom zasadený pri vode živej,
prináša načas ovocie vernosti opravdivej.

Kresťania sejú pravdu so slzami,
a bezbožníci sejú lož a plevu.

Cirkev má kádre v Mučeníkoch,
a bezbožníci kádre vražedného hnevu.

Ešte aj teraz so Satanom zápasia svätí bratia,
ešte aj teraz, v každú chvíľu Boha prosia a znova sa
na Slovenako vrátia.

Lebo je Pán Boh na nebi a on je Pánom dejín, on zničí
čeláď zradní.

A my s Ním žijeme a žiť budeme, keď posmečníkari Boha
nášho padnú.

Prekvitá Nitra slovenská, a Cyril, svätý mních, v nej
je slovensky kľása
Božie slovo,

a svätý Metod, dobrý pastier svojho stáda, spravuje srdce
Slovákovo.

Náš zbožný Cyril umiera, mních je to kresťan dokonálny,
veď preto sme mu hneď po smrti aj svätožiariu dali.

A svätý Metod, to je biskup pevný, po tvrdých putách
sme ho rozpoznali.

Bože náš, Otče národov, nauč nás prejsť i touto ťažkou
školou,
teraz, keď v dobe krutej skúšky osláviť chceme príchod
našich apoštolov.

Vypuť Ducha svojho, Bože, a premení sa podoba
slovenskej zeme.

Pamätaj Pane, na náš národ, lebo ak teba opustíme,
do muža zahynieme.

Vypuť, vypuť Ducha svojho, Pane, nič nedbaj na alabosti
a víny naše.

Pre svoju veľkú dobrotivosť zjav sa a naše dedičstvo
vráť nám zase.

Počuj nás, ako voláme; to volajú ťa Bože, tvoje deti,
nás počuj, ako voláme, ale ešte hlasnejšie a tvrdšie volajú
naši svätí.

Počuj nás, Otče národov, a vypuť na nás sväté svoje
lúče,
Pamätaj, Otče, pamätaj, na svoje deti k Tebe volajúce.

Bohu Otcovi nášmu i Bohu Jeho Synu i Bohu Duchu
Svätému sláva
nechže sa teraz i na večné veky vzdáva. Amen.

CSÁVA

Všetko je ako kvety polné
a všetko zväčša ako tráva:
nad ružou stojí jeseň bôľne
a hľadá ako dokonáva.

Blažený bude človek múdry
a nesmrteľná jeho sláva,
bo srdce, ktoré vernosť ľúbi,
nad časom nestrovené pláva.
Len svätí veky prežiť vedia,
ich zimozelen večne svieža
a z belasosti ako pelikáni
zletujú ku nám na pobrežia.

To Slovo, ktoré na počiatku bolo u Boha,
z ktorého vyvrela a ešte vyvrie všetko bytie,
to Slovo, v ktorom večne zrkadlí sa obloha
a hviezdy bez konca sa hýria na zenite.
To Slovo, najzvrhenejšie a živý štep
zaštepili ste, svätí bratia, rodu nášmu do duše.
To Slovo, od večnosti Boží číry Čin,
čoho sa kedy dýchoz svojím dotklo,
so sebou bralo premenené do výšin.

Tak cez stáročia v žirnom srdci Slovenska
do klasov tmavých ako klasy pšenice
sypalo zrno s chuťou Božích hĺbok
a nad krajinou v ohni, ktorý šľahal jasne,
slávil nebo s nami osobitné Turíce.

Dvojaké rástli k hviezdám katedrály:
z kameňa jedny ako kvety po chotári
a druhé neviditeľné lež akutočné
s freskami, čo Duch Svätý maľoval
ohnivým štetcom svojich darov sedmorych
na steny duší slovenských a do ich tváří.
A Kristus žil tak predĺžený pod Tatry,

Kráľovstvo jeho pravdy, spravodlivosti a milosti,
kde z hĺbok Večna pokoj večný vyvieral
a nad životom nebom umocneným vznášali sa
ako vzduch perlivý a Duchom prehriaty,
clonené modrým pláštom Sedembolestnej
slovenská radosť, vznešenosť a dobrota.
Blahoslavené ústa, z ktorých vytryskli,
blahoslavené pery Cyrila a Metoda:

Duch veje, kam len chce, a nevieš, odkiaľ vanie,
a závan Jeho každý ako oheň zpaľuje a tavi;
po čom raz prejde, stopy svoje na tom nechá
a po nich idú srdcia ticho ako v noci lane.
Tak šli sme za Tebou vždy cez stáročia, Pane,
tak sklenbila sa mocne rodná naša strecha,
a bol si svetlom očí našich priezračných
a v lesoch našich voňavých a blažených
v živici cítili sme vždy Tvoj dych -
zodlil sa za nás v Ríme svätý Cyril mních.

A Metod mečom slova hlavy drakom stímal,
muž zákona a práva, mučeník a svätý posol,
keď Teba, Pane, Cestu, Pravdu, Život
jak svetlo večer položil nám na stôl,
na náš stôl biely s chlebom a so soľou.
Keď v zime stúpali z chalúp našich dym,
i srdcia naše stúpali s ním pod nebesá,
z ktorých k nám z diaľok sústav slnečných
svietili predsa nevyšľovné oči Spasiteľa
a slzy čisté, sväté slzy čistej radosti
kanuli z očí Metodových, tvorcu Tvojho diela.

Nemožno piesok na pobreží morakom porátať,
nemožno ľudsky vyúčtovať z Božích milostí,
nemožno lásku Božiu merať slovami.
Ale to Ježišovo nebo klenúce sa nad nami,
tá dúha Zmierenia, tá pieseň, ktorá znie

z času a k večnosti ponáhla sa, vzrušená,
tá Baránkova svadba s dušou nášho národa -
to večné, sväté dielo Cyrila a Metoda!

Mikuláš Šprinc

PAMÄTNÝ POČIATOK

"Ja, knieža Rastislav,
stanem sa kresťanom a ľud môj k dobrým pridá sa.
Lež našakým slovom čujme pravdu spasenia;
my pokoj chceme, čo nám Ježiš prináša:
slobodu, právo dáme rodu do vena."

Slovenaké rody svätých poslov dočkali,
keď bradiskami záples vzbíkal posvätný;
keď zjavné boli nových časov prívaly,
keď blud sa plazil krajom v ducha zatmení.

Cyril a Metod, mená vzácnej pamiatky,
slovutných bratov z Carigradu vítate.
Cez nich sa národ Kristu navždy zasvätil,
veď inak život v krutbe dejín prehráte.

Temán drahocenný, vôňa poklony -
u nás tým v platnosť vošla Nová úmluva.
Tak Božia milosť staršiu bolesť zaslóni
a celý národ Slovo Božie počúva.

Naším ten prízvuk našakej reči lahodil,
čo sväto núkal bohoslužby rodania,
vieru i pravnej nauky večné hočnosti:
a národ kresťan dal sa Kristu do zran.

TITULNÁ STRANA ZBIERKY

ZDRAVICA
SV. CYRILOVI A METODOVI

Verše

DILONG - DORÁNSKY - JURINA - MLYNAROVÍČ
- STRMEŇ - ŠPRINC - VALKO - ZOBOR - ZVONÁR
TIEŇ - ZVONICKÝ - ŽARNOV - ŽIAR

Slovenské vydavateľstvo sv. Cyrila a Metoda

Rím 1963

DIALÓG IS SOLÚN

V slnečnom svete cyprusov a mora
zbronené ruky mladíkov
s taktovkou ryšlienok a nepokoj
sa blyškali a chveli ako motýle.
"Barbarské dialky, chlapci klerici,
spod vzpurnej štickej vymetajte!
Solún je sladký, more slané
a svetlo-mesačné na vlnách rozhojdané
sa neopakuje,
neopakuje sa nikde...
A školy i súsošia, mramor stĺpov
v priechodoch palácov,
bratanci Sokrata v diškurze na trotoári,
to sa neopakuje!
To je Solún.
Jemnosť a ušľachtilosť
a storočiami vybrúsený intelekt,
to je Solún."

Pod šticou oči tráv, rztopašné a usmievané
zväžneli
a ako krdeľ divých husí
hlbokou oblohou tiahli na sever...

"Solún je krásny, námestia i traky,
olivy v záhradách ako strieborniaky
a more, Bože, more,
spenené a hrdé
v severných nociach špliechať bude
o naše sry...

Však prudšie ako sentiment
a hlbšie ako tiché studne
nár v duši zvoní modlitby a žalby.
Keď srdcia dozrejú
a ťažké budú ako krczno,
nasadneme na polárku

a barbaraké ruky severu
ohmatávať budú naše idey a lásku
a prešovať z nich víno omšové."

"Mladí ste, chlapci, túžby mladšie,
však po rokoch širšie a vzdelanejšie
štrngat si budeme s pohárikmi
múdrosti a skepsy."

Pod šticou oči mladé,
roztopašné a usmievané
dospelých ohňom zahráli.

"Po rokoch hore na severe
barbarakých Slávov chatrče i srdcia
otvárať bude nebo.
Nie my!
Teraz sme vo vyhni
a anjeli i svatí
kujú z nás kľúč..."

Fero Zobor

a keby som sa akrívil pred Perúnos
zoškrabte mi z čela meno vášho žiaka!

Gerazd Zvonický

CYRIL A METOD

/Historická poéma/

Rastislav múdry, kráľ svojho národa,
poslúchol radu veľmožov - i všílu svoju -
a pozval do ríše, zvanej Moravskou,
solúnskych bratov, Cyrila a Metoda.

Už kráča v ústrety kráľ múdry Rastislav
poslom kráľovského domu.
Na čele zástupu - hľa, za ním veľmoži
a dookola húfy usmiateho ľudu.

Deň je slnečný, voňajú vody Dunaja.
Od viníc karpatských vanie tichý vánok.
V záhradách bzučia už medonosné včely.
Polia sa rozliali na pestrých kobercoch.
Škovránok rozsieva na zem požehnanie.

Hore Dunajom tiahne tichý sprievod.
Vpredu zbroynoši na koňoch.
Za nimi na vozoch vážení muži.
Vzadu zbroynoši na koňoch.

Ticho je vókol, ako pri zrode dieťaťa.
Chvíľa veľkého, božieho zázraku.
Čo bude? Čo Boh dá? Čo len čaká ťa,
kráľ? Čo si tu ľudia želajú?

Prichodzí, i tí, čo ich vítajú.

Pod hradom Devínom zastane Rastislav,
húta múdra hlava a myslí ďaleko.
Na roky pred sebou, na budúce veky,
akoby chcel bežať s časom o preteky.

Na bielom dni číta z knihy života
kapitolu o stvorení ľudského veku.
Otvára nový čas, roztína uzol gordický

a vraví hlasom na bratov upretý:
"Vítam vás, poslov-blahozvestov,
Svetla nositeľov, hlásateľov Pravdy,
vítam vás, zvestovateľia Boha pokoja.
Nech slovo vaše, nech dielo vaše
zostane v zemi tej zákonom božím, biblickým."

Cyril prvý predstúpi pred kráľa,
s hlbokým úklonom ruku mu podáva,
k nohám jeho kladie veľké knihy.
Predstaví potom brata Metoda
a ďalších mužov, pomocníkov.
/Chvíľa posvätná: dejiny tvoria okamihy/.
K ľudu nato vraví hlasom tichým:
"V mene Boha, ktorý žehná národom,
prichádzajú k vám sluhovia vaši.
Slovo vám prinášajú, ľuďom čo k oschu,
prinášajú vám Písmo tiež,
by duše vaše cestu našli k Bohu.
Kráľ aj ľud, by našli zaľúbenie v ňom."

Považím, Ponitrím až dolu k Devínu,
celým krajom šírym kde len ľudia žijú,
všetci rozprávajú tú veľkú novinu,
že až srdcia pritom radostnejšie bijú:
Kňaz už omšu slúži v slovenskom jazyku!

Pátnik čo krajom týmto prechádza
na sviatok piateho júla,
ozveny svätcov všade nachádza,
myšlienky ku nim sa túlia.

Marián Žiar

PRÍLOHA o osude starej Cirkvi gréckeho obradu na Slovensku. Táto Cirkev bola zriadená za sv. Metoda pod rímskou jurisdikciou a v polovici 14. storočia bola prevezená pod uhorských latinských biskupov. Bola to uhorská iniciatíva. A nedarilo sa to dobrovoľne ale pod nátlakom zemepánov.

[ECHO/73,4]

OBNOVA GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI NA SLOVENSKU A JEJ OHLAS V EKUMENICKOM HNUTÍ

Michal Lacko, S. J.

Medzi najvážnejšie výsledky Dubčevského obdobia roku 1968 patrí nepochybná obnova gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku, a vôbec v Česko-Slovensku. Vládnym nariadením č. 70/68 bola znovu povolená činnosť tejto cirkvi, ktorú boli zrušili roku 1950. Táto udalosť mala veľké praktické dôsledky v nažívaní s pravoslávnyimi, a široký ohlas v medzinárodnom ekumenickom hnutí. O tom by som chcel krátko písať.

Zrušenie gréckokatolíckej cirkvi.

Roku 1948 bolo v celej Česko-Slovenskej republike 305.645 gréckokatolíkov, z čoho asi 250.000 na východnom Slovensku. Pravoslávnych v tom čase bolo v celej ČSR asi 35.000, z čoho na Slovensku asi 10.000. Aj tí boli až

do prvej svetovej vojny gréckokatolíckymi, prešli však na pravoslávie po vojne pod vplyvom ruských pravoslávnych mníchov emigrantov, ktorí sa usadili vo Vladimírovej (pri Svidníku), a niektorých navrátilcov z Ameriky, ktorí tam prešli na pravoslávie. Po druhej svetovej vojne sa presťahovalo zo zničených oblastí okolo Dukelského priesmyku veľa ľudí do českého pohraničia. To vyvolalo mnoho vážnych pastoračných problémov. Prešovské biskupstvo sa prakticky rozprestieralo po celom území ČSR. Prešovský biskup Otec Pavol Gojdič žiadal preto od Svätej stolice pomocného biskupa. Stal sa ním Dr. Vasiľ Hopko; vysvätili ho dňa 11. mája 1947 v Prešove. Obidvaja biskupi sa dali do práce v ťažkých okolnostiach, nie však nadhlo.

Keď sa vo februári roku 1948 zmocni-

li vlády. komunisti, kresťanské spoločenstvá a hlavne katolícka cirkev začali cítiť ťarchu tvrdej ruky zo strany vlády. V tejto súvislosti došlo dňa 28. apríla 1950 k zrušeniu gréckokatolíckej cirkvi. V ten deň usporiadali vo veľkej sieni hotelu «Čierny orol» v Prešove pod rúškom «manifestácie za mier», takzvaný «sobor gréckokatolíckeho duchovenstva». Za predsedníckym stolom sedelo päť gréckokatolíckych kňazov, ktorých už predtým získali na pravoslávie, a okrem nich asi desať laikov ako zástupcov úradov, teda komunistov a ateistov. Na «sobore» vyhlásili, že zrušia cirkevnú úniu s Rímom, uzavretú r. 1646. Všetkých veriacich gréckokatolíkov prehlásili za pravoslávnych a celé cirkevné spoločenstvo podriadili ruskému pravoslávnenému patriarchovi v Moskve. Vláda ČSR potvrdila toto «rozhodnutie» dňa 27. mája 1950. Podľa tohoto nariadenia gréckokatolícka cirkev prestala úradne existovať. Majetok gréckokatolíckej cirkvi (chrámy, farské budovy, atď.) prebrali pravoslávni.

Bol to začiatok prenasledovania gréckokatolíkov. Obidvaja biskupi boli hneď uväznení. Biskup Gojdič bol odsúdený na doživotný žalár a v leopoldovskom žalári aj zomrel 17. júla 1960.² Biskup Hopko bol väznený bez formálneho odsúdenia v Ilave a inde, a roku 1963 ako nemocný bol prevezený na nútený pobyt do zrušeného kláštora v Oseku, v Čechách. Kňazi si smeli vybrať medzi prestupom na pravoslávie a stratou všetkého. Veľká väčšina kňazov si zvolila to druhé, a tak museli s rodinou opustiť fary, mnohí z nich boli za istý čas interno-

vani v Hlohovci a inde, a neskôršie vypovedaní na nútený pobyt do Čiech, kde museli prijať tie najnižšie a najťažšie práce, aby mohli tak zaistiť aké-také živobytie pre svoje rodiny. Dobré sa zachovali aj veriaci: napriek všetkému nátlaku ostali verní gréckokatolíckej cirkvi. Hoci do farnosti prišiel aj pravoslávny kňaz (narýchlo vysvätený spomedzi kántorov a podobne), gréckokatolíci viac nenavštevovali svoje zabraté chrámy, ale kde to bolo možné, chodili do rímskokatolíckych kostolov. V 27 farnostiach nikdy nepripustili do svojho chrámu pravoslávneho duchovného, lež sa sami schádzali bez kňaza, spievali nábožné piesne a modlili sa spoločne. Táto smutná situácia trvala 18 rokov.

*Dubčeko*vo obdobie demokratizácie.

Toto obdobie charakterizuje na jednej strane snaha odstrániť násilie stalinových metód, a na druhej strane úsilie uskutočniť «socializmus s ľudskou tvárou.» Početní obyvatelia ČSSR, ktorí boli ukrižovaní za stalinových čias, žiadali si «rehabilitáciu», ktorú im aj vskutku priznali. Taktó vznikla medzi gréckokatolíckmi myšlienka žiadať tiež o rehabilitovanie svojej cirkvi, ktorá bola násilne zrušená, čím boli poškodené ľudské práva stotisícov občanov. Otec biskup Vasiľ Hopko poslal vláde v tomto zmysle žiadosť 19. marca 1968.³ Hneď nato kňazi a veriaci poslali tisícky podobných žiadostí vláde, predsedníctvu komunistickej strany, o čom informovali aj pražského Apoštolského administrátora biskupa Františka Tomáška.⁴

Dňa 29. marca 1968 «Východoslovenské noviny» uverejnili spoločnú žiadosť viacerých gréckokatolíckych kňazov.⁵ Tým vec gréckokatolíkov prenikla do tlače. Boli uverejnené opisy neblahých udalostí z roku 1950.⁶ verejná mienka odsúdila násilné zrušenie gréckokatolíckej cirkvi a dožadovala sa jej rehabilitácie. Pod tlakom tejto verejnej mienky a v duchu «demokratizácie» vláda dovolila zvolat' do Košíc schôdzu zástupcov gréckokatolíckej Cirkvi na deň 10. apríla 1968. Zišlo sa 200 zástupcov: medzi nimi boli 134 duchovní (spolu s Otcom biskupom V. Hopkom) a 66 laici. Na schôdzi bola schválená a uverejnená «Rezolúcia» o obnovení gréckokatolíckej cirkvi; ustanovil sa tiež «Akčný výbor», ktorý sa skladal z 19 členov a jeho zloženie: O. biskup V. Hopko, 16 kňazi a 2 laici, bolo oznámené štátnym úradom. Tieto ho uznali za právoplatného reprezentanta gréckokatolíckej cirkvi, s ktorým vláda bude pokonávať o obnovení. Nakoľko Otec biskup Hopko nebol ešte rehabilitovaný, «Akčný výbor» si zvolil troch členov za výkonných zástupcov, kňazov: Jána Murína, Štefana Ujhelyia a Andreja Zimu. Sídлом výboru boli Košice. Na žiadosť vlády Akčný výbor vypracoval «Memorandum» o obnovení gréckokatolíckej cirkvi a dňa 29. apríla 1968 ho predložil patričným orgánom. V ňom žiadali, aby gréckokatolícka cirkev bola reštituovaná do «status quo» 28. apríla 1950, nakoľko samo zrušenie a všetky ďalšie počiny boli protiprávne.

Medzitým sa pravoslávna Cirkev ocitla vo veľmi nemilom položení.

Tlač a verejná mienka jej pripisovali spoluúčasť na násilnom zrušení gréckokatolíckej cirkvi, odsudzovali ju za protiprávne držanie majetku zrušenej cirkvi a za kolaborantku so stalinským režimom v SSSR a v ČSSR. Na jej obranu dekan pravoslávnej bohosloveckej školy v Prešove Andrej Mihaľov napísal článok: «*Ked' rehabilitovať gréckokatolícku cirkev, tak očistiť aj pravoslávnu cirkev.*»⁷ V tom článku tvrdí, že za zrušenie gréckokatolíckej cirkvi nenesie zodpovednosť pravoslávna Cirkev, nakoľko to zrušenie bolo rozhodnutie «zhora», totiž štátnymi úradmi, a pravoslávna cirkev bola postavená pred hotový fakt. Štyria pravoslávni kňazi z Čiech dali do tlače prehlásenie, v ktorom vyslovili poľutovanie nad násilím, spáchaným na gréckokatolíckej cirkvi a jej duchovenstve a prosili za odpustenie.⁸ Predstavitelia pravoslávnej cirkvi ich však čoskoro zahriakli a prešli do protiútok: 25. apríla 1968 verejne prehlásili, že pravoslávna cirkev sa roku 1950 nedopustila krivdy na gréckokatolíckej cirkvi, lež vláda jej legitímne odovzdala majetok zrušenej gréckokatolíckej cirkvi, a preto, ak vláda chce obnoviť gréckokatolícku cirkev, nech vezme za základ «status quo» z 1. januára 1968.⁹ Bola tým daná odpoveď na žiadosť «Akčného výboru» o «status quo» z 28. apríla 1950.

Ak vláda chcela obnoviť gréckokatolícku cirkev, mala rozhodnúť medzi týmito dvoma žiadosťami. Hoci celá verejná mienka považovala žiadosť gréckokatolíkov za jedine správnu a spravodlivú, predsa ju vláda neprijala v celom rozsahu, ale sa roz-

hodla na kompromis: v každej farnosti má sa previesť plebiscit, či ľudia chcú byť gréckokatolikmi, alebo pravoslávnyimi. Ktorá stránka bude mať väčšinu, tej pripadne chrám a ostatný cirkevný majetok.

Obnovenie gréckokatolíckej cirkvi.

Vláda ČSSR v snahe odčiniť krivdu, spáchanú na gréckokatolíckej cirkvi roku 1950, vydala dňa 13. júna 1968, nasledujúce vládne uznesenie:¹⁰

Uznesenie vlády republiky ČSSR. Vláda

1. súhlasí s povolením činnosti gréckokatolíckej cirkvi, a vydáva v prílohe obsažné vládne nariadenie o hospodárskom zabezpečení tejto cirkvi.

2. ukladá ministrom financií uvoľniť na prevedenie tohto nariadenia v r. 1968 z rezervy na mzdové politické opatrenia Kčs 1,500.000,00 zahrnúť do plánu a rozpočtu na rok 1969 primeranú čiastku na hospodárske zabezpečenie gréckokatolíckej cirkvi;

3. poveruje povereníka SNR pre kultúru a informácie vydať smernicu, ktorou budú stanovené podmienky pre zriaďovanie duchovenských miest gréckokatolíckej cirkvi a pre udelenie štátneho súhlasu k výkonu duchovenskej činnosti duchovnými tejto cirkvi.

Prevedie: Ing. Bohumil Sucharda, min. fin.

Doc. Štefan Brenčíč, pover. SNR pre kultúru a informácie.

Vládne nariadenie č. 70/68 o hospodárskom zabezpečení cirkvi gréckokatolíckej štátom.

Vláda ČSSR nariaďuje podľa zákona č. 218 49 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkvi (gréckokatolíckej cirkvi) a náboženských spoločností štátom:

§1

Pre hospodárske zabezpečenie cirkvi gréckokatolíckej štátom platí obdobné vládne nariadenie č. 219/49 Zb., o hospodárskom zabezpečení cirkvi rímskokatolíckej štátom.

§2

Majetok, ktorý je ku dňu počiatku účinnosti tohto nariadenia považovaný za majetok pravoslávnej cirkvi v Československu sa rozdelí dohodou medzi oboma cirkvami, ktorá podlieha schváleniu KNV; pokiaľ nedôjde k dohode do 6 mesiacov odo dňa počiatku účinnosti tohto nariadenia, rozhodne o majetku na Slovensku Povereniecvo SNR pre kultúru a informácie, o majetku v Českých zemiach ministerstvo kultúry a informácií.

§3

1) *Pre vyriešenie otázok súvisiacich s činnosťou gréckokatolíckej cirkvi zriadujú KNV podľa ustanovenia §57 zákona č. 69/67 Zb. o národných výboroch správne komisie zložené tiež z predstaviteľov oboch cirkvi.*

2) *Do pôsobnosti komisie náleží:*
— *rozhodovať o udelení súhlasu k zriadeniu duchovenských miest gréckokatolíckej cirkvi,*

— *rozhodovať o udelení štátneho súhlasu k výkonu duchovenskej činnosti duchovným gréckokatolíckej cirkvi I. a II. stupňa,*

— *napomáhať pri uzavretí dohody o rozdelení majetku a schvaľovať uzavreté dohody, prip. predkladať Ministerstvu kultúry a informácií*

(Poverenictvu SNR pre kultúru a informácie) k rozhodnutiu pripady, v ktorých nedôjde k dohode.¹¹

§4

Toto nariadenie nadobúda účinnosti dňom vyhlásenia.

Podpredseda vlády

Dr. Gustáv Husák v.r.

Ako z textu uznesenia vidno, gréckokatolícka cirkev nebola reštituovaná do stavu z roku 1950, ale bola jej iba povolená činnosť; nehovorí sa však v akom rozsahu.

Čo sa týka hospodárskeho zabezpečenia, ide tu o obyčajný postup, platný voči ostatným náboženským spoločnostiam, zvlášť voči katolíckej cirkvi.

Veľký význam však má §3 vládneho nariadenia o zriadení zvláštnych komisií pri Krajských národných výboroch, ktorých členmi okrem predstaviteľov štátnych úradov mali byť aj predstavitelia oboch cirkví. Prakticky týmto komisiám bolo zverené prevedenie vládneho nariadenia. A nakoľko skoro všetci gréckokatolíci žijú vo Východoslovenskom kraji, prakticky iba v tom kraji bola zriadená vyššie spomenutá komisia. Ona pozostávala zo štyroch zástupcov štátnych úradov a po jednom zástupcovi oboch cirkví. Do jej pôsobnosti patrilo aj dovoľovať plebiscity, ratifikovať ich výsledky a takto rozhodnúť a odovzdať cirkevné budovy tej cirkvi, ktorá pri plebiscite získala väčšinu. Okrem toho mala rozhodovať o zriadení duchovenských miest, čiže gréckokatolíckych farností, dávať súhlas gréckokatolíckym kňazom, a napomáhať pri rozdelení majetku medzi obce cirkví. Jej činnosť mala trvať 6 mesiacov; ako uvidíme trvala potom jeden

celý rok.

Prevedenie vládneho uznesenia a nariadenia.

Len čo vyššie uvedené uznesenie a nariadenie nadobudlo platnosť, gréckokatolícka cirkev sa začala hlásiť k životu s nevidaným oduševnením. Na Akčný výbor do Košíc prichádzali delegácie z miest a dedín, žiadajúce čím skôr plebiscit. Krajský národný výbor v Košiciach dával k tomu povolenie a vysielal niektorých členov komisie, aby plebiscitom predsedali. Plebiscity sa odbavovali každú nedeľu na viacerých miestach a len čo komisia schválila výsledok, biskupský úrad (ktorý viedli traja vyššie spomenutí kňazi) menoval tam farára a po obdržaní štátneho súhlasu ho tam aj uvádzal.¹² Boli to dni oduševnených slávností. Pri každej takejto príležitosti schádzalo sa tam množstvo ľudu a početné duchovenstvo, aby s miestnou farnosťou začali nové obdobie náboženského života. Tá cirkev, o ktorej pravoslávni tvrdili, že nejestvuje, naraz vyšla z katakomb a zjavila sa ako mohutné masové hnutie.

Hoci plebiscity a preberanie chrámov prebiehali vo všeobecnosti v poriadku a pokoji, kde-tu vyskytli sa aj nemilé prípady. Plebiscity vo veľkej väčšine farností vyzneli jednohlasne za gréckokatolícku cirkev.¹³ V niektorých obciach z rôznych príčin malá menšina zostala pri pravoslávnom kňazovi a niekde táto menšina napriek rozhodnutiu vyššie spomenutej komisie odoprela gréckokatolíckej väčšine odovzdať chrám a farské budovy (napr. Cejkov, Stropkov, Kuzmice, Malé Zalužice). V takých prípadoch gréckokatolíci zavolali

zámočníka, otvorili dvere, vyhodili z chrámu tých, čo sa zdráhali otvoriť, prevzali chrám a vymenili zámok na dverách. Inde zase napr. (Stropkov, Litmanová) pravoslávny kňaz sa nechcel vysťahovať z fary, aj keď mu gréckokatolíci a obec núkali poriadny byt inde. V takých prípadoch zasiahli ženy, robili hluk okolo fary, aby odtiaľ vyštvali pravoslávneho kňaza. Ak to nepomohlo, vnikli do fary a pekne rúce preniesli nábytok farárov do bytu, ktorý mu bol určený.

Ešte neprijemnejšie veci sa však stali zo strany pravoslávnych. V Cejkove počas prvej gréckokatolíckej bohoslužby hádzali cez okná kamene do chrámu; v Zemplínskom Hradišti pravoslávne ženy hádzali pokazené vajcia do gréckokatolíckeho kňaza, keď bol uväznený do úradu. V Kolonici došlo to až tak ďaleko, že pravoslávny kňaz Jozef Halgaš na smrť popichal gréckokatolíckeho kurátora Michala Lenka;¹⁴ aj v Petrovej bol poranený jeden gréckokatolíik.¹⁵ Boli to však výnimky a nemožno z toho vyvodzovať, že obnovením gréckokatolíckej cirkvi vypukla na východnom Slovensku náboženská vojna.

Výsledok plebiscitov.

Od vydania vládneho uznesenia a nariadenia (13. júna) až do sovietskej invázie (21. augusta) plebiscity sa odbavovali v takom počte, ako to len bolo možné uskutočniť zo strany vyššie spomenutej komisie. Invázia sovietskych a iných vojsk Varšavského paktu na určitý čas celkom zastavila odbavovanie plebiscitov. Bolo to odôvodnené. Údajne sovietske vojsko pri-

šlo hľadať kontra-revolucionárov. Pravoslávna stránka mohla označiť snahu obnoviť gréckokatolícku cirkev za kontrarevolucionárny čin, a preto bolo lepšie zaujať vyčkávacie stanovisko. Boli prípady, že pravoslávni kňazi vítali sovietskych vojakov ako osloboditeľov, ba medzi ľudom na východnom Slovensku šírilo sa presvedčenie, ako by boli zavolali sovietskych vojakov pravoslávni s úmyslom prekaziť obnovu gréckokatolíckej cirkvi. Aj keď je to prehnané, predsa to malo za následok, že sa sympatie k pravoslávny m zmenšili aj v tých farnostiach, kde sa predtým zdalo, že nadŕžajú pravoslávny m; teraz úpenlivo prosili o čím skorší plebiscit. Po niekoľkých týždňoch plebiscity skutočne pokračovali, hoci už nie tak okázalo ako predtým. Do 13. novembra 1968 (teda 6 mesiacov od vydania nariadenia) plebiscit urobili asi v 200 farnostiach; asi v 40. farnostiach ho nestihli urobiť. Akčný výbor požiadal patričné úrady, aby predĺžili lehotu tých plebiscitov a patričnej komisie. Lehota bola síce predĺžená, ale čím ďalej tým viacej bolo jasné, že sa postoj štátnych úradov k otázke obnovenia gréckokatolíckej cirkvi menil k horšiemu. Podarilo sa ešte urobiť plebiscity asi v 10. farnostiach, potom však úrady začali veci preťahovať, kým nakoniec asi v 30. farnostiach plebiscit nedovolili previesť.

Konečný výsledok vyzerá asi takto: Prešovské biskupstvo pred zrušením (r. 1950) malo 241 farností. Plebiscit sa mohol odbaviť asi v 210 farnostiach. Z toho počtu pravoslávni mali väčšinu

iba v 5 farnostiach.¹⁶ Napriek žiadostiam veriacich plebiscit nebol povolený asi v 30. farnostiach. Na otázku, prečo sa plebiscit nepovoľuje, úrady dávali iba vyhýbavú odpoveď s poukazom na pravoslávnych, ktorým vraj treba ponechať niečo. Bola to však nespravodlivosť, ktorá dodnes trvá.

Vyššie spomenutá plebiscitná komisia pri Krajskom národnom výbore v Košiciach prestala svoju činnosť 30. júna 1969. Ako posledný akt vydala zoznam farností zriadených pre gréckokatolíkov, a pre pravoslávnych. Gréckokatolíkom bolo zriadených 205 farností,¹⁷ a pravoslávnych 87. Zvlášť toto posledné číslo vzbudilo všade veľké prekvapenie, prečo im bolo zriadených tak veľa farností. Vysvetlenie je asi v tom, že u pravoslávnych ostalo asi 100 kňazov, ktorí 27. júna 1968 sa stretli v Prahe a tam demonštrovali pred samým prezidentom Ludvikom Svobodom, že ostali bez zamestnania, aby im teda štát dal ich vzdelaniu primeranú prácu.¹⁸ No zaiste sú aj iné príčiny, pre ktoré štát favorizoval a aj teraz favorizuje pravoslávnych.

Prehľadne môžeme obnovenú gréckokatolícku cirkev predstaviť takto: Prešovské gréckokatolícke biskupstvo¹⁹

1948 31. XII. 1968 1. XI. 1971

Farnosti (parochie)

Kňazi (diecézni a rehoľní)

Veriaci

241	197	201
328	229	264
305.645	—	315.000

Ako z tohoto prehľadu vidno, počet farností a kňazov je teraz menší než

roku 1948 (pre vyššie spomenuté činy), ale počet veriacich prevyšuje už počet z roku 1948. Ide o prirodzený prírastok. Podľa úsudku tých, ktorí poznajú situáciu, iba asi 15.000 z ďalších gréckokatolíkov ostalo u pravoslávnych.

Niektoré vnútorné záležitosti gréckokatolíckej cirkvi.

Najväčším problémom obnovy gréckokatolíckej cirkvi bolo to, že mala hlavu-biskupa. Otec biskup V. Hopko žil síce, aj sa vrátil do Prešova, ale z jednej strany nebol ešte rehavovaný, a z druhej strany strádal pretrpené v žalároch a konfinácii, ktorí lomili mu zdravie, takže nemohol vziať vedenie obnovenej cirkvi. Preto sme vyššie naznačili, právnym predstaveným cirkvi pred štátom bol Akčný výbor, a jeho exekutívnym orgánom «Biskupský úrad» ktorý viedli tí, ktorí boli kňazi. Svätá stolica nechcela nič z toho, kým Otec biskup Hopko osobne neprišiel do Ríma, čo sa stalo koncom roku 1968. Až potom sa hľadalo vhodné miesto. Konečne dňa 2. apríla 1969 predbežnom obdržaní štátneho súhlasu, bol ustanovený za Administrátora Ordinára slovenský kňaz Otec Ján I. Ka.²⁰ On zaujal svoj úrad 23. apríla 1969. Tým samým dňom prestal existovať Akčný výbor, a správa biskupstva prešla do normálnych kofaj. Biskupský úrad bol prenesený do Prešova. Keďže však pravoslávni aj naďalej držali a držia biskupskú rezidenciu, biskupský úrad sa nachádza v dvoch malých miestnostiach farského domu (Ulica Slov. Rep. Rád č. 8).

Druhým problémom bolo doplnenie

kňazských radov a výchova nových. Je pochopiteľné, že rady gréckokatolíckeho duchovenstva za 18 rokov zrušenia poriadne zredli, a tí čo sa dožili obnovy, už neboli v mladom veku. Tu treba pripomenúť, že počas obnovy spolu s veriacimi pekný počet kňazov od pravoslávnych sa hlásil do gréckokatolíckej cirkvi. Spolu ich bolo 78. Z nich 36. boli taki, čo už pred rokom 1948 boli gréckokatolíckymi kňazmi, ale potom zo slabosti podpísali roku 1950 pravoslávie; iní 42. boli však už vysvätení počas 18 rokov pravoslávnyimi biskupmi, hoci pochádzali z gréckokatolíckych rodín. Tí kňazi po patričnej príprave boli ustanovení na farnosti, a veľmi pomohli riadne účinkovanie cirkvi. Okrem toho hneď roku 1968 prihlásili sa do služby cirkvi viacerí z tých kandidátov, ktorí roku 1950 boli práve bohoslovcami, a už mali skoro hotové bohoslovecké štúdiá. Nakoľko gréckokatolícka cirkev vysviaca aj ženatých kandidátov, z tejto stránky nebolo ťažkosti. Ťažkosť bola však dostať pre nich štátny súhlas. No aj to sa podarilo, a tak 11. mája 1969 Otec biskup Hopko vysvätil 8 z nich za kňazov. Aj to bol vzácny prínos.²¹

Avšak bolo treba hneď myslieť na výchovu mladých kandidátov na kňazstvo. Napriek všetkému nástojeniu, nepodarilo sa dostať dovolenie zriadiť gréckokatolícky seminár v Prešove, a tak kandidáti bohoslovci sa prihlásili do bratislavského seminára. Roku 1968 a 1969 boli prijatí v peknom počte; avšak roku 1970 iba dvaja, roku 1971 nikto a roku 1972 tiež iba dvaja. To je veľmi málo, keď vezmeme do úvahy, že gréckokatolícke duchoven-

stvo je v pokročilom veku, takže za roky 1968-72 zomreli 24 kňazi. Tento akútny problém teda aj naďalej zostáva.

Obnova cirkiev musela čeliť ešte mnohým iným problémom a nedostatkom, ako napr. nedostatku modlitebných knižiek,²² problému liturgického jazyka atď. No tie veci sa časom ľahšie vyriešili.

Ďalší vývoj udalostí.

Ako som už spomenul, príchodom sovietskych vojsk sa celková atmosféra začala meniť, a postoj štátnych úradov k obnovení gréckokatolíckej cirkvi sa stále zhoršoval. V novinách sa čím ďalej tým viac začali objavovať útoky na obnovenú cirkev,²³ že je výtvorom Dubčekovho obdobia, a že ako iné výdobytky toho obdobia aj ju treba znovu zrušiť. Medzi veriacimi to vyvolalo nedôveru a paniku. Za takých okolností ťažko bolo skonsolidovať pomery, čo však štátne úrady od predstaviteľov cirkvi žiadali. Preto sa predstavitelia biskupstva obrátili na vládu s otázkou, či je pravda, že vláda hodlá zrušiť znovu gréckokatolícku cirkev.

Ministerstvo kultúry SSR v pripise zo dňa 18. októbra 1971 konštatuje, že správy o údajnej likvidácii gréckokatolíckej cirkvi v ČSSR sú neopodstatnené a šíria ich zlomyseľné a neštátnoformné elementy. Sú to skupiny a jednotlivci, ktorí sa snažia vnášať nespokojnosť medzi veriacich gréckokatolíckej a pravoslávnej cirkvi s politickým protisocialistickým zámerom, narušujúcim v podstate konsolidované

pomery v oblasti vzťahov medzi cirkvami a veriacimi na východnom Slovensku... Ministerstvo kultúry upozornilo aj vedenie pravoslávnej cirkvi, aby neumožnilo šíriť takéto názory ani veriacimi ani duchovenstvom pravoslávnej cirkvi, lebo by to narušilo občianske spolunažívanie a celkovú politiku konsolidácie na východnom Slovensku». — Podobný prípis prišiel na biskupský úrad v Prešove aj z Ústredného výboru Komunistickej strany ČSSR v Prahe. — Na uspokojenie veriacich boli hlavné časti tých prípisov čítané pri bohoslužbách v kostoloch. To hodne uspokojilo hladinu života gréckokatolíckej cirkvi.

Hlavným vnútrocirkevným problémom týchto rokov bola otázka spoluužívania chrámov. Vyššie som spomenul, že štátne úrady zriadili pre pravoslávnych 87 farností. Okrem niekoľkých, kde pri plebiscite získali väčšinu (asi 5) a tých, kde nebol povolený plebiscit (asi 30), boli to farnosti pre veľmi malý počet veriacich (obyčajne príbuzenstvo kňazovo). Tá malá skupina nemohla sa pustiť do stavby nového kostola, a ani štát by im to nebol povolil. Z toho vznikla myšlienka spoluužívania chrámu, čo bol plebiscitom prisúdený gréckokatolíkom. V zásade je to dnes (po II. vatikánskom koncile) možné, a v rôznych krajinách sa to praktizuje. No vždy treba dbať na to, či to prispeje utuženiu bratského spolunažívania, alebo to bude novým dôvodom škriepok. Lebo ináč vec vyzereá, ak ide o dávný rozkol medzi kresťanmi, kde dnešná generácia na tom nenesie žiadnu vinu, a ináč ak ide o čerstvé a nezacelené rany. A to bol práve

prípád u nás na Slovensku. Tie chrámy pred rokom 1950 patrili gréckokatolíkom; vtedy sa ich bezprávne zmocnili pravoslávni; teraz (r. 1968-69) na základe plebisitu sa vrátili gréckokatolíkom. Veriaci ľud nijako nechcel ani počuť o spoluužívaní dôvodiac, že ide o tých, čo bezprávne tie chrámy zadržali, a za 18 rokov nikdy katolíkom v nich nedovolili slúžiť; v hĺbke bola tiež obava, že pravoslávni takto sa chcú znovu zmocniť tých kostolov. No štátne úrady zaujali protivnú mienku, totiž boli za spoluužívanie, a tlačili na gréckokatolíkov, že to musia prijať. Tak došlo ku vzájomným vyjednávaniam medzi predstaviteľmi gréckokatolíckej a pravoslávnej cirkvi. Tam, kde bolo v mieste viacej kostolov (ako napr. v Košiciach a inde) katolíci boli ochotní jeden z nich dať do užívania pravoslávny; títo však toto riešenie odopreli. Ďalej sa gréckokatolíci snažili jednať na základe reciprocity (jednako z oboch strán) chcúc pomôcť hlavne veriacim v tých obciach, kde nebol povolený plebiscit. No dohoda sa rodila veľmi ťažko; viackrát sa stalo, že štátne úrady jednoducho rozkázali spoluužívanie od takého a takého dňa.²⁴ Výsledok celej tej záležitosti je tento: spoluužívanie je v 47 gréckokatolíckych chrámoch, ale iba v 15 pravoslávnych. Táto vec spôsobila veľa nespokojnosti, roztrpčenia, ba aj neprijemných chvíľ na oboch stranách,²⁵ a preto bolo by bývalo lepšie hľadať iné riešenie; teraz sa pomaly aj v tejto veci hladina uspokojuje.

Vzťahy medzi gréckokatolikmi a pravoslávnyimi.

Z toho, čo sme doteraz povedali, vysvitá, že vzťahy medzi obidvoma cirkvami hneď od roku 1968 boli hodne napäté. Gréckokatolíci považovali pravoslávnych aj ak nie za priamych pôvodcov, tak za spoluvinníkov toho, čo sa roku 1950 a potom cez 18 rokov stalo. Teraz žiadali reštitúciu svojich práv a cirkevného majetku. Pravoslávni zas, ktorí za mnoho rokov tvrdili, že gréckokatolícky problém je vyriešený, že niet už gréckokatolíkov, považovali obnovu gréckokatolíckej cirkvi ako priamy útok na seba, a keď videli, že skoro všetok ľud sa hlási ku gréckokatolíkom, a štátne úrady im odovzdávajú chrámy a iný majetok, začali kričať, že katolícka cirkev chce zničiť pravoslávnu cirkev. To, ako uvidíme nižšie, malo veľký ohlas v ekumenickom hnutí.

Keď počas plebiscitov a po nich nasledujúcom preberaní chrámov a iných farských budov dochádzalo na niektorých miestach k výtržnostiam a nesvárom, predstavitelia obidvoch cirkví, ako aj zástupcovia rímskokatolíkov sa stretli 2. novembra 1968 a zverejnili spoločnú výzvu, z ktorej tu citujeme:

...*«Drahí veriaci! Zástupcovia oboch cirkví gréckokatolíckej a pravoslávnej, vychádzajúc zo situácie, ktorá vznikla na mnohých dedinách a farnostiach nášho Východoslovenského kraja pri náprave krívd a deformácií, ktoré spôsobil násilný zásah do života gréckokatolíckej cirkvi v r. 1950, a ktoré postihli duchovných a veriacich tejto cirkvi, vedení teraz snahou napraviť krívdy, urovnať spory a normalizovať*

náboženský život v našich farnostiach, rešpektujúc slobodu vyznania na základe Ústavy ČSSR, podporení uzneseniami II. vatikánskeho koncilu o ekumenickom spolunažívaní, rozhodli sa vydať tento spoločný ohlas k veriacim oboch cirkví.

Dost bolo krívd, prenasledovania a nepokoja v minulosti, ale ani súčasnosť nie je taká, akú by sme chceli mať v náboženskom živote. Vyskytli sa prípady, že veriaci na mnohých miestach sami chcú si vysluhovať svoju spravodlivosť svojvoľne a nie v zmysle kresťanských zásad, ale skôr podľa slov: «Oko za oko, zub za zub!». Keby sme takto chceli pokračovať, potom nielenže sa vzdalujeme od vzoru Večnej lásky, ale dostávame sa aj do rozporu so zákonmi našej vlasti. To si treba uvedomiť!...

Drahí veriaci! toto naše spoločné vyhlásenie nech je svedectvom živej kresťanskej lásky a dobrej vôle, ktoré majú panovať medzi kresťanmi žijúcimi v našej drahej vlasti, ktorým je nadovšetko drahý pokoj prinesený našim Spasiteľom.»²⁶

Napriek tejto výzve, vzťahy medzi oboma cirkvami nielenže sa nezlepšili, ale sa ešte zhoršili. Príčinou bol nekonciliančný postoj pravoslávnych, ktorí vediac, že majú za sebou štátne úrady, nielenže neodovzdali gréckokatolíkom to, čo im patrilo, ale kládli vždy väčšie a neoprávnené požiadavky, hlavne pre spolužívanie chrámov. V rukách pravoslávnych ostali tri najväčšie budovy v prešovskom biskupstve: biskupská rezidencia a seminár v Prešove, a kláštor Otcov redemptoristov s krásnym chrámom v Michalov-

ciach. Gréckokatolíci si mysleli, že sa aj o týchto budovách dohodnú, ale doteraz sa to neuskutočnilo. Okrem toho gréckokatolíkov veľmi sa dotkli nesprávne očierňovania, ktoré pravoslávni šírili pri rôznych príležitostiach v zahraničí,²⁷ že im gréckokatolíci «ukradli» katedrálu a iné chrámy, že prenasledujú ich duchovných, keď ich vypovedajú z farských budov, atď. Nikde však nespomenuli, ako sa postupovalo roku 1950, keď gréckokatolícki kňazi nemilosrdne boli aj s rodinami vyhodení na ulicu a potom zavretí do koncentračných táborov. Slovom, to robenie zo seba pravoslávnych «mučeníkov», a očierňovanie gréckokatolíkov v ekumenických kruhoch — o čom si hneď povieme —, neprispelo k uvoľneniu napätia.

Ohlas v ekumenickom hnutí.

Obnovenie gréckokatolíckej cirkvi, tak pre svoju povahu, že ide o jednu katolícku miestnu cirkev východného obradu, ako aj pre vyššie spomenuté medzicirkevné ťažkosti malo veľký ohlas v ekumenickom hnutí. Sem tam vyskytli sa aj katolícki ekumenisti, ktorí nepovažovali obnovenie gréckokatolíckej cirkvi za vhodné za dnešných okolností a v dnešnom ekumenickom ovzduší. Je totiž známe, že niektorí ekumenisti považujú jestvovanie východných katolíckych cirkvi za prekážku zblíženia s pravoslávnyimi, a preto vyslovili mienku, že keď už raz gréckokatolícka cirkev na Slovensku bola zrušená (r. 1950), nevyplatí sa ju obnovovať. No boli to iba ojedinelé hlasy. — V pravoslávnych kruhoch zase

pod vplyvom informácií, čo dodávalo zahraničia pražský pravoslávny metropolita, obnovenie gréckokatolíckej cirkvi bolo odsúdené ako útok katolíckej cirkvi na pravoslávie, v rozpore s ekumenickými zásadami.

Predvidajúc tie ťažkosti, predseda Akčného výboru vdp. Dr. Ján Murín už v máji 1968 dal do verejnosti nasledujúce prehlásenie:²⁸

Ohlas Akčného výboru gréckokatolíckej cirkvi v Československu k predstaviteľom a priaznivcom ekumenického hnutia.

Gréckokatolícka cirkev v Československu bola 28. apríla 1950 násilne, proti vôli veriacich štátnym zásahom zničená. Veriaci boli proti ich vôli a presvedčeniu prehlásení za pravoslávnych a všetok majetok cirkevný bol daný pravoslávnej cirkvi. Odvtedy bola gréckokatolícka cirkev úradne mimo zákona. No veľká väčšina tak duchovenstva ako aj veriacich ostala verná svojmu presvedčeniu, napriek všetkým ťažkostiam a prenasledovaniu.

Teraz po 18. rokoch utrpenia, v procese demokratizácie prebiehajúcej v Československu, aj gréckokatolícka cirkev je na žiadosť veriacich obnovená a rehabilitovaná.

Ak niekto z predstaviteľov a priaznivcov ekumenického hnutia považuje tento počin ako protiekumenický, týmto slávnostne prehlasujeme:

My sme za ekumenické hnutie, ako je načrtnuté v Dekréte o ekumenizme II. vatikánskeho koncilu. No v tom samom čase sme aj za Dekrét o náboženskej slobode, vydaný týmže Koncilom.

Ak nás niekto za roky 1950-1968 považoval za pravoslávnych, myšlienka sa zmenila. Väčšina sme ostali verní katólickej cirkvi aj napriek prenasledovaniu. A preto teraz my neopúšťame pravoslávnu cirkev, ani katolícka cirkev nás z nej neťahá, ale my iba verejne znovu sme tým, čím sme vždy boli. Nám je ľúto, keď musíme povedať, že bola to pravoslávna cirkev, ktorá proti vôli nášho ľudu, so súhlasom vlády, zaujala naše cirkevné budovy. Ak ich teraz musia opustiť, je to za spravodlivosť.

My prehlasujeme, že všetci tí, čo sú v dobrom presvedčení chcú patriť k pravoslávnej cirkvi, nielen že nebudú mať našu úctu. No aspoň takú slobodu svedomia a náboženstva, akú majú tí, čo chcú patriť do katólickej cirkvi. Až potom, keď každý slobodne rozhodne, sme ochotní s pravoslávnyimi spolupracovať pre dobro kresťanstva.

Dr. Ján Murin,
predseda Akčného výboru

Obavy Dr. Murina neboli márne. Pravoslávny pražský metropolita Dočej, už 25. júna 1968, poslal Kardinolovi Augustínovi Beovi, predsedovi Sekretariátu pre zjednotenie kresťanstva pri Svätej stolici list tohoto znenia:²⁹

Praha, 25. júna 1968
do Vysokopreosvjaščenstvo.
V spojení s našim posledným listom dávame Vám na vedomie, že katólickej cirkvi v Československu, v vedení Vašich kňazov chovajú nedôstojným spôsobom voči pravo-

slávnej cirkvi.

Ešte 6. apríla tohoto roku bolo medzi mnou a Jeho Preosvjaščenstvom gréckokatolíckym episkopom Dr. Vasilom Hopkom a niekoľkými jeho kňazmi stretnutie, na ktorom sme uvažovali o utvorení jednej komisie, ktorá by sa mala zaoberať riešením otázok nastálych v oboch cirkvách, v duchu ekumenizmu, na základoch Evanjelia a zjednotenia veriacich, v tomto pokoncilovom období. Kto z veriacich by chcel zostať gréckokatolíkom, mohol by sa bez prekážky navrátiť a vyznávať tú vieru, a to isté platilo aj pre pravoslávnych. No boli sme hlboko rozčarovaní, keď niekoľko dní po tomto našom stretnutí s Jeho Preosvjaščenstvom Dr. V. Hopkom, prišla k nám jeho delegácia, a tá nám oznámila, že nesúhlasia s tým, aby zasadali spolu s nami za jedným stolom. Boli sme prekvapení a pýtali sme sa, ako došlo do tej zmeny v postoji, a to sa nám skoro stalo jasným.

Za posledné mesiace isté skupiny gréckokatolíkov (t.j. uniatov) duchovných a svetských, žiaľbohu napomáhaní niektorými rímskokatolíckymi kňazmi a veriacimi, vyvinuli silné akcie proti našej cirkvi, farnostiam, duchovným a veriacim. Na ilustráciu, na základe niektorých informácií, prinášame nasledujúce príklady: Na viacerých miestach boli zorganizované silné Akčné výbory, pozostávajúce z rímsko- a grécko-katolíkov (uniatov), a vedené kňazmi oboch obradov. Mnohí naši kňazi a ich rodiny boli terorizovaní, vyhrožovalo sa im životom, boli vysmievaní ako schizmatici, ba niektorí boli aj fyzicky napadnutí. Cirkevné veci,

medzi nimi aj antimensú s reliquiami boli spálené; ba aj sv. Eucharistia bola odstránená, ak bola posvätená pravoslávnymi.

Pero sa nám zdráha, keď máme podrobne opísať tieto a iné príklady stredovekého pokračovania, ktoré má jediný cieľ: týmto nekresťanským postupom, ak je možné, úplne zničiť pravoslávnu cirkev, alebo doviest ju na minimum veriacich členov.

S bôľom v srdci nad týmito udalosťami, a očakávajúc zlepšenie situácie, doteraz sme mlčali; no teraz sme prinútení, aby sme dali na vedomie hlavám autokefálnych pravoslávnych cirkví, ako sa chovajú biskupi, kňazi a veriaci z jurisdikcie rímskokatolíckej cirkvi voči pravoslávnej Cirkvi v Československu.

S úctou

Metropolit Dorotej
Predseda biskupskej synody
pravoslávnej cirkvi v Československu.

Prepis tohoto listu posiea sa vysokocteným hlavám autokefálnych pravoslávnych cirkví pre informáciu a záštitu.

Poznáme iba odpoveď bulharskej pravoslávnej cirkvi, ktorú metropolitovi Dorotejovi dňa 18. júla poslal bulharský patriarcha Kyril.³⁰ V nej sa hovorí, že list metropolitu Doroteja bol prečítaný na zasadnutí synody bulharského patriarchátu, že prítomní boli hlboko otrásení utrpeniami pravoslávnej cirkvi v ČSSR, a modlia sa k Bohu, aby učinil koniec jej utrpeniam a udelil jej pokoja.

Metropolita Dorotej napísal podobné sťažnosti na gréckokatolíkov aj samému Svätému otcovi Pavlovi VI. Svätý

otec mu raz listom odpovedal. Táto korešpondencia doteraz nebola zverejnená. Metropolita Chrysostom, tajomník posvätej synody carhradského patriarchátu sa o nej vyslovil, že prejavuje «naozaj otvoreného a kresťanského ducha».³¹

Medzitým Svätý otec bol informovaný aj predstaviteľmi gréckokatolíkov o udalostiach na Slovensku, a prejavil svoju radosť nad obnovením prešovského biskupstva³² a povedal povzbudivé slová gréckokatolíkom, čo sa v tom čase zúčastnili na audienciách v Ríme. Najvýraznejšie to bolo 19. februára 1969, keď do Ríma došli zvláštnym vlakom pútnici z Košíc:³³

«Na tejto audiencii, dodávajúc jej zvláštneho nádychu horlivosti, je prítomných okolo 500 slovenských pútnikov z Košíc na východnom Slovensku. Prišli do Ríma, hoci s oneskorením, aby sa zúčastnili na oslavách 1100 výročia smrti sv. Cyrila, apoštola svojej vlasti a iných slovanských národov. S nimi sú aj iné skupiny, ktoré s úctou prišli si uctiť hrob svojho veľkého apoštola v Ríme. Prišli sem, napriek neprijemnému počasiu, hnaní akoby vnútorným zápalom, čo sa nebojí zimy. A medzi nimi chceme zvlášť pozdraviť skupinu gréckokatolíkov. Svojou prítomnosťou dokazujú tú vzácnu skutočnosť, že ich cirkev nielen žije a je vitálnou, ale je aj verejne priznaná a zorganizovaná. A toto je pre nás veľkou útechou.»

Vývoj našich udalostí v Československu mal ohlas aj na vše-pravoslávnej konferencii v mestečku Chambésy pri Ženeve (Švajčiarsko, 8.-15. júna 1968). Metropolita pražský Dorotej

nezúčastnil sa tej konferencie, ale poslal predsedníctvu prípis, v ktorom sa ospravedlňoval a informoval konferenciu o situácii v ČSSR. Zápisnica zasadani takto zaznamenala celú zložitost':²⁴

«Archiepiskop pražský Dorotej oznámil, že mu bolo nemožné sa zúčastniť. Nepritomnosť delegátov (pravoslávnej) cirkvi v Československu sa vysvetľuje napätou situáciou v tej krajine následkom nepriateľských akcií uniatov (gréckokatolíkov a rímskokatolíkov: oni napádali pravoslávne chrámy a násilím sa ich chceli zmocniť. Za takej situácie metropolita Dorotej nevidel možnosť zanechať svoje stádo.

...Podkomisia (ktorá mala študovať možnosť dialógu s katolíkmi) nepodnikla nové kroky, aby sa začal teologický medzicirkevný dialóg s katolíkmi. Príčinou toho uzavretia sa bolo zistenie, že katolíci na viacerých miestach podnikali akcie, ktoré sú škodlivé vytvoreniu nevyhnutných podmienok pre teologický dialóg a teda sú prekážkou toho dialógu. Počas diskusie o tomto texte vyšlo najavo, že pod tými «akciami zo strany katolíkov» sa rozumejú hlavne násilienstvá, ktoré uniati (gréckokatolíci) spáchali na pravoslávnych v Československu. Katolícka hierarchia tie násilienstvá trpela (tolerovala), ba ich aj podporovala, a Vatikán mlčal.»

Ako z toho vidno, udalosti okolo obnovenia gréckokatolíckej cirkvi v Československu boli príčinou, že nebola ustanovená medzicirkevná komisia pre teologický dialóg: pravoslávni-katolíci. A dôvodom toho boli informácie, ktoré podal metropolita

Dorotej. Podobné informácie podávali pravoslávni rôznym časopisom v zahraničí. Preto pisateľ tohoto článku považoval si za povinnosť podať viackrát opravu tých jednostranných informácií a nespravodlivých očierňovaní gréckokatolíkov.²⁵

Pozrime sa na postoj metropolita Doroteja. Z jednej strany vo vyššie citovanom úryvku z ohlasu veriacim (4. XI. 1968) uznáva, že sa roku 1950 stali gréckokatolíkom krivdy. Taktiež uznáva, že tie krivdy treba napraviť. Z druhej strany však volá násilienstvom a nekresťanským postupom tie kroky, čo boli počúvané na nápravu tých krivd. Zvlášť je nespravodlivou obžaloba, že gréckokatolíci napádali pravoslávne chrámy a násilím sa ich chceli zmocniť. Ponajprv treba vyzdvihnúť, že gréckokatolíci si nerobili nárok na žiaden chrám postavený pravoslávny, ale išlo o chrámy, čo roku 1950 pravoslávni nespravodlivo uchvátili od gréckokatolíkov. Po druhé: prisúdenie chrámu išlo demokratickou cestou plebiscitu, a nie násilím ako r. 1950. Po tretie: ak na niektorých miestach došlo k násilnostiam, neboli vinovatí gréckokatolíci, ale pravoslávni, ktorí napriek plebiscitu nechceli chrám odovzdať.

Metropolita Dorotej v liste kardinálovi Beovi vyčíta gréckokatolíkom, že neslušne zachádzali s najsv. Eucharistiou, že páliť pravoslávne antimensia s relikviami svätých, cirkevné rúcha, atď. K tejto veci predseda Akčného výboru Dr. Ján Mazin prehlásil: Nikde sa nestalo, že by sa boli gréckokatolíci chovali neslušne k najsv. Eucharistii. Tak isto antimensia posvätené pravoslávny-mi biskupmi boli pravoslávny-m vrátene

né. Čo sa týka cirkevných rúch, keď sa po prevzatí chrám a sakristia čistili, na niektorých miestach (napr. Žipov, Poša) našli sa staré, špinavé a roztrhané cirkevné rúcha. Aby ich nehodili medzi smetie, tie rúcha práve z úcty k bohoslužobnému predmetu boli spálené. V Stropkove k bývalému gréckokatolíckemu chrámu pravoslávni pristavali vežu, a na ňu umiestili trojramenný kríž. Po prevzatí chrámu gréckokatolíci ten kríž, ktorý považovali za symbol pravoslavia, snáňi z veže a umiestili tam iný kríž, aký oni považovali za symbol svojej viery, teda aj ... našlo o zneuctenie «pravoslávneho kríža», ale o výmenu. Podobne by sme mohli vyvrátiť aj ostatné tvrdenia a obžaloby pravoslávnych. Z nich najťažšou je tá, že katolícka cirkev pri obnovení gréckokatolíckeho prešovského biskupstva chcela «úplne zničiť pravoslávnu cirkev, alebo do viesť ju na minimum veriacich členov». ³⁶ Aj toto tvrdenie je nespravodlivé, lebo sa zakladá na nesprávnom predpoklade, že 400.000 veriacich, ktorých si pravoslávna cirkev v rokoch 1950-1968 nárokovala, boli vskutku pravoslávni. Ako plebiscity dokázali, asi 90 % tých veriacich boli a ostali grécko-katolíckmi, a to, že sa oni hlásili k životu a chceli sa cirkevne zorganizovať, nemožno nazvať «násilentvom» voči nikomu.

Ak sa stali počas prechodného obdobia na niektorých miestach nedôstojné výčiny, to každý kresťan musí odsúdiť. No, aj tu to mohlo zaobísť bez tých výčinov celkom hladko, keby pravoslávni boli konali podľa vôle veriacich prejavenej pri plebiscitoch. Tak

isto dnešné napätie by sa mohlo uvoľniť, keby sa s gréckokatolíckmi dohodli o užívaní troch najväčších budov v biskupstve: biskupskej rezidencie a seminára v Prešove ako aj kláštora Otcov redemptoristov s prifalým chrámom v Michalovciach.

Záver.

Ako sme poukázali, obnovenie gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku malo veľký ohlas v ekumenickom hnutí a to ohlas viacej menej negatívny. Nielen slovenski gréckokatolíci, ale aj celá katolícka hierarchia v ČSSR, ba aj Svätá stolica v Ríme je obžalovaná, že nezabránila obnoveniu tej cirkvi a tomu, čo z toho obnovenia nasledovalo. Nepoznáme doteraz odpoveď Svätého otca Pavla VI. na listy metropolitu Doroteja, ale Sekretariát pre zjednotenie kresťanov pri Svätej stolici dal najavo či už písomne, alebo ústne, že v tejto našej otázke stojí na nasledujúcich zásadách:

1) Sloboda svedomia každého veriacého musí byť úplne rešpektovaná všetkými, čo majú v tejto otázke záujem.

2) Aj cirkev katolícka aj cirkev pravoslávna na základe dávnych cirkevných predpisov (kánonov) držia náuku, že nemožno považovať za autenticky konciliárne a platné rozhodnutia, učinené bez účasti a schválenia biskupov, ktorých Duch Svätý ustanovil za nástupcov apoštolov a pastierov božieho stáda. Tento znak konciliárnosti chýbal zhromaždeniu v Prešove roku 1950. Preto je pochopiteľné, že veľký počet veriacich gréckokatolíckov za-

choval si v srdci ducha spoločenstva (communio) s Rímskou apoštolskou stolicou, a ho dal aj najavo, keď zmenené okolnosti to dovolili.

3) Prostriedky na zaistenie slobodného rozhodnutia, ktoré sa zakladá na náboženských dôvodoch a nie na iných, treba hľadať v spolupráci všetkých, čo majú záujem na tejto otázke. Taktiež riešenie problémov, ktoré môžu vzniknúť medzi katolíckmi a pravoslávnyimi, treba hľadať a nájsť v atmosfére, ktorá zaistí rešpekt každej osoby, ktorá prejaví lásku, čo má panovať medzi bratmi, a ktorá úplne zamietne akúkoľvek formu násilia alebo nátlaku, na vynútenie prihlášky veriacich do tej či onej cirkvi.

4) Ak niekde značný počet kňazov a veriacich slobodne sa rozhodol aj viditeľne vyjadriť svoje spoločenstvo (communio) s Rímskou apoštolskou stolicou, tak je potrebné zriadiť zodpovedajúcu cirkevnú organizáciu, nielen na zaistenie riadnej duchovnej správy tej skupiny, ale tiež na pestovanie pravého ekumenického ducha medzi veriacimi, a na riešenie praktických problémov spolunažívania medzi obidvoma cirkvami, podľa zásad naznačených vyššie.

Zdá sa nám, že tieto zásady sa zhodujú s tými, čo vo vyššie citovanom prehlásení vyjadril predseda Akčného výboru Dr. Ján Murin. Že totiž v celej tej otázke treba dbať na dva Dekréty II. vatikánskeho koncilu: Dekrét o ekumenizme, ale taktiež Dekrét o náboženskej slobode, čiže o slobode svedomia a vierovyznania. Kto si myslí, že by sa bolo pomohlo ekumenizmu, keby sa nebola obnovila gréckokatolícka cirkev

na Slovensku, ale by sa bolo držalo vyše 300.000 veriacich v duchovnej neslobode, ten sa mylí. Zaiste obnovenie tej cirkvi prinieslo so sebou mnoho praktických a delikátnych problémov. Je však možné vyriešiť ich iba vzájomným rešpektovaním slobody svedomia každého veriaceho a vzájomnou láskou. Iba takto sa pomôže ekumenizmu.

POZNÁMKY :

1) Podrobnejšie o zrušení viď: *M. Lacko*, Gréckokatolíci na východnom Slovensku bezprávni: *Most VIII. (Cleveland 1961) str. 105-128.*

2) Jeho telesné pozostatky boli dňa 29. októbra exhumované, preložené do novej truhly a prevezené a uložené v gréckokatolíckej katedrále v Prešove. Aj počas svojho pobytu v Prešove, aj počas väznenia bol všetkými, čo ho poznali, považovaný za svätca.

3) *Katolícke noviny*, Bratislava 1968, č. 15, str. 4.

4) Text tých listov znel takto: *Apoštolská administratúra v Prahe, Hradčianske námestie. My občania ČSSR, gréckokatolíckeho vyznania, obyvatelia ... okr..... obracame sa na Vás, otec biskup, s prosbou, aby ste túto žiadosť predložili kompetentným úradom. Žiadame, aby nám bol navrátený náš gréckokatolícky chrám a k nemu patriaca farská budova, ktoré postavili naši predkovia a my sami pre seba. Náš chrám a ostatné movitosti boli v čase hrubého porušovania zákonnosti v roku 1950 administratívnym spôsobom, proti našej vôli prevedené do administratívy pravoslávnej cirkvi. Máme právo ako všetci občania našej republiky na svoj chrám a na kňaza nášho vyznania. Pripojujeme naše podpisy Ako odpoveď, otec biskup Fr. Tomášek napísal gréckokatolíckym veriacim povzbudzujúci list, uverejnený: *Katolícke noviny*, 28. apríla 1968.*

5) V nej vyslovili svoje žiadosti v piatich bodoch. *Východoslovenské noviny*, 29. marca 1968, str. 1a2.

6) Medzi nimi najväčšie veci uverejnil *Ladislav Holdoš*, ktorý bol roku 1950 Povereníkom pre cirkevné záležitosti. Viď jeho rozhovor s Dr. Jánom Murinom: *ĽUD*, 14. apríla 1968, str. 1 a 3; a taktiež jeho spomienky «Kapitoly z najnovších cirkevných dejín: *Kultúrny život*, Bratislava, 17. mája 1968, str. 3.

7) Andrej Mihaľov. Keď rehabilitovať gréckokatolícku cirkev, tak očistiť aj pravoslávnu cirkev: *Odkaz sv. Cyrila a Metoda XIV. (1968)*, Mimoriadne číslo, str. 7-10.

- 8) «Prosíme o odpustenie»: *Kultúrny život*, 1968, č. 16.
- 9) «Vyhlasenie Akčného výboru pravoslávnej cirkvi na východnom Slovensku»: *Odkaz sv. Cyrila a Metoda XIV. (1968)*. Mimoriadne číslo, str. 1-3.
- 10) Správy ČTK z 13. júna 1968: *Pravda*, 15. júna 1968.
- 11) V Dodatku k tomuto bodu sa hovorí, že vláda dala inštrukciu Krajskému národnému výboru v Košiciach, aby pri ustanovení tej komisie jej predsedom bol vedúci oddelenia kultúrnych záležitostí tohože Výboru, potom dvaja členovia tohože Výboru, a vedúci finančného oddelenia, a po jednom zástupcovi z oboch cirkví.
- 12) Obvyčajne kňazi boli menovaní na tú farnosť, kde sa nachádzali roku 1950.
- 13) Vid' napr. zápisnicu z pleoisitu v obci Čiré, okres Prešov. Pritomných bolo 120 osôb. «Verejnú hlasovanie za obnovenie gréckokatolíckej cirkvi: a) Kto je za? — Všetci: Kto je proti? — Nikto: Kto nechce hlasovať? — Nikto». Vid' *Práca*, 3. júla 1968.
- 14) Udalosť je všeobecne známa. Pisali o nej noviny: *Východoslovenské noviny*, 2. júla 1968; *Smena*, 3. júla 1968; *Práca*, 24. júla 1968; zmieňuje sa o nej aj pravoslávny časopis: *Odkaz sv. Cyrila a Metoda*, 1968, č.9, na tretej strane obálky.
- 15) Vid' *Nove Žittja* (ukrajinské noviny) 7. decembra 1968, str. 3.
- 16) Niekde ľudia chceli ostať pri pravoslávnom kňazovi z osobných dôvodov, ale niekde gréckokatolíci podali obžalobu pre machle v počítaní hlasov atď.
- 17) Neskoršie ministerstvo kultúry v Bratislave zrušilo gréckokatolíkom 4 farnosti.
- 18) Vid' *Odkaz sv. Cyrila a Metoda XIV. (1968)* str. 193-195.
- 19) *Štatistika pre rok 1971 bola uverejnená. Vid' Schematizmus slovenských katolíckych diecéz*. Vydal Spolok sv. Vojtecha, Trnava 1971 str. 379-420.
- 20) O. Ján Hirka narodil sa 16. novembra 1923 v Abanovciach, okres Prešov. Za kňaza bol vysvätený 31. júla 1949, teda krátko pred zrušením gréckokatolíckej cirkvi. Počas zrušenia najprv bol s inými kňazmi internovaný, a potom pracoval ako robotník elektrikár až do 1968. Po vrátení prešovskej katedrály stal sa tam parochom.
- 21) Okrem nich iných 15 kandidátov, čo tiež začali študovať pred 1950, hlásilo sa do služieb cirkvi, aj bol pre nich zorganizovaný osobitný kurz v Košiciach, aby si mohli doplniť vzdelanie; ten však bol po niekoľkých mesiacoch zakázaný a kandidáti nedostali súhlas k vysvätku.
- 22) Ja sám som s pomocou Svätej stolice vydal r. 1968 v Ríme malú modlitebnú knižku *Chváľme Boha* (výťah z knižky O. Pavla Spišáka), ktorá výdatne prispela k obnoveniu liturgického života.
- 23) Vid' napr. «Skončil s liberalistickým postojom voči cirkvám»: *Východoslovenská Pravda*, Košice, 7. II. 1970; «Dôsledky pseudodemokracie roku 1968»: *Východoslovenské noviny*, Košice, 25-26. XI. 1970.
- 24) Napr. v Košiciach bolo rozkázané spoluúžívanie od 6. septembra 1970.
- 25) Známy je prípad v Jakubanoch, kde veriaci ľud kameňmi zahnal komisia, čo mala previesť spoluúžívanie. Ako následok, štátne úrady zavreli kostol pre obidve strany.
- 26) Z rozmožneného obežníka, čo bol rozposlaný všetkým farnostiam.
- 27) Napr. v *Obežníku*, čo rozposlali po Amerike (po rusky «Vozzvanije» a po anglicky «An appeal») pýtajúce pomoc pre ich cirkev; alebo v interview, ktoré dal metropolita Dorotej pre nemecký časopis «*Publik*» vychádzajúci vo Fráncfurtu. Odtiaľ potom prevzal taliansky časopis «*La Chiesa nel mondo*», roč. IV. (Napoli 21.I. 1970), str. 171-172. — Ja som na to reagoval a moje poznámky boli uverejnené v čísle z 11. februára 1970, str. 321.
- 28) Francúzsky preklad vid' *Documentation catholique*, 1. sept. 1968, stípec 1535-1536.
- 29) Originálny text mi je nie známy. Tu citovaný slovenský text je mojím prekladom z bulhárčiny: *Cerkoven Vestnik*, Sofija, 21. septembra 1968, str. 1-2.
- 30) Tamže, str. 2.
- 31) Taliansky text vid' v: «*Orthodoxia oggi*». Zvláštne číslo časopisu «*Ekklesia*», roč. IV., č. 4 (Rím, sept.-okt. 1970) str. 88.
- 32) Napr. v «Apoštolskom liste na 1100. výročie smrti sv. Cyrila». Slovenský preklad vyšiel vo Vatikáne, roku 1969. O našej veci vid' str. 27.
- 33) Pôvodný taliansky text vid' v *Osservatore Romano*, 20. februára 1969. Slovenský preklad: *Hlas z Ríma*, roč. XVIII. (Rím 1968) č. 2-3, str. 24.
- 34) «Conférence Pan-Orthodoxe à Chambésy: *Méssager de l'Exarchat du Patriarche russe en Europe occidentale*, XVI. (Paris 1968) Nr. 64, str. 191-208.
- 35) Vid' vyššie poznámku 27. Okrem toho moje práce: «The re-establishment of the Eastern Catholic Church in Czechoslovakia»: *Diakonia IV.* (New York, 1969) str. 136-155; «Il ristabilimento della Chiesa greco-cattolica in Cecoslovacchia»: *Unitas* 26 (Roma 1971) str. 271-286; 27 (Roma 1972) str. 19-28; a iné.
- 36) Vo vyššie citovanom liste Kardinálovi Beovi.

†₁ Ɔ₂ Ɔ₃ Ɔ₄ Ɔ₅

А₁ Б В₂ Г₃ Д₄

a-azb b-buky v-védi g-glagolb d-dobro

Ɔ₆ Ɔ₇ Ɔ₈ Ɔ₉ Ɔ₁₀

Е₅ Ж С₆ З₇ Ì₁₀

e. je-jestb ž-živěte dz-dzelo z-zemlja i-iže

Ɔ₂₀ Ɔ₃₀ Ɔ₄₀ Ɔ₅₀ Ɔ₆₀

Н₈ К К₂₀ Л₃₀ М₁₀

ì j (ǵ, d)-děrv k-kako l-ljudje m-myslite

Ɔ₇₀ Ɔ₈₀ Ɔ₉₀ Ɔ₁₀₀ Ɔ₂₀₀

Н₅₀ О₆₀ П₈₀ Ɔ₁₀₀ С₂₀₀

n-našb o-onb p-pokojb i-bci s-slovo

σ 300 Ϙ 400 ϙ 500 Ϛ 600 ϛ 700

τ 300 υϙ 400 ϕ 500 χ 600 ω 800
i-tvrbdo u-ukb f-fertb ch-chərb o-otb

Ϡ (500) ϣ 900 Ϟ 1000 ϡ Ϣ (100)

ϣ 900 ϣ 900 ϣ 90 ϣ ϣ 400
f-pe (fita) c-ci č-črbvb č-ča y-yžica

ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ

ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ
b-jev tvrdé y-jery b-jev mékki ja. č-jat ju

ϣ ϣ ϣ

ϣ 60 ϣ ϣ ϣ ϣ 700

ksi

ϣ ϣb

ϣ ϣb

ϣ ϣ (j) ϣb

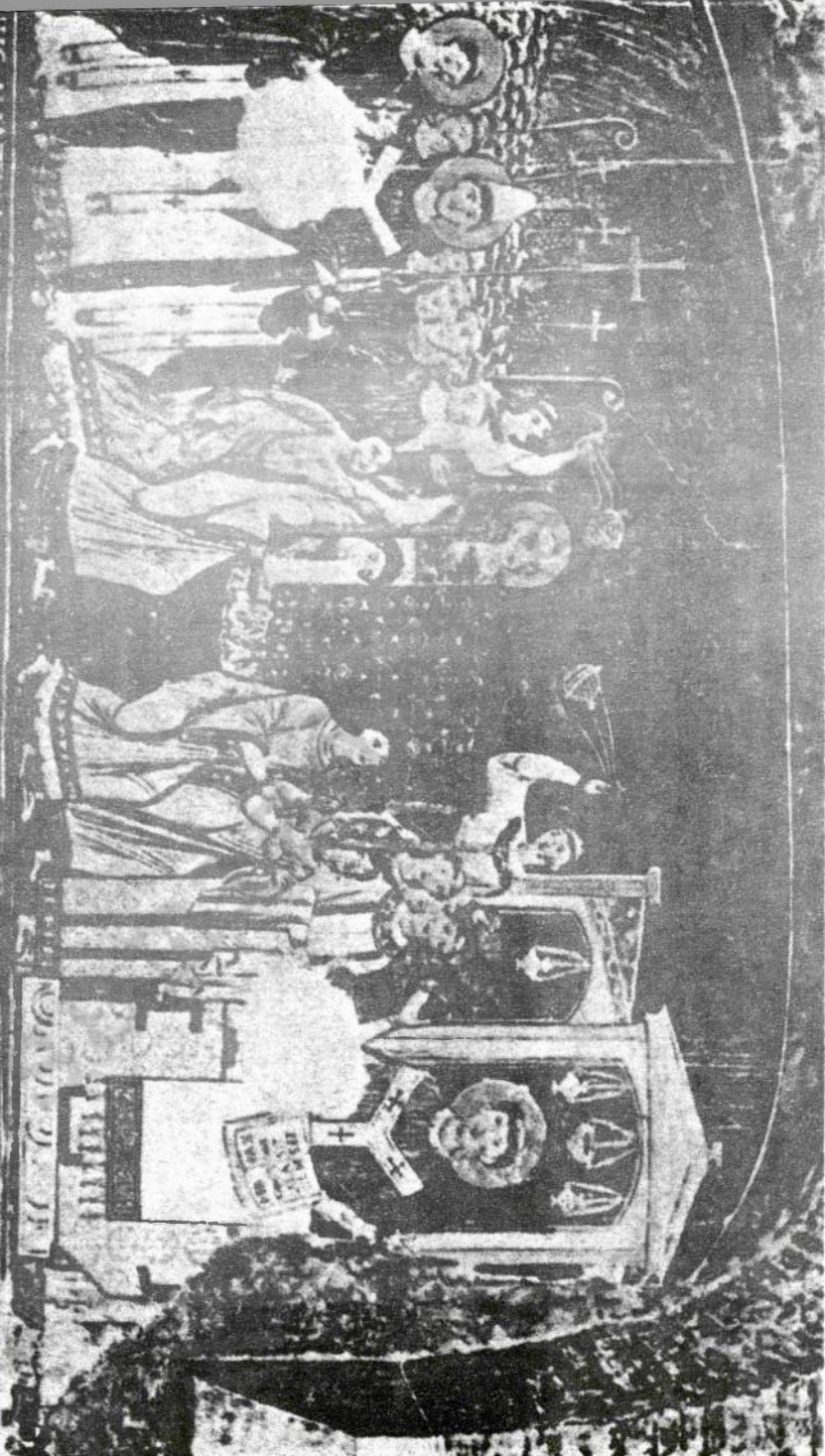
psi

2. PRÍLOHA - vydanie MS k Metodovej
smrti

METOD UČITEĽ SLOVIENOV

k 1100. výročiu úmrtia (885-1985)

IN PATIGANO IH T REP NICOLAO ININSIDIVINIS QD ARONATIB, SHELIVIT
EOMARIAMACILIARIA PTIMOREDIE ETRENDIDA NIMINETHCPORE

- Svatoptuk.

Spew prwni.

Obyś.
 Svatoptuk Król Słowaków we Zaslui, do kterého
 dali bo Henci preto ze gim do podce xreina přijel, si sta
 Suga a Doba ze Nikolodgni proh. Dos wstřelgeb.
 490dětbu. Zešla Doba swěbo se károlmanomni, a do
 4uz mu dawa, a bi Svatoptuka z Graweňu gusiti, c
 ak usiti mišubue. Napred nřak b tar sič padna,
 onwota, a dani od Doba klostas gim pr ednāř. C hec
 Svatoptuk omi Pa si šanowu. K agni, w od Wimin.
 Kāmi prida Doba ak rabi. Zim tols odpor uge, si
 bi to kgegic zchuce cilio. Gwibkate naprofi i kragani
 Rabi šanowu i Cezu. Nā gřitnāw za Manděllug.
 datkēz, zalibi sa mēckies gebo Rada i Kārolma
 nora, Svatoptuk na gřer mēczadāz. Kārolman r.
 pzed šawugē, cō gge na. Gwēnie uzaprene, Dwa tojn.
 sa tboru noswōz, a Wiminaki pod křezim panowaz
 ma, prigima. Dnem a 202yde.

Dřiwam gōk Svatoptuk wstřel na károlmana wēz.
 Wognu, a ~~zawozel~~ seba ay swog od gebo Mlādi
 490dětbu. Nāz nepodēsti. Paša Dřiwonnik.
 A amuzičich wēlke zalosil Dřiwostwo Słowakō
 Umko mila, ge Alis nedi wimic, si mu prispelajeli
 Mēl nagnac prispeg na Gornor, bič bōwne o třebl.
 Od sādnebo ze mřet posawad aš Wēstia nēweli.

Cirillo Metodiada.

aneb

Hon. Antin a Metod
Słowakow Blabozweři.

Witiz'ska Bazen
w 1844 Spewos

Sana Holleso

Arcebišupstwa Wřizom'skeho
Knaza.

č pripogewim Ziwotopisem
Sřiwatěka Sirilla a Metoda,
gabo teš Dagošlowim w
942. i gēu pabansřies
'owakow.

DAR

DRAHÍM KRAJANOM SLOVENSKÍM

OBETUVANÍ,

VIDÁVANÁ

OD

MILOSLAVA JOZEFA HURBNA.

ROČNÍK II.

**V PREŠPORKU,
A LEBO V BRATISLAVE NAD DUNAJOM.**

1844.

Pismom urodzenjeho Antona Šmída.

Osudové Nitry,

od

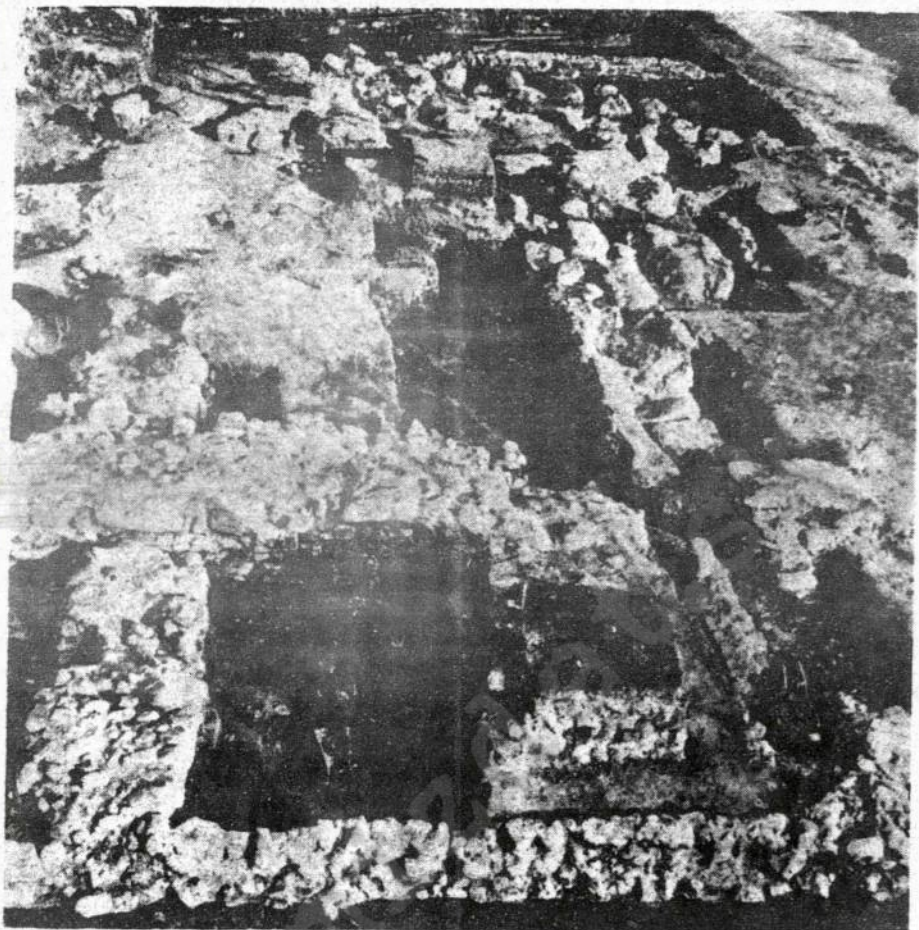
MĚLOSL. JOS. HURBANA.

Wstup.

Na břehu Nitry topolina stogj,
A w žalných wlnách ljtj swě potápj;
Nož uchl oběť tu se nespokogj,
Komu, gak Nitře, čas wšocko uchwátj;
Smutem tichým Nitra plače stráuj,
Po břehách olšj smutně se k nj sklánj.

Zpěwec tu sedj we tagemném lkánj,
Wjtr mu z harfy kradmo hlas unášj:
A když hlas zvonků odzněl na klekánj,
Wúkol něg Sláwy Genius se wznášj:
Břemeno časů srdce geho swjrá;
Neb pod njm slawná minulost umjrá.

Zmrtwené těžkým snem ležj Slowenstwo,
Synové Nitry k Nitře se neznagj,
Minulé Sláwy blesky obledagj,
Štepěgj dědů nekráčj potomstwo —
I chťelby saň těch zpěwec pásmo rwátj,
I e tělby z hrobů žiwat wywolati!

Starobyľá Nitra. 1)

(nášho
Slova' počat: „Stoj, noho! po-
svatná místa jsou, kamkoli krá-
čís,“ náš člověk v Nitře může
si opakovat takým citom pre-
nitěný, ako v širom Slovom-
stve málokde inde.

CELEBRACIJSKE CROVINE
STANOVNATICE SLOVENSKE

1803.

V

Θ

V. HLOZŇEK

Ž I V O T Y
S L O V A N S K Ý C H
A P O Š T O L O V

CYRILA

A

METODA

P A N O N S K O
M O R A V S K É
L E G E N D Y

VELKÁ MORAVA

TATRY

(CIVENG-ROSONA)

Starší brat opustil Olymp, to bralo;
mladší zas Byzant. Tak zobrali semä,
aby ho priniesli do našej zeme —
aby nás bohatú úrodu dalo.

Aby sa po zemi porozrástalo,
zvonilo v ústach — i na samom snehu:
„Národy bez písmen boli by nemé!
Slovieni, vravte!“ — A tak sa i stalo.

Mnoho rás znovu sa muselo zasiať,
mnoho rás pot sa lial, stále sa leje,
aby sa planiny zvlášili na sad —
a sad sa rozšumel na epopeje,
v ktorých čít národy múdrost' ich bláznov.
Tak sa i stalo a tak sa i deje.

Viliam Turčány

ORIENTÁCIA a P R I P O M I E N K Y

=====

a/
Toto číslo chceme pustiť do sveta k sviatku sv. C.M. Tlačil nás až priveľmi čas a nedodané príspevky presne termínované. Preto sme nestihli celé číslo poctivo prehliadnúť a poopravovať preklepy a iné škriatky, ktoré vždy vyskočia pri veľkom zhone. Prepáčte nám to! Vďaka!

b/
Číslo bolo takmer na kolene prichystané, keď sa nám naraz vrátil do našej redakčnej "z e m l i a n k y" posol od nebhého rim. prof. Michala Lacku a udychčený nám začal mávať pred nosom s PRÍLOHOU č. 1. Nemohli sme mu nevphovieť, keďže to do čísla dobre "pasuje" čiže tam riadne dosadlo.

c/
Keď sme začali číslovať strany - a boli sme na 7 stránkach zavretí a pavúzom poistení - keď tu naraz nám ďalší posol z Martina do "luftovného" okienčka zhúkol, že nám česi pod zub zasúva. V očakávaní dobrého zájedku sme prebrali balíček - a v ňom sme objavili PRÍLOHU č.2. Aj to tam patrí.

Pripomíname všetkým, čo nám poslali pripomienky, že ich evidujeme a pokúsime sa postupne podľa nich orientovať. Predovšetkým čakáme nové príspevky, a to také, ktoré by všetkých potešili, poučili a zorientovali do našich ďalších dní.
Nabrúste si brká...!

O b e z n a

1. Slovo na cestu /1-2/
2. Apoštoli Slovienov /3-7/
3. Život Konštantína - Cyrila /8-11/
4. Život Metoda /12_15/
5. Literatúra vytvorená na VM /16-18/
6. Sloven. C+M oslavy v jubilej. roku 1963-4 /19-39/
7. Dôsledky CM roku v živote Slovákov /39-41/
8. Umelecký vzhľad kaplnky sv. C+M v Ríme /41-47/
9. Na cestu - poézia /48-62/
10. Príloha č.1 - Obnova gréckokatolíckej cirkvi
na Slovensku /63-79/
11. Abeceda: GLAGOLIKA + CYRILIKA /80/
12. Abecedná modlitba Konštantína Preslavského /81-82/
13. Príloha č.2 - Vydanie MS k Metodovej sarkti /83-94/
14. Doslov /95/
15. OBSAH /96/

- . . -

Kto môže všetky podobenstvá povedať,
čo národ bez kníh obľahuje, usveťie,
že nehovorí hlasom zrozumiteľným?

odpučené sú večnej muke za korisť

/Z. PREDSLOVU K ŠTODFFVANJELIU/